

Luca Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pūrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ãrĩ ni'cũta ãpẽrã Jesucristo ye quetire oja'cãrã wa'teropure judío masũ nitigũ nicũ niwĩ. Cũ Pablo me'rãcjũ waro nígũ, cũ me'rã tojota da'rayapaticã'cũ niwĩ. Cũ Jesucristo ãjõpeonũ'cã'quema de'ro nicã, no'opũ ãjõpeogũ ãjõpeonũ'cãpĩ. Masĩno'ña marĩ'i. Añurõ weeri masũ, tojo nicã ocoyerĩ masũ nicũ niwĩ. Cũ Siria di'tapũ nirĩ macã Antioquíapũ bajuacũ niwĩ.

A'ti pūrĩ nipe'tirãpũreta Jesú yũ'rũogũ a'ticũ niwĩ nisere ojano'caro niwũ. Israe curuacjãrã se'sarore yũ'rũogũ a'ticũ niwĩ, ni ojano'ña marĩcaro niwũ.

Ãpẽrã Jesucristo ye quetire oja'cãrã nemorõ Jesú cũ catiri ẽmũcore, cũ weeseti'quere ojayũ'rũnũ'cãcũ niwĩ. Tere ojase dũporo queoro ojasĩ'rĩgũ, a'tiro weecũ niwĩ. ãpẽrã Jesú ye quetire werecã ĩ'abesetojagũpũ, tojo nicã nipe'tise Jesú weeseti'quere besenũ'cõpe'otojagũpũ ojacũ niwĩ.

A'ti pũrĩrẽ Teófilo wãmetigũ, judío masũ nitigũre ojacũ niwĩ.

Luca ¿de'ro weegũ a'ti pũrĩrẽ ojapari? nise ni'i

¹ Pãjãrã masã ẽsã wa'teropũ wa'a'quere Jesú ye quetire ojasĩ'rĩcãrã niwã. ² ẽsãrẽ bu'e'caronjõta ojacãrã niwã. Jesú ne

waro weenu'cã'quere ì'a'cãrã, cã ye quetire weretamu'cãrã wereturiacãrã niwã. Tereta ãpẽrã ojacãrã niwã. ³⁻⁴ Yu'u quẽ'rã ne waro nu'cã'que me'rã nipe'tise Jesú ye quetire ì'abesepe'ocã'a. Tojo weetojaguru, yu'u a'tere queoro ojame'ricã'si'rãsa'a. A'tiro weecã, añusĩrĩ nígu, wiogu Teófilo, mu'urẽ oja'a. Mu'urẽ ãpẽrã bu'e'que diacjũta ni'i nidutigu ojaguti.

Õ'acũrẽ wereco'tegu u'musecjũ Juã wãmeyeri masã cã bajuatjere wereyu'que ni'i

⁵ A'te me'rã mu'urẽ werenũ'cãgũti. Herode Judea di'ta wiogu nícatere ni'cã pa'i Zacaríã wãmetigu nicu niwĩ. Cã Abías wãmetigu ya curuacjũ pa'i nicu niwĩ. Cã numo Isabe wãmetico niwõ. Co quẽ'rã daporocjũru pa'i Aarõ pãrãmeo nituriago nico niwõ. ⁶ Na pũarãpũta Õ'acũ ì'orõpũre añurã nicãrã niwã. Õ'acũ duti'quere, tojo nicã Moisé duti'quere queoro weecãrã niwã. Tojo weerã masã narẽ “Ña'arã nima”, nímasĩticãrã niwã. ⁷ Isabe põ'rã bocamasĩtico niwõ. Tojo weerã na põ'rãmaricãrã niwã. Tojo nicã na pũarãpũta bucãrã waro nicãrã niwã.

⁸ Ni'cã numu Zacaríã ya curuacjãrãrẽ Õ'acũ ì'orõpũ Õ'acũ wi'ipũ da'rase nicaro niwũ.

⁹ Na pa'ia weewũaranojõpũma níbocaca be'ro Zacaríãrẽ Õ'acũ Nibutiari Tucũ tiro u'mutise ãjũamorõdutiã sõrõcãrã niwã. ¹⁰ Cã u'mutise ãjũapeori cura nipe'tirã masã sopepu ñubuerã weecãrã niwã. ¹¹ Cã tojo weeri cura ni'cã Õ'acũrẽ wereco'tegu u'musecjũ

cũ ñjũamorõpeoro diacjũ pe'e bajuacu niwĩ.
 12 Cũrẽ ñ'agũ, Zacaríá de'ro wéemasĩticu niwĩ.
 Ƴcuayu'ruacu niwĩ. 13 Cũ tojo weecã ñ'agũ,
 Õ'acũrẽ wereco'tegu cũrẽ nicu niwĩ:

—Yũ'ure uiticã'ña. Õ'acũ mu'u ñubuesere
 tu'oami. Mu'u numo Isabe ni'cũ põ'rãtigosamo.
 Cũrẽ Juã wãmeyeya. 14 Mu'u cũ me'rã
 pũrõ e'catigusa'a. Æpẽrã quẽ'rã cũ bajuacã,
 pãjãrã e'catirãsama. 15 Mu'u macũ Õ'acũ
 ñ'orõpũre mejõ nigũ mejẽta nigũsami. Ne
 vinorẽ, si'bio'quere sĩ'rĩsome. Cũ bajuase
 duporo Espĩritu Santure cuoyu'ruatojagusami.
 16 Pãjãrã Israe curuacjãrã Õ'acũ na wiogũre
 ãjõpeodu'u'cãrãrẽ ãjõpeocã weegusami tja.
 17 Cũ marĩ wiogu duporo weremu'tãsijugusami.
 Duporocjũpu Õ'acũ ye cjasere weremu'tãrĩ
 masũ Elíamarĩcã Espĩritu Santu tutuasere
 cuoyu'ruacu niwĩ. Cũ weronojõ cũ quẽ'rã
 cuoyu'ruagusami. A'tiro weegusami.
 Pacusumuarẽ na põ'rã me'rã cumuca marĩõ
 niseticã weegusami. Tojo nicã yu'rũnũ'cãrĩ
 masãrẽ wiorã dutisere yu'ticã weegusami.
 A'tiro wee masãrẽ marĩ wiogũre ñe'edutigu
 bu'eyugusami, nicu niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegu.

18 Cũ tojo nicã, Zacaríá sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿De'ro wee yu'u a'tere “Diacjũta ni'i”
 nĩmasĩbosau? Yũ'u bucũ waro ni'i. Yũ'u numo
 quẽ'rã bucũ waro nimo, nicu niwĩ.

19 Õ'acũrẽ wereco'tegu cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yũ'u Õ'acũrẽ da'raco'tegu Gabrie wãmeti'i.
 Yũ'u Õ'acũ ñ'orõpu ni'i. Cũ mu'u me'rã
 ucũdutigu, a'te queti añusere weredutigu

o'oámi. ²⁰ Ni'cārōacārē m̄u'u ējōpeoti'que bu'iri ucūmasītigu tojagúsa'a. Téé m̄u'u macū bajuatiro pōtēorō ne cārō ucūsome. Ō'acū cū ɰaro pōtēorō tojo wa'arosa'a, nicu niwī.

²¹ Cū tojo weeri cura sope p̄u'tocjārā pe'e co'terā weecārā niwā. Na Zacaríá bajuticā, cū yoogocā ĩ'arā, “¿De'ro wa'apariba cūrē?” nicārā niwā. ²² Zacaríá na tiropu wijaatagu, ucūmasīticu niwī. “Top̄ta Ō'acū apeyenojō cūrē ĩ'oapī”, nicārā niwā. Cū ucūmasītijīgū ucūrōnojō o'ogu, omocārī me'rā narē weequocu niwī.

²³ Cū Ō'acū wi'ipu da'rase n̄um̄urī pe'tíca be'ro cū ya wi'ipu dajatojaacu niwī. ²⁴ Be'ro, cū n̄umo Isabe nijīpaco tojaco niwō. Ni'cāmocuse mujīpūrī co ne wijatico niwō. ²⁵ Co a'tiro wācūco niwō: “Ō'acū yu'u pō'rāmarīgō ní'core weeta-muami. Masā tojowaro ĩ'acō'adutitigu yu'ure añurō weemi”, nico niwō.

Mariare Ō'acūrē wereco'tegu u'm̄u'secjū Jesú bajuatjere wereyu'que ni'i

²⁶ Seis mujīpūrī Isabe nijīpaco nirō yu'rucaro niwū. Ticuse mujīpūrī be'ro Ō'acū cūrē wereco'tegu Gabriere a'tiro weecu niwī. Galilea di'ta nirī macā Nazarepu o'ócu niwī tja. ²⁷ Cūrē ni'cō numio Mariare, ne apī ɰmu me'rā niña'ti'core quetiweredutigu o'ócu niwī. Co ni'cū Davi pārāmi nituriagu José wāmetigu me'rā omocā du'tegotigo weeco niwō. ²⁸ Ō'acūrē wereco'tegu co nirōpu sājāa, añudutigu a'tiro nicu niwī:

—María, mæ'urē añudutise miiti'i. Õ'acũ mæ'urē añurõ wéegũ pajaña'mi. Cũ marĩ wiogũ mæ'u me'rã nimi. Nipe'tirã numia yu'rũoro mæ'urē añurõ weeyu'rũnu'cãgũsami, nicu niwĩ.

²⁹ Cũ tojo nicã tu'ogo, tu'omarĩa wa'aco niwõ.

—¿De'ro weegũ yu'ure tojo añudutiti? nico niwõ. ³⁰ Be'ro Õ'acũrē wereco'tegũ a'tiro nicu niwĩ:

—María, yu'ure uiticã'ña. Õ'acũ ĩ'orõpũre mæ'u añuse bocapũ. Mu'u me'rã e'catisami. ³¹ Ni'cãrõacãrē mæ'u nijĩpaco tojagõsa'a. Ni'cũ põ'rãtigosa'a. Cũrē Jesú wãme õ'oña. ³² Cũ mejõ nigũ mejẽta nigũsami. “Õ'acũ u'musecjũ macũ nimi”, nino'gũsami. Cũ ñecũ Davire wee'caronojõ Õ'acũ wiogũ sõrõgũsami. ³³ Tojo weegũ Israe curuacjãrãrē dutinu'cũcũsami. Cũ dutise ne pe'tisome. Wiogũ ninu'cũcũsami, nicu niwĩ.

³⁴ Cũ tojo nicã tu'ogo, María Õ'acũrē wereco'tegũre sãrĩtiña'co niwõ:

—¿De'ro wee a'te tojo wa'abosari? Yu'u ne ni'cũ umu me'rã niwe'e, nico niwõ.

³⁵ Õ'acũrē wereco'tegũ core yu'ticu niwĩ:

—Espíritu Santu mæ'upũre dijatagusami. Õ'acũ u'musecjũ cũ tutuase mæ'upũre o'mecurua weronojõ dijati, tuubi'arosa'a. Tojo weegũ mæ'u macũ Õ'acũ yagu añugũ waro tojagũsami. Cũ “Õ'acũ macũ nimi”, nino'gũsami. ³⁶ Mu'u basuco Isabe quẽ'rã bucuo waro nimigõ, ni'cũ macũ wuagosamo. Co na “Põ'rã marĩmo” nino'co co nijĩpaco nirõ seis mujĩpũrĩ

yu'rutoja'a. ³⁷ Õ'acũrẽ nipe'tise weeta basio'o, nicu niwĩ.

³⁸ Cũ tojo nicã tu'ogo, María yu'tico niwõ:

—Yu'u Õ'acũrẽ da'rawã'ñaco'tego ni'i. Õ'acũ mu'u ní'caronojõta yu'ure weeato, nico niwõ.

Co tojo nitu'ajaca be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegu wa'a wa'acu niwĩ.

María Isabere ï'agõ wa'a'que ni'i

³⁹ Õ'acũrẽ wereco'tegu wéréca be'ro María yoogoro marĩrõ a'tiro weeco niwõ. Te numurita co basuco Isabere opa bu'pa nirĩ macã Judea di'tapu ï'agõ wa'aco niwõ. ⁴⁰ Topu ejago, Zacarìa ya wi'ipu sãjãaco niwõ. Sãjãagõ, Isabere añudutico niwõ. ⁴¹ Co añuduticãta, Isabe macũ paa po'peapu sãñagũ a'meña'cu niwĩ. Isabe Espiritu Santure cuoyu'ruago tojaco niwõ. ⁴² Tojo weego co uputu tutuaro me'rã ucũco niwõ:

—Nipe'tirã numia yu'ruoro Õ'acũ mu'urẽ añurõ weeyu'rũnu'cãmi. Mu'u macũ quẽ'rãrẽ añurõ weemi. ⁴³ Mu'u yu'u wiogu paco yu'ure ï'agõ a'ticã, añubutiaro wa'a'a. ⁴⁴ Mu'u añudutisere tu'ocãta, yu'u macũ paa po'peapu sãñagũ e'catise me'rã a'meña'mi. ⁴⁵ Õ'acũ marĩ wiogu mu'urẽ “Tojo weeguti” ní'que queoro wa'arosa'a. Mu'u cũ tojo ní'quere tu'o ëjõpeo'co e'cati'i, nico niwõ Isabe.

⁴⁶ Be'ro María a'tiro nico niwõ: Yu'u ejeripõ'rãpu Õ'acũ yu'u wiogure e'catise o'o'o.

⁴⁷ Õ'acũ yu'ure yu'ruogu me'rã e'cati'i.

⁴⁸ Yu'u mejõ nigõrẽ Õ'acũ a'tiro weecu niami.

Cūrē da'rawã ñaco'tegore wãcũcũ niami.
A'tiro nicã me'rã nipe'tirã yu'ure “Õ'acũ añurõ
weemi core”, nirāsama.

49 Õ'acũ tutuayu'ruagu yu'ure añubutiase waro
weemi.

Cũ añuyu'ruagu, ña'ase moogũ nimi.

50 Nipe'tirã cūrē wiopesase me'rã tu'oña'rārē
pajaña'nu'cũcũsami.

51 Cũ tutuaro me'rã peje añuse weemi.

Ãpērã yu'rũoro ni'i ni tu'oña'rārē docaque'acã
weemi.

52 Wiorã nimi'cārārē mejõ nirã tojacã weemi.

Mejõ nirã pe'ere wiorã weronojõ morõmi.

53 Ujaboarārē peje waro añuse o'omi.

Peje cõomi'cārārē ne ñe'enojõ marĩrã tojacã
weemi.

54 Israe curuacjārã cūrē da'raco'terārē weeta-
mumi.

Ne cã'rõ narē pajaña'ticã weetimi.

55 Cũ marĩ ñecũsumuarē “Tojo weeguti”
ní'caronojõta weemi.

Abrahārē, tojo nicã cũ pãrãmerã nituriarārē
pajaña'nu'cũcũsami, nico niwõ María.

56 María Isabe tiropu i'tia mujĩpũ tojánico
niwõ. Be'ro co ya wi'ipu dajatojaaco niwõ.

Juã masārē wãmeyeri masũ bajua'que ni'i

57 Be'ro Isabe co macūrē wuariteronojõ eja-
aro niwã. Titare co macũ bajuacu niwĩ.

58 Cũ bajuáca be'ro co acawererã, ãpērã co
ya wi'i pu'to nirã core e'catitamurã wa'acãrã
niwã. Õ'acũ core añubutiase weecã ñ'arã, tojo
weecãrã niwã. 59 Ni'cã semana cũ bajuáca

be'ro Moisé duti'caronojōta weecārā niwā. Cũ ò'rěcjũ yapa caserore yejecō'adutirā wa'acārā niwā. Masā cūrē cũ pacũ wāme weronojō Zacaríá wāmeysesĩ'rĩcārā nimiwā. ⁶⁰ Na tojo weesĩ'rĩmicā, cũ paco narē nico niwō:

—Niwe'e. Cũ Juā wāmetigusami, nico niwō.

⁶¹ Masā pe'e “¿De'ro weegũ? Mũ'ũ acawererā Juā wāmetirā marĩma”, nicārā niwā.

⁶² Be'ro Zacaríare “¿Mũ'ũ de'ro wāme ò'osĩ'rĩsari?” nĩrā, weequeose me'rā sēritiña'cārā niwā. ⁶³ Na tojo nicā, ni'cā pjĩ sērĩcũ niwĩ. Tĩ pjĩpũ cũ “Juā wāmetigusami”, ni ojacũ niwĩ. Nipe'tirā cũ tojo weesere ĩ'arā, ucũape'tia wa'acārā niwā. ⁶⁴ Cũ ojāca be'ro maata Zacaríá apaturi ucũnũ'cācũ niwĩ tja. Tojo nicā Ò'acūrē e'catise o'ocũ niwĩ. ⁶⁵ Zacaríá tojo weese me'rā nipe'tirā cũ pũ'to nĩrā ucũape'tia wa'acārā niwā. Nipe'tirā to u'muase bu'papũ nĩrā Judeacjārā tojo wa'a'quere werestewā'cācārā niwā. ⁶⁶ Nipe'tirā na tojo wereturiasere masĩrā, pũrō wācũcārā niwā. Cũ Ò'acũ tutuaro me'rā bajuacā ĩ'arā, a'merĩ sēritiña'mujācārā niwā:

—¿Cũ wĩ'magũ bucũ ějāgũ, de'ro nigũnojo nigũsari? nicārā niwā.

Zacaríá Ò'acūrē basapeo'que ni'i

⁶⁷ Wĩ'magũ pacũ Zacaríá Espĩritu Santure cũoyũ'ruacu niwĩ. Tojo weegũ Ò'acũ ucũdutisere a'tiro ucũcũ niwĩ:

⁶⁸ Marĩ wioğũ Ò'acũ Israe curuacjārā wioğure añurō ucũrā.

Marĩ tiro, cũ yarā tiropũ a'timi.

Marĩrẽ weetamugũ, añurõ yu'rucã weegusami.

69 Cũ marĩrẽ yu'rũoacju tutuayũ'rũagure
o'ógusami.

Cũrẽ Davi pãrãmerã nituriarã wa'teropũ nigũrẽ
o'ógusami.

Davi Õ'acũrẽ da'rawã'ñaco'tegũ nicũ niwĩ.

70 A'tere ne waropũta cũ ye queti weremũ'tãrĩ
masã ña'ase moorã me'rã Õ'acũ “Tojo
weegũti”, nicũ niwĩ.

71 Nipe'tirã marĩrẽ waparãtirãrẽ, marĩrẽ
ĩ'atu'tirãrẽ yu'rũweticã weegusami.

72 Tojo nicã marĩ ñecũsumuarẽ “Musãrẽ pa-
jaña'gũti.

Yu'u ‘Tojo weegũti’ ní'que añusere ne acobojo-
some”, nicũ niwĩ.

73 A'tere Õ'acũ cũ basuta marĩ ñecũ Abrahãrẽ
“Tojo weegũti”, nicũ niwĩ.

74 Marĩrẽ ĩ'atu'tirãrẽ yu'rucã weegusami.

Tojo nicã uiro marĩrõ marĩrẽ cũ dutiro weecã
weegusami.

75 Nipe'tiro marĩ catiro põtẽorõ añurã, cũ yarã cũ
ũaro weecã weegusami, nicũ niwĩ Zacarĩa.

76 Mu'u, yu'u macũacã, marĩ wiogũ a'tiatji
ma'arẽ apoyumũ'tãgũ nigũsa'a.

Tojo weegũ “Õ'acũ u'mũsecjũ ye quetire
weremũ'tãrĩ masũ nimi”, nino'gũsa'a.

77 Mu'u Õ'acũ yarãrẽ a'tiro nigũsa'a:

“Musã ña'arõ wee'quere acoboJose sãrĩcã,
mũsãrẽ acobojogusami.

A'tiro wéegũ, mũsã pecame'epũ wa'abo'cãrãrẽ
yu'rũogusami”, nigũsa'a.

78 Ō'acũ marĩ wiogu marĩrẽ ma'i pajaña'tjãgũ,
cũ macũ marĩrẽ yu'rũoacjũre o'ógusami.

79 Cũ na'itĩ'arõpu nirãrẽ sĩ'orõ weronojõ marĩ
cũrẽ masĩtirã, pecame'epu wa'abo'cãrãrẽ
cũrẽ masĩcã weegusami.

Tojo wee marĩ ña'arõ wee'quere acobojogu,
marĩrẽ cũ me'rã añurõ nisetica
weegusami, nicu niwĩ Zacarìa.

80 Wĩ'magũ bucua, siape me'rã Ō'acũrẽ
nemorõ ejõpeowã'cãcu niwĩ. Yucu marĩrõ,
masã marĩrõpu nibajaque'aticu niwĩ. Téé Israe
curuacjãrãrẽ bu'enũ'cãcateropu topu nituocu
niwĩ.

2

Jesú cũ bajua'que nĩ'i (Mt 1.18-25)

1 Jesú cũ bajuase duporo nipe'tirã romano
masã wiogu Augusto wãmetigu nipe'tirã masãrẽ
ba'paqueogutigu, na wãmerẽ ojaõ'oduticu
niwĩ. 2 Cirenio, Siria di'ta wiogu nícatero
ne waro ojaõ'ose nu'cãcaro niwũ. 3 Nipe'tirãrẽ
na ñecũsumua bajua'que macãrĩpu ojaõ'ogũ
wa'aduticu niwĩ.

4 Tojo weegu José Nazare Galilea di'ta nirĩ
macãpu ní'cu wijawã'cãcu niwĩ. Belẽ Judea
di'ta nirĩ macãpu wa'acu niwĩ. Topu cũ ñecũ
Davi bajuacu niwĩ. Cũ Davi pãrãmi niyugu,
topu ojaõ'odutigu wa'acu niwĩ. 5 Cũ, cũ omocã
du'teacjo María me'rã Belẽpu ojaõ'odutigu
wa'acu niwĩ. Co wĩ'magũ cuogo nico niwõ. 6 Na
Belẽpu nirĩ cura María co wĩ'magũ ñe'erĩtero
ejacaro niwũ. 7 Topure na cãrĩrĩ wĩ'i bocaticãrã

niwã. Tojo weerã ecarã na cãrĩrĩ wi'ipũ wa'acãrã niwã. Topũ co ne waro wĩ'magũ wũaco niwõ. Cũrẽ su'ti caseri me'rã oma, ecarã na ba'ari co'ropũ cũuco niwõ.

Õ'acũrẽ wereco'terã Ʃ'mũsecjãrã oveja co'terãrẽ Jesú bajuasere were'que ni'i

⁸ Belẽ sumutopũ oveja co'terã nicãrã niwã. Na, na yarã ovejare co'terã, cãpũpũ nibo'reamũjãcãrã niwã. ⁹ Wãcũña marĩrõ narẽ ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegũ Ʃ'mũsecjũ bajuacũ niwĩ. Õ'acũ cũ asistese na tiropũ añurõ bo'reyuse'sa wa'acaro niwũ. Tojo wa'acã ĩ'arã, Ʃcũayũ'rũacãrã niwã. ¹⁰ Õ'acũrẽ wereco'tegũ narẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Yũ'ure uiticã'ña. Mũsãrẽ añuse quetire miitigũ wee'e. Te quetire tũ'orã, nipe'tirã e'catirãsama. ¹¹ Ni'cãcã ñami Davi ya macã Belẽpũ mũsãrẽ yũ'rũoacjũ bajuami. Cũ Õ'acũ bese'cũ Cristo marĩ wiogũ nimi. ¹² Cũ wĩ'magũrẽ su'ti caseri me'rã oma'cũre bo-caejarãsa'a. Wa'icũrã nirĩ wi'ipũ cũñagũrẽ ĩ'arãsa'a. Mũsã a'tere ĩ'arã, “Diacjũta wereapĩ”, nirãsa'a, nicũ niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegũ.

¹³ Cũ tojo nĩca be'roacã cũ tiropũ pãjãrã Õ'acũrẽ wereco'terã Ʃ'mũsecjãrã bajuanemocãrã niwã. Na Õ'acũrẽ ějõpeorã, a'tiro e'cati basapeocãrã niwã:

¹⁴ Õ'acũ Ʃ'mũsecjũrẽ e'catipeorã.

Nipe'tirã cũrẽ “Añubutiami”, ni basapeoato. A'ti di'ta pe'ere cũ añurõ weeno'cãrã ejerisãjãse cũoato, nicãrã niwã.

15 Be'ro Õ'acūrē wereco'terā u'mūsepu mujāca be'ro oveja co'terā na basu a'merī ucūcārā niwā:

—Te'a quero Belēpu. Tojo wa'a'quere, Õ'acū marīrē wereduti'quere ī'arā marī, nicārā niwā.

16 Tojo weerā sojaro me'rā macāpu pi'acārā niwā. Topu pi'atarā, María, Joseré bocaejacārā niwā. Wī'magū quē'rārē ecarā ba'ari co'ropu cūñagūrē ī'acārā niwā. 17 Cūrē ī'áca be'ro Õ'acūrē wereco'tegu wī'magū ye quetire narē ní'quere werestecārā niwā. 18 Nipe'tirā na weresere tu'orā, tu'o ucūamujācārā niwā. 19 María pe'e oveja co'terā tojo nisere co se'saro wācū tu'oña'cā'co niwō. Uputu tere wācūnurūco niwō. 20 Oveja co'terā Õ'acūrē wereco'tegu narē ní'caronojōta queoro wa'acā ī'arā, Õ'acūrē “Añuyurūami”, ni e'catitojaacārā niwā.

Jesure na Õ'acū wi'ipū mia'que ni'i

21 Ni'cā semana Jesús bajuāca be'ro na weewuaronojō weecārā niwā. Jesure cū ò'rēcju yapa caserore yejecō'acārā niwā. Titareta cūrē Jesús wāme ò'ocārā niwā. Ti wāmerēta Õ'acūrē wereco'tegu María co nijīpaco nise dūporo ò'oduticū niwī. Tojo weerā tojo wāmeyecārā niwā.

22 Wī'magū co wuāca be'ro ticuse nūmūrī yu'rūca be'ro na weewuaronojōpūma weecārā niwā. Moisé dutise a'tiro nicaro niwā. Nūmia wī'magū wuāca be'ro ticuse nūmūrī be'ro apaturi na ní'caronojōta tojato tja nīrō tojo duticaro niwā. Titare wī'magūrē Jerusalēpu miacārā niwā. Topu Õ'acū wi'ipū miisājāa,

Õ'acũrẽ “Mũ'u yagũ nimi”, ni ï'orã wa'acãrã niwã. ²³ Õ'acũ dutise tojo niyucã, tere tojo weecãrã niwã. A'tiro nicaro niwũ: “Nipe'tirã bajuamũ'tãrã mũmũa Õ'acũ yarã sãjãcã weeno'rãsama”, niwũ. ²⁴ Be'ro María, tojo nicã José Õ'acũ duti'caronojõta weecãrã niwã tja. A'tiro nicaro niwũ: “Õ'acũrẽ ãjõpeorã, pũarãrã buja weronojõ bajurãrẽ o'oya. Na marĩcã buja pũarã o'oya”, nicaro niwũ.

²⁵ Titare ni'cũ Jerusalẽcjã Simeó wãmetigu nicũ niwĩ. Cũ añugũ waro Õ'acũrẽ ãjõpeoyũ'rũgũ nicũ niwĩ. Israe curuacjãrãrẽ yũ'rũoacjũre yucuegũ weecũ niwĩ. Espiritu Santu Simeó me'rã ninu'cũcũ niwĩ. ²⁶ Espiritu Santu cũrẽ a'tiro wereyutojacũ niwĩ:

—Cristo Õ'acũ bese'cũre ï'atimigũ, mũ'u wẽrĩsome, nicũ niwĩ. ²⁷ Õ'acũ wi'ipũ Jesure miãca mũmũrẽ Espiritu Santu Simeórẽ ti wi'ipũ wa'aduticũ niwĩ. Be'ro Jesure cã pacũsumũa Moisé duti'caronojõta wéerã, Õ'acũ wi'ipũ miacãrã niwã. ²⁸ Wĩ'magũrẽ ï'agũ, Simeó miwũacũ niwĩ. Miiwũa, Õ'acũrẽ e'catipeogũ, a'tiro nicũ niwĩ:

²⁹ Wiogũ, mũ'u “A'tiro weegũti” ní'quere queoro weearũ.

Tojo weegũ ni'cãrõacãrẽ yũ'u mũ'ũrẽ da'raco'tegũ e'catise me'rã wẽrĩmasĩ'i.

³⁰ Masãrẽ yũ'rũoacjũre ï'atoja'a.

³¹ Mũ'u nipe'tirã masã ï'orõpũ cũrẽ masĩdutigu tojo weewũ.

³² Cúta judío masã nitirãrẽ mʉ'urẽ ãjõpeodutigu sī'ogũ weronojõ weegʉsami.

Tojo nicã nipe'tirã mʉ'u yarã Israe curuacjãrã “Õ'acũ añurõ weeami”, nino'rãsama, nicu niwĩ Simeó.

³³ Simeó wĩ'magũrẽ tojo nicã tʉ'orã, José, tojo nicã Jesú paco tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã. ³⁴ Be'ro Simeó narẽ “Õ'acũ mʉsãrẽ añurõ weeato”, nicu niwĩ. María, Jesú pacore a'tiro nicu niwĩ:

—Õ'acũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ a'tiro weedutigu beseapĩ. Cũrẽ ʉatirã Israe curuacjãrã cõ'adijono'rãsama. Cũrẽ ʉarã pe'e morõpeono'rãsama. Cũ Õ'acũ ye cjasere ï'omʉ'tãgũ nigũsami. Pãjãrã cũrẽ teerãsama.

³⁵ Tojo weese me'rã nipe'tirã wãcũsere bajuyoropʉ masĩno'rõsa'a. Mʉ'u pe'ere te di'pji me'rã ñosẽrõ weronojõ pũrise tʉ'oña'gõsa'a, nicu niwĩ Marĩare.

³⁶ Apego Õ'acũ wi'ipure Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masõ nico niwõ. Co Ana wãmetico niwõ. Fanuel macõ Aser curuacjõ nico niwõ. Bʉcʉo waro nico niwõ. Ne waropure nu'mio waro omocã dʉ'teco niwõ. Co omocã dʉ'teca be'ro siete cũ'marĩ co marãpʉ me'rã nico niwõ. Ticuse cũ'marĩ be'ro co marãpʉ wẽrĩa wa'acu niwĩ. ³⁷ Jesure na Õ'acũ wi'ipʉ miacaterore co wapewio ochenta y cuatro cũ'marĩ cʉoco niwõ. Co Õ'acũ wi'ipure ne wijatico niwõ. Topʉ Õ'acũrẽ ãjõpeogo, ñamirĩ, ʉmʉcori be'ti, ñubuenʉ'cũcã'co niwõ. ³⁸ Simeó Marĩare, Joseré ucũrĩ cura Ana na tiropʉ wa'aco niwõ. Jesure ï'agõ, Õ'acũrẽ e'catise o'oco niwõ. Be'ro nipe'tirã

Jerusaléjārā masārē yu'ruoacjure co'terārē Jesú ye cjasere wereco niwõ.

María, José, Jesú na ya macã Nazarepũ dajatojaa'que ni'i

³⁹ Nipe'tise Õ'acũ duti'quere weetu'ajaca be'ro María, José, Jesú na ya macã Nazare, Galilea di'tapũ dajatojaacārā niwã. ⁴⁰ Wĩ'magũ siape me'rã bucua, nemorõ tutuagu, masĩnemogũ wa'acũ niwĩ. Õ'acũ cūrē añurõ weecu niwĩ.

Jesú Õ'acũ wi'ipũ wiorã me'rã ucũ'que ni'i

⁴¹ Jesú pacusumua nipe'tise cũ'marĩ Pascua bosenuũ nicã Jerusalēpũ bosenuũrĩ wa'awuacārā niwã. ⁴² Tojo weerã Jesú doce cũ'marĩ cuocã, na weewuaronojõpũma wa'acārā niwã tja. Jesú titare ne waro bosenuũ wa'agu weecu niwĩ. ⁴³ Bosenuũ yu'rũca be'ro José, María na ya macãpũ dajatojaacārā niwã. Titare Jesú pe'e cũ paco María, José masĩrõ marĩrõ Jerusalēpũ tojacã'cũ niwĩ. ⁴⁴ Na Jesure “Åpērã marĩ me'rãcjārã me'rã wa'ayusami”, nicārã nimiwã. Tojo weerã na wãcũque'tiro marĩrõ ni'cã numũ ma'apũre wa'acārã niwã. Be'ropũ na acawererã, na ĩ'amasĩrã wa'tero cūrē a'macārã nimiwã. ⁴⁵ Ne bocaticārã niwã. Tojo weerã cūrē a'marã, Jerusalēpũ majãmitojacārã niwã.

⁴⁶ I'tia numũ na Jerusalēpũ wijãca be'ro Õ'acũ wi'ipũ cūrē bocacārã niwã. Cũ Moisé oja'quere bu'eri masã wa'teropũ dujicũ niwĩ. Na ucũsere tu'o, cũ quẽ'rã narẽ sērĩtiña'mujãcũ niwĩ.

⁴⁷ Nipe'tirã cũ masĩsere ĩ'arã, cũ yu'time'rĩsere

tɔ'orã, i'amarĩamujãcãrã niwã. ⁴⁸ Cũ Õ'acũ wi'ipɔ dujicã i'arã, cũ pacɔsumɔa i'amarĩacãrã niwã. Cũ paco cãrẽ nico niwõ:

—Macũ ¿de'ro weegu ãsãrẽ tojo weeati? Mu'u pacɔ, yu'u ɔputu mu'urẽ a'mapɔ. Ʋputu wãcũque'tiapɔ, nico niwõ.

⁴⁹ Co tojo nicã tɔ'ogɔ, Jesú nicɔ niwĩ:

—¿De'ro weerã yu'ure a'mati? ¿Musã yu'u pacɔ ye cjasere weerɔa'a nisere masĩtiati? nicɔ niwĩ.

⁵⁰ Cũ pacɔsumɔa Jesú tojo nisere tɔ'omasĩticãrã niwã.

⁵¹ Be'ro na me'rã Nazarepɔ dajatojaacɔ niwĩ. Cũ todɔporopɔ wee'caronojõta na dutisere añurõ yu'tinu'cũcɔ niwĩ. Cũ paco nipe'tise Jerusalẽpɔ tojo wa'a'quere wãcũnrũco niwõ.

⁵² Jesú siape me'rã bɔcɔa, masĩnemowã'cãcɔ niwĩ. Õ'acũ cãrẽ “Añugũ nimi”, ni i'acɔ niwĩ. Masã quẽ'rã nipe'tirã cãrẽ añurõ wãcũcãrã niwã.

3

*Juã masãrẽ wãmeyerĩ masũ bu'e'que ni'i
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)*

¹ Quince cũ'marĩ Tiberio wãmetigɔ nipe'tirã romano masã wiogɔ nirĩ cura a'ticɔrã cũ docacjãrã wiorã nicãrã niwã. Poncio Pilato Judea di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. Herode Galilea di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. Herode acabiji Felipe Iturea, Traconite wãmetise di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. Lisantias wãmetigɔ Abilinia di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. ² Anás, tojo nicã Caifá pa'ia wiorã nicãrã niwã. Tita

na wiorã nirĩ cura Õ'acũ Zacaríã macũ Juãrẽ masã marĩrõ, yucũ marĩrõpũ ucũcũ niwĩ. ³ Be'ro Juã nipe'tiro dia Jordã wãmetiri maa wa'teropũ yu'rũwã'cãcũ niwĩ. Masãrẽ a'tiro bu'ecũ niwĩ:

—Musã ña'arõ weeseti'quere bujaweti ducayu, wãmeyeno'ña. Tojo weerã musã ña'arõ wee'quere acobocono'rãsa'a, nicũ niwĩ.

⁴ Duporocjũpũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Isaía oja'caronojõta Juã queoro weeseticũ niwĩ. A'tiro ojayuno'caro niwũ:

Ni'cũ yucũ marĩrõ, masã marĩrõpũ a'tiro caricũnu'cũbajaque'atigusami:

“Marĩ wiogu a'tiatji ma'arẽ apoyuya.

Diacjũca ma'a añurĩ ma'a quẽ'rãrõ weronojõ weeyuya.”

(Marĩ wiogu a'tiati duporo musã nisetisere apoyuya, musã wãcũsere ducayuya nígũ, tojo nicũ niwĩ.)

⁵ Nipe'tise di'ta tu'ruri yaa, ni'cãrõwijino'rõsa'a. Nipe'tise ãrũpagũ, opa bu'pa diacjũca pa weeno'rõsa'a.

Ma'arĩ diacjũ nitise ma'arĩ diacjũnũ'cõno'rõsa'a.

Ma'arĩ coperibujuse yaamu'muono'rõsa'a.

(Musã ña'arõ weeseti'quere ducayu, apoya nígũ, tojo nicũ niwĩ.)

⁶ Musã tojo weecã, Õ'acũ masãrẽ yu'ruosere nipe'tirã ñ'arãsama, ni ojacũ niwĩ Isaía.

⁷ Masã Juã tiropũ wãmeyedutirã wa'acãrã niwã. Na tojo weecã, narẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Musã weeta'sari curuacjãrã añã weronojõ ni'i. Añã nucũ ãjũcã, uiwã'cãsama. Musã añã weronojõ bu'iri da'resere ui'i. Tojo uirã, musã

ña'arō wee'quere bujaweti ducayusi'rītimirā, wāmeyedutirā a'tiapu. ⁸ Musā diacjūta ūsā ña'arō wee'quere bujaweti ducayuapu nīrā, musā weesetise me'rā ī'oña. A'tiro wācūticā'ña: “Ūsā Abrahā pārāmerā ni'i. Tojo weerā Ō'acū tiropu wa'arāsa'a”, ni wācūticā'ña. Musā wācūsere ducayuticā, Abrahā pārāmerā nise wapamarī'i. Ō'acū uagu, a'te ūtāperi me'rā Abrahā pārāmerā wa'acā weemasīmi. Cū tojo weecāma, na pe'e Ō'acū uaro weebosama. ⁹ Marī yucupagu ote'quepagu weronojō ni'i. Ō'acū musārē yucupagu dūca marīsepagure besecō'arō weronojō weegusami. Yucu añurō ducatiticjare paacō'a, ūjūacō'acā'no'sa'a. Tere wee'caro weronojō musā wācūsere ducayuticā, añurō weeseticā, Ō'acū musārē cōmea me'rā paacō'agū weronojō bu'iri da'regusami, nicu niwī Juā.

¹⁰ Cū tojo nicā tu'orā, masā cūrē sērītiña'cārā niwā:

—To pūrīcārē ¿de'ro weerāsari? nicārā niwā.

¹¹ Juā narē yu'ticu niwī:

—No'o puaro su'tiro cuogunojō apī moogūrē ni'cārō o'oya. Ba'ase cuogunojō ba'ase moogū me'rā ducawaa ba'aya, nicu niwī.

¹² Āpērā quē'rā romano masā wiorārē niyeru wapaseebosari masā Juā tiropu wāmeyedutirā wa'acārā niwā. Cūrē sērītiña'cārā niwā:

—Ūsārē bu'egu, ¿ūsā de'ro weerāsari? nicārā niwā.

¹³ Juā narē yu'ticu niwī:

—Romano masã na wapaseeduti'caro nemorõ wapaseeticã'ña. Na dutiro ejatuaro wapaseeya, nicu niwĩ.

¹⁴ ãpẽrã surara quẽ'rã cũrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Ësã waro, ¿de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

Juã narẽ yu'ticu niwĩ:

—Ne ãpẽrã cõsere ã'maticã'ña. Na o'oticã, tutuaro me'rã narẽ uise o'o, ña'arõ weeticã'ña. Tere ãarã, na weeti'quepõreta weresãdojaticã'ña. Mũsã wapata'ase me'rã dia'cũ e'catiya, nicu niwĩ.

¹⁵ Masã Juã bu'esere tu'orã, uputu wãcũcãrã niwã.

—Apetero weegu Juã Õ'acũ bese'cu Cristo marĩ yoacã yucue'cu nisami, ni wãcũcãrã nimiwã.

¹⁶ Na tojo nisere masĩgũ, Juã nipe'tirãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u mũsãrẽ na ña'arõ wee'quere bujaweti, du'uama nĩgũ, aco me'rã wãmeye'e. Yu'u be'ro apĩ yu'u nemorõ tutuagu a'tigusami. Cũ añugũ waro nimi. Yu'u pe'e mejõ nigũ tu'oña'a. Cũ ye sapatu tuweemasĩtigu weronojõ cũrẽ ne ni'cãrõwijimasĩtisa'a. Cũ pũrĩcã Espĩritu Santu mũsãrẽ o'ógusami. Cũrẽ masã me'rã ninu'cũcã weegusami. Ña'arõrẽ ãjũaweero weronojõ mũsãrẽ añurõ tojato nĩgũ ña'arõ wee'quere cõ'agũsami. ¹⁷ Yu'u be'ro a'tigu ni'cũ trigo su'tiweeri masũ weronojõ nimi. Cũ te su'tire mejẽcã su'awee, cõ'asami. Te trigo peri quẽ'rãrẽ mejẽcã mi, te nũrõrĩ wĩ'ipũ nũrõsami. Te su'tire pecame'epũ ãjũacõ'asami. A'te weronojõ cũ, cũ yarã warore bese, cũ tiropũ miagũsami. ãpẽrãrẽ pecame'epũ

cõ'abajuriogusami. Ti me'e ne pe'tisome, nicu niwĩ Juã.

¹⁸ Tojo weesenõjõ me'rã peje apeye were-casanemocu niwĩ. Tenõjõ me'rã Juã Ô'acũ ye añuse quetire masãrẽ werecu niwĩ. ¹⁹ Apeyema tja Herode ti di'ta Galilea wiogure tu'ticu niwĩ. Herode cũ acabiji Felipe nũmo Herodía wãmetigore ě'ma, nũmoticu niwĩ. Tojo nicã apeye peje ña'ase weenemo'que bu'iri tu'ticu niwĩ. ²⁰ Herode Juã cũ were'quere tu'oronojõ nígũ, mejõ ña'arõ weenemocu niwĩ. Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõduticu niwĩ.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu sõrõatji dũporo Juã pãjãrã masãrẽ wãmeyecu niwĩ. Be'ro Jesú quẽ'rãrẽ wãmeyecu niwĩ. Cũrẽ wãmeyegu ñubueri cura u'muse pãrĩcaro niwũ. ²² Tojo wa'acã, Jesú bu'ipu Espiritu Santu buja weronojõ bajugu cũpũre dijatacu niwĩ. U'musepu cũ pacu Ô'acũ ucũdijogu, a'tiro nicu niwĩ:

—Mũ'u yũ'u macũ yũ'u uputu ma'igũ ni'i. Mũ'u me'rã pũrõ e'cati'i, nicu niwĩ.

Jesú ñecãsumua na nituriamjãti'que ni'i

(Mt 1.1-17)

²³ Jesú treinta cũ'marĩ wa'tero cuogu, bu'enũ'cãcu niwĩ. Masã cũrẽ “José macũ nimi”, nicãrã nimiwã. José Elí macũ nicu niwĩ. ²⁴ Elí Matat macũ nicu niwĩ. Matat Leví macũ nicu niwĩ. Leví Melqui macũ nicu niwĩ. Melqui Jana macũ nicu niwĩ. Jana José macũ nicu

niwĩ. ²⁵ José Matatías macũ nicu niwĩ. Matatías Amós macũ nicu niwĩ. Amós Nahúm macũ nicu niwĩ. Nahúm Esli macũ nicu niwĩ. Esli Nagai macũ nicu niwĩ. ²⁶ Nagai Maat macũ nicu niwĩ. Maat Matatías macũ nicu niwĩ. Matatías Semei macũ nicu niwĩ. Semei Josec macũ nicu niwĩ. Josec Judá macũ nicu niwĩ. ²⁷ Judá Joanán macũ nicu niwĩ. Joanán Resa macũ nicu niwĩ. Resa Zorobabel macũ nicu niwĩ. Cũ Salatiel macũ nicu niwĩ. Salatiel Neri macũ nicu niwĩ. ²⁸ Neri Melqui macũ nicu niwĩ. Melqui Adi macũ nicu niwĩ. Adi Coşam macũ nicu niwĩ. Coşam Elmadam macũ nicu niwĩ. Cũ Er macũ nicu niwĩ. ²⁹ Er Josué macũ nicu niwĩ. Josué Eliezer macũ nicu niwĩ. Eliezer Jorim macũ nicu niwĩ. Jorim Matat macũ nicu niwĩ. ³⁰ Matat Leví macũ nicu niwĩ. Leví Simeó macũ nicu niwĩ. Simeó Judá macũ nicu niwĩ. Judá José macũ nicu niwĩ. José Jonam macũ nicu niwĩ. Jonam Eliaquim macũ nicu niwĩ. ³¹ Cũ Melea macũ nicu niwĩ. Melea Mena macũ nicu niwĩ. Mena Matata macũ nicu niwĩ. Matata Natán macũ nicu niwĩ. ³² Natán Davi macũ nicu niwĩ. Davi Isaí macũ nicu niwĩ. Isaí Obed macũ nicu niwĩ. Obed Booz macũ nicu niwĩ. Booz Sala macũ nicu niwĩ. Sala Naasón macũ nicu niwĩ. ³³ Naasón Aminadab macũ nicu niwĩ. Cũ Admin macũ nicu niwĩ. Admin Arni macũ nicu niwĩ. Arni Esrom macũ nicu niwĩ. Esrom Fares macũ nicu niwĩ. Fares Judá macũ nicu niwĩ. ³⁴ Judá Jacob macũ nicu niwĩ. Jacob Isaa macũ nicu niwĩ. Isaa Abrahã macũ nicu niwĩ. Abrahã Taré macũ nicu niwĩ. Taré Nacor macũ nicu niwĩ. ³⁵ Nacor Serug macũ nicu niwĩ. Serug Ragau macũ nicu niwĩ. Ragau Peleg macũ nicu niwĩ. Peleg Heber macũ nicu niwĩ. Heber Sala macũ nicu niwĩ. ³⁶ Sala

Cainán macũ nicu niwĩ. Cainán Arfaxad macũ nicu niwĩ. Arfaxad Sē macũ nicu niwĩ. Sē Noé macũ nicu niwĩ. Noé Lamec macũ nicu niwĩ. ³⁷ Lamec Matusalén macũ nicu niwĩ. Matusalén Enoc macũ nicu niwĩ. Enoc Jared macũ nicu niwĩ. Jared Mahalaleel macũ nicu niwĩ. Cũ Cainán macũ nicu niwĩ. ³⁸ Cainán Enós macũ nicu niwĩ. Enós Set macũ nicu niwĩ. Set Adã macũ nicu niwĩ. Adã Ō'acũ cũ ne waro wee du'pócãti'cu nicu niwĩ. Tojo weegu cũ Ō'acũ macũ nicu niwĩ.

4

Jesure wãtĩ Ō'acũrẽ yu'rũnu'cãcã weesĩ'rĩmi'que ni'i

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Juã Jesure wãmeyeca be'ro Jesú Espiritu Santure cwoyu'rũacu niwĩ. Cũrẽ dia Jordã wãmetiri maapu ni'cure Espiritu Santu maata yucu marĩrõ, masã marĩrõpu miacu niwĩ.

² Topure cuarenta nũmũrĩ nicu niwĩ. Wãtĩ Jesure cũ pacure yu'rũnu'cãdutigu niquesãcu niniwĩ. Cũ topu nise nũmũrĩrẽ Jesú ne cã'rõ ba'aticu niwĩ. Tojo weegu ujaboacu niwĩ. ³ Tojo wa'ari curare wãtĩ cãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u diacjũta Ō'acũ macũ ni'i nĩgũ, a'te ũtãperire pã dojorẽ ba'aya, nicu niwĩ.

⁴ Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'o: “Masã ba'ase me'rã dia'cũ catimasĩtisama”, ni ojano'wũ, nicu niwĩ.

⁵ Be'ro wãtĩ Jesure u'muacju ũrũgũpu miacu niwĩ tja. Topu nipe'tisere ni'cãtita a'ti nucũcã

cjase macãrĩ pejere ï'ope'ocã'cũ niwĩ. ⁶ Ì'otoja, wãtĩ a'tiro nicũ niwĩ:

—Yũ'u mũ'urẽ a'te macãrĩ wiogũ, te macãrĩpũ nise nipe'tise wiogũ sõrõgũti. A'te nipe'tise yé ni'i. Tojo weegũ yũ'u no'o o'osĩ'rĩgũrẽ o'oguti. ⁷ Mũ'u yũ'ure ejaque'a ëjõpeocã, nipe'tise mũ'u ye tojarosa'a, nicũ niwĩ wãtĩ.

⁸ Jesú a'tiro yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpũ a'tiro ojano'o: “Õ'acũ mũ'u wiogũ ni'cũrẽta ëjõpeoya. Cũ se'sarore, cũ dutise dia'cũrẽ weeco'teya”, niwũ, nicũ niwĩ Jesú.

⁹ Be'ro wãtĩ Jesure Jerusalẽpũ miaa, Õ'acũ wi'i dũposãrĩpũ miimujãcũ niwĩ. Topũ cũrẽ a'tiro nicũ niwĩ tja:

—Mũ'u diacjũta Õ'acũ macũ ni'i nígũ, a'topũ me'rãta nucũcãpũ bu'pudijaya. ¹⁰ Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpũ mũ'urẽ a'tiro ojano'o:

Õ'acũ cũrẽ wereco'terãrẽ mũ'urẽ co'tedutigũ o'ógusami.

¹¹ Mũ'urẽ ùtãgãpũ doquepejari nírá, mũ'urẽ tuuñe'erãsama, ni ojano'caro niwũ, nicũ niwĩ wãtĩ.

¹² Jesú cũrẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpũre a'te quẽ'rã ojano'caro niwũ: “Mũ'u wiogũ Õ'acũ cũ ucũ'quere ne ni'cãti ¿diacjũta nimitito? nírá, cũrẽ weeĩ'odutiticã'ña”, ni ojano'wũ, nicũ niwĩ Jesú.

¹³ A'tiro wéegũ, wãtĩ apeye de'ro mejẽcã Jesure weenemomasĩticũ niwĩ. Weenemomasĩti, yoaticã cũrẽ cõ'awã'cãnicũ niwĩ.

*Jesú ne waro cã GalileapɁ bu'enɁ'cã'que ni'i
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)*

¹⁴ Jesú masã marĩrõpɁ ní'cɁ Espíritu Santure cɁoyɁ'ruagu, GalileapɁre dajacɁ niwĩ. ãpẽrã cã ye quetire nipe'tiro Galilea wa'terocjãrã ucũse'sa wa'acãrã niwã. ¹⁵ Jesú macãrĩnɁcũ na nerẽwɁasepɁ bu'ecɁ niwĩ. Nipe'tirã cãrẽ e'cati, “AñuyɁ'ruami”, nicãrã niwã.

*Jesú cã ya macã NazarepɁ dajatojaa'que ni'i
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)*

¹⁶ Be'ro Jesú Nazare cã masãca macãpɁ dajatojaacɁ niwĩ. Judío masã na soowɁari nɁmɁ cã weewɁaronojõpɁma na nerẽwɁari wi'ipɁ sãjãacɁ niwĩ. TopɁ wã'cãnɁ'cã, Õ'acũ ye queti ojaca pũrĩrẽ bu'eĩ'ocɁ niwĩ. ¹⁷ Cãrẽ Õ'acũ ye queti weremɁ'tãrĩ masũ Isaía ojaca pũrĩrẽ bu'edutirã o'ocãrã niwã. Cã ti pũrĩrẽ pão, a'tiro oja'quere bocacɁ niwĩ. A'tiro nicaro niwũ:

¹⁸ Espíritu Santu yɁ'ɁpɁre nimi.

Cã añuse quetire pajasecɁorãrẽ yɁ'Ɂre were-dutigɁ cũuwĩ.

BɁjawetirãrẽ wãcũtutuacã weedutigɁ o'ówĩ.

ãpẽrã dutise doca niwã'ñarãrẽ yɁ'ruweticã weedutigɁ o'ówĩ.

Caperi ã'atirãrẽ ã'acã weedutigɁ o'ówĩ.

ãpẽrãrẽ dutipe, ña'arõ weepeno'rãrẽ wijata'adutigɁ o'ówĩ.

¹⁹ Õ'acũ masãrẽ yɁ'ruoritero etatoja'a nisere weredutigɁ o'ówĩ, ni ojacɁ niwĩ Isaía, ni bu'ecɁ niwĩ Jesú.

20 Be'ro, Jesú cã bu'éca be'ro ti pũrĩrẽ tu-utũrẽtoja, ti wi'i co'tegũre wiacũ niwĩ. Wia, narẽ bu'egutigũ ejanujãcũ niwĩ. Nipe'tirã ti wi'ipũ nirã cũrẽ ne ĩ'adu'uticãrã niwã. 21 Cũ narẽ a'tiro ucũnũ'cãcũ niwĩ:

—Ni'cãcã me'rã musã tũ'oropũ bu'eĩ'o'que queoro wa'a'a, nicũ niwĩ.

22 Nipe'tirã Jesure añurõ ucũcãrã niwã. Cũ ucũsere tũ'orã, te añuse niyucã, tũ'omarĩa wa'acãrã niwã. Na basu a'merĩ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Ã'rĩ José macũ mejẽta niti? nicãrã niwã.

23 Na tojo nisere masĩgũ, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Apetero weerã a'te masã na ucũwũasenojõrẽ yũ'ure nĩrã nisa'a: “Ocoyeri masũ mũ'ũ basu pe'e ocoye yũ'rũoya”, nisa'a. Tojo nicã “Mũ'ũ Capernaupũ weeĩ'o'quere ũsã tũ'owũ. Te ũsã tũ'owũ a'to mũ'ũ ya macã waropũ quẽ'rãrẽ weeĩ'oña”, nĩrã nisa'a, nicũ niwĩ.

24 Be'ro narẽ ninemocũ niwĩ:

—Diacjũ musãrẽ wereguti. Ne ni'cũ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũrẽ cũ ya macãcjãrã waro añurõ põtãrĩtisama. 25 Musãrẽ a'tere diacjũ masĩcã wãsa'a. Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ Elía cũ nĩcateropũre Israe di'tapũre pãjãrã wapewia numia nicãrã niwã. Titare ĩ'tia cũ'ma ape cũ'ma deco acoro pejaticaro niwũ. Tojo weerã nipe'tirã ti di'tacjãrã wputũ wjaboacãrã niwã. 26 Tojo nimicã, ne ni'cõ Israe curuacjõ wapewiore weetamudutigũ Õ'acũ o'óticũ niwĩ. Ape di'tacjõ Sarepta wãmetiro Sidõ pũ'to nigõ pe'ere weetamudutigũ o'ócũ niwĩ. 27 Apeye quẽ'rã Eliseo Õ'acũ ye queti

weremu'tārī masũ nícateropure a'te weronojõta wa'acaro niwũ. Israe di'tapure pājārã cãmi boarã nicārã niwã. Tojo nimicã, Eliseo ne ni'cũ ti di'tacjũrẽ yu'rũoticu niwĩ. Naamán aperocjũ Siria di'tacjũ pe'ere yu'rũocu niwĩ. Ô'acũ Israe curuacjãrãrẽ weetamutigũ, Israe curuacjãrã ni-tirã pe'ere weetamucũ niwĩ, nicũ niwĩ.

²⁸ Ti wi'ipũ nerẽ'cãrã pājārã Jesú a'tiro nisere tũ'orã, uayũ'rũacãrã niwã. ²⁹ Be'ro nipe'tirã to nirã wã'cãnũ'cã, Jesure macã sumutopũ cõ'aõ'ocãrã niwã. Na nirĩ macãcjũ ũrũgũ duposãrĩpũ cãrẽ tuuquedijorãtirã miimujãcãrã niwã. ³⁰ Na tojo weesĩ'rĩmicã, Jesú na wa'tero wa'a, yu'rũwã'cã wa'acũ niwĩ.

Jesú wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mr 1.21-28)

³¹ Be'ro Jesú Capernaupũ wa'acũ niwĩ. Ti macã Galilea di'tapũ nicaro niwũ. Topũ masãrẽ na soowũari nũmũrẽ bu'ecũ niwĩ. ³² Dutisere cũogũ weronojõ bu'ecã ĩ'arã, tũ'omarĩamujãcãrã niwã.

³³ Na nérẽca wi'ipure ni'cũ wãtĩ sãjãno'cũ nicũ niwĩ. A'tiro upũtũ caricũcũ niwĩ:

³⁴ —Jesú Nazarecjũ, ũsãrẽ cariboticã'ña. ¿Ũsãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'tigu weeti? Mũ'urẽ ĩ'amasĩ'i. Ô'acũ o'ó'cũ ña'ase moogũ, añubutiagũ ni'i, nicũ niwĩ.

³⁵ Cũ tojo nicã tũ'ogu, Jesú wãtĩ masũpũ nigũrẽ tu'tigu, a'tiro nicũ niwĩ:

—Di'tamarĩaña. Ā'rĩpũre nigũ wijaaya, nicũ niwĩ.

Cũ tojo nicã, wãtĩ na ĩ'orõpũ tuuquecũu, cãpũre ní'cũ wijaacũ niwĩ. Ne cãrẽ mejẽcã cãmida'rema'arõ marĩrõ wijaacũ niwĩ. ³⁶ Tojo wa'asere ĩ'arã, nipe'tirã ucucãrã niwã. Na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:

—Ã'rĩ dutise cõose ĵne'enojõ nimitito? Cũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmasĩmi. Cũ narẽ cõ'awĩrõcã, na wijaama, nicãrã niwã.

³⁷ Tojo weero nipe'tiro Galileapũ Jesú ye cjase se'sa wa'acaro niwũ.

Jesú Simó Pedro mañecõrẽ yũ'rũo'que queti ni'i

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jesú na nerẽwuaropũ ní'cũ wijaa wa'acũ niwĩ. Wijáaca be'ro Simó ya wi'ipũ wa'acũ niwĩ. Cũ mañecõ ɸputũ ujaque dutitico niwõ. Tojo weerã Jesure “Yũ'rũoya”, ni sãrĩcãrã niwã.

³⁹ Jesú co pũ'to ejanũ'cã mu'rĩ'a, ujaquere suruduticũ niwĩ. Cũ tojo weecã, ujaque surupe'tia wa'acaro niwũ. Tojo wéeca be'ro maata co wã'cãnũ'cã, narẽ ba'ase etigo wa'aco niwõ.

Jesú pãjãrã masã dutitirãrẽ yũ'rũo'que ni'i

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Mujĩpũ sãjãrĩ cura nipe'tirã no'o nise duti cõorãrẽ Jesú tiropũ miacãrã niwã. Jesú na dutitirãncũrẽ omocã ñapeogũ, nipe'tirãrẽ yũ'rũocũ niwĩ. ⁴¹ Na dutitirã wa'teropũre wãtĩa masãpũre sãjãa'cãrã quẽ'rãrẽ cõ'awĩrõcũ niwĩ. Na wi-jaarã, a'tiro caricũwijaacãrã niwã:

—Mũ'ũ Õ'acũ macũ ni'i, nicãrã niwã.

Wātīa Cristo Ō'acũ bese'cũ nimi nisere masicārã niwã. Tojo weegu Jesú narẽ tu'tigu, ucũdutiticũ niwĩ.

Jesú Galilea di'tapũ cũ ye quetire werecusi'que ni'i

(Mr 1.35-39)

⁴² Bo'reque'ari cura Jesú macã sumuto masã marĩrõpũ wa'acũ niwĩ. Cũ tojo weecã, masã cãrẽ a'ma, cũ nirõpũ sirutuejacārã niwã. Cãrẽ aperopũ wa'adutiticārã nimiwã. ⁴³ Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yũ'u apeye macãrĩpũ quẽ'rãrẽ añuse queti, Ō'acũ a'ti nucũcãcjãrãrẽ wiogũ nigũsami nisere wererõa'a. Ō'acũ na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayucã, cũ yarã sãjãcã weegusami. A'te niatjereta yũ'u pacũ yũ'ure o'ówĩ, nicũ niwĩ.

⁴⁴ Tojo weegu Jesú na nerẽwũase wi'seri Galilea di'ta nise macãrĩpũre werecusi'acũ niwĩ.

5

Jesú cũ tutuaro me'rã wa'i pãjãrã wẽjẽcã wee'que ni'i

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ni'cã nũmũ Jesú Genesare wãmetiri ditara sumutopũ nicũ niwĩ. Cũ topũ nirĩ cura pãjãrã masã etacārã niwã. Cũ Ō'acũ ye queti were-sere tã'osĩ'rĩrã, cũ pũ'to pãjãrã tuuwã'cãcãrã niwã. ² Ditara sumuto nucũporopũ pũawũ masã marĩsepawũ pa'sacã ĩ'acũ niwĩ. Wa'i wẽjẽrã eja'cãrã tepawũre topũ po'o, na ye we-jecũpagũre coerã wa'arã majãnũ'cãcãrã niwã.

³ Jesú tepawũre ĩ'agũ, Simó yawũpũ mũjãsjãcũ

niwĩ. Simórẽ “Sõ'ocurepũ wajawĩrõña”, nicũ niwĩ. Cũ tojo níca be'ro Jesú tiwũpũ ejanujã, masã sumutopũ nu'cũrãrẽ bu'enũ'cãcũ niwĩ.

⁴ Narẽ bu'eca be'ro Simórẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Yucũsure decocurepũ wajawijaya. Topũ mũ'u ya wejecũre doqueñoña, nicũ niwĩ.

⁵ Simó cãrẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egũ, ũsã pi'eti, ñamipũre wẽjẽbo'reamiapũ. Ne wẽjẽtiasũ. Mũ'u dutiguta dutitoja'a. Tojo weegũ wejecũre doqueñoğũti, nicũ niwĩ.

⁶ Na tigure doqueñooca be'ro pãjãrã waro wa'i sãjãno'cãrã niwã. Tojo weero tigũ wejecũ tũ'rũrõpũ weecaro niwũ. ⁷ Tere ï'arã, na me'rãcjãrã apewũ yucũsupũ nirãrẽ weetamudutirã bũapijicãrã niwã. Na, na tiropũ eta, narẽ weetamucãrã niwã. Tepawũ pũawũputa wa'i me'rã cã'rõ mirĩdijawe'socarõ niwũ. ⁸ A'tiro wa'acã ï'agũ, Simó Pedro Jesú tiro ejaque'a, cãrẽ nicũ niwĩ:

—Yũ'u wiogũ, yũ'u ña'arõ weesebũcu ni'i. Tojo weegũ mũ'u aũugũ, ña'ase moogũ yũ'u tiro niticã'ña, nicũ niwĩ.

⁹ Wa'i pãjãrãrẽ ï'amarĩatjĩagũ, tojo nicũ niwĩ. Tojo nicã ãpẽrã cũ me'rã ní'cãrã quẽ'rã mejãrõta ï'amarĩacãrã niwã. ¹⁰ Apewũpũ ní'cãrã Zebedeo põ'rã Santiago, Juã Simó me'rãcjãrã na quẽ'rã ï'amarĩacãrã niwã. Be'ro Jesú Simórẽ nicũ niwĩ:

—Uiticã'ña. Ní'cãcã me'rã mũ'u wa'i wẽjẽmu'sĩgũ weronojõ masãrẽ yé quetire weregusa'a. Were, pãjãrã yũ'ure ãjõpeocã weegusa'a, nicũ niwĩ.

11 Be'ro na yucʉsupawure sumutopu wajanujăcără niwă. Nipe'tise na cʉomi'quere topuța cūucă, Jesú me'ră wa'a wa'acără niwă.

Jesú cāmi boagure yu'rʉo'que ni'i

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesú ni'cā macă Galilea di'ta nirī cura ni'cū nipe'tiro upupu cāmi boagu cū tiro wa'acu niwī. Cūrē ĩ'agū, cū pu'to di'tapu paamu'rīque'a, a'tiro nicu niwī:

—Wiogu, mʉ'u dutire yu'rʉogu ni'i. Yu'ure yu'rʉoya, nicu niwī.

13 Tojo nică tu'ogu, Jesú cūrē yu'rʉogu űapeo, a'tiro nicu niwī:

—Yu'rʉoguti. Cāmi marīgūpu tojayá, nicu niwī.

Cū tojo nicăta, cū cāmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwū. 14 Tu'ajan'cō, Jesú cūrē a'tiro nicu niwī:

—A'tere āpērārē weretică'ña. A'tiro pe'e weeya. Diacjăta pa'i tiropu mʉ'u ye cāmi yati'quere ĩ'ogū wa'aya. Cū mʉ'urē ĩ'aca be'ro mʉ'u cāmi boasere “Pe'tia wa'a'a”, nigūsami. Cū tojo nica be'ro Moisé cū Ő'acūrē e'catise o'oduti'quere o'oya. Mʉ'u tojo wee yu'rúca be'ro masă me'ră nisetigusa'a tja, nicu niwī.

15 Jesú ye cjase pe'e siape me'ră nemorō masīno'caro niwū. Tojo weeră pājāră masă cū ucūserē tu'orătiră nerēcără niwă. Tojo nică na dutire yu'rʉocă ʉară, cū tiro nerēcără niwă. 16 Na tojo weemujămică, Jesú pe'e masă marīsepū wa'acu niwī. Tepu cū pacu Ő'acūrē űubuemujăcū niwī.

Jesú sijamasitigure yu'rno'que ni'i
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Ni'cã nũmũ Jesú masãrẽ bu'egu weecu niwĩ. Titare masã wa'teropure ni'cãrẽã fariseo masã, ãpẽã Moisé oja'quere bu'eri masã du-jicãã niwã. Ni'cãrẽã Galilea di'tapu nise macãrĩcjãã nicãã niwã. ãpẽã Judea di'tapu nise macãrĩcjãã nicãã niwã. Tojo nicã ãpẽã Jerusalẽcjãã nicãã niwã. Na to nirĩ cura Jesú dutitirãrẽ yu'rnoꝝũ, Õ'acũ tutuase me'rã yu'rnoꝝũ niwĩ. 18 Jesú masãrẽ bu'eri cura ãpẽã masã ni'cũ sijamasitigure cũ cũñarõ me'rã wuajecãã niwã. Na wi'ipu miisãjãã, Jesú tiropũ cũusĩrĩcãã nimiwã. 19 Tojo weesĩrĩmirã, masã pãjãã waro niyucã, ne wuasãjãamasitĩcãã niwã. Tojo weerã wi'i duposãrĩpu mũjãã, ni'cã pe seewecãã niwã. Ti pepũ cũ cũñarõ me'rã cãrẽ Jesú tiropũ, masã wa'teropũ du'udijocãã niwã. 20 Jesú na ãjõpeocã ã'agũ, dutitigure a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũ'ũ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicũ niwĩ.

21 Cũ tojo nicã tu'orã, Moisé oja'quere bu'eri masã, fariseo masã a'tiro wãcũcãã niwã: “Ã'rĩ cũ tojo ucũse me'rã Õ'acũrẽ ña'arõ ucũgũ weemi. ¿Noa niti cũ tojo weegũ? Cũ Õ'acũ weronojõ tutuagũ ni'i, ¿ni wãcũsari? Marĩ weronojõ upũtigũ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami. Õ'acũ ni'cũta ña'arõ wee'quere acobojomasĩmi”, nicãã niwã.

22 Jesú na wãcũsere ã'amasĩgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—¿De'ro weerã musã yu'ure mejẽcã wãcũma'ati? ²³ ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã, o “Wã'cãnu'cã, sijawã'cãña” nise pe'e diasawetine? “Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã ñ'atimirã, ãjõpeoya mar'i. “Wã'cãnu'cã, sijawã'cãña” nicã pe'ema, cũ sijasere ñ'atojarãpu “Diacjũta ni'i”, ni ãjõpeono'o, nicu niwĩ. ²⁴ Tojo weegu yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu yu'u tutuasere ñ'ogũ, ã'rĩ sijamasĩtigure yu'ruoguti. Te me'rã musã yu'u masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicu niwĩ.

Tojo weegu sijamasĩtigure a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u pe'ema a'tiro nigũti. Wã'cãnu'cãña. Mu'u cũñarõrẽ miiwua, mu'u ya wi'ipu to-jaagusa'a, nicu niwĩ.

²⁵ Cũ tojo nicãta, na nipe'tirã ñ'orõpu sijamasĩti'cu wã'cãnu'cãcu niwĩ. Wã'cãnu'cã, cũ cũña'carore miiwua, Õ'acũrẽ e'catise o'oguta, cũ ya wi'ipu tojaa wa'acu niwĩ. ²⁶ Nipe'tirã tojo wa'asere ñ'amarã, Õ'acũrẽ e'catise o'ocãrã niwã. Ñ'amarãrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cãcãma ne ñ'awuaya marĩsere ñ'asu, nicãrã niwã.

Jesú Levíre piji'que ni'i
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jesú sijamasĩtigure yu'ruõca be'ro wi'ipu ní'cu wijaacu niwĩ. Wijaa, ni'cũ romano masã wiogure niyeru wapaseebosari masũrẽ ñ'abocacu niwĩ. Cũ Leví wãmeticu niwĩ. Cũ da'rawuarõpu

dujicɯ niwĩ. Jesú cūrē ĩ'agũ, “Te'a, yu'u me'rã a'tia”, nicɯ niwĩ.

²⁸ Cũ tojo nicã tu'ogɯ, Leví wã'cãnu'cã, nipe'tise cũ da'ra'quere du'ucũpeo, Jesú me'rã wa'acɯ niwĩ.

²⁹ Be'ro Leví cũ ya wi'ipɯ Jesure pajiri bosenu'mɯ weepeocɯ niwĩ. Leví me'rãcãrã pãjãrã wapaseeri masã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã quẽ'rã pãjãrã masã na me'rã ba'arã ninemocãrã niwã. ³⁰ Na tojo weecã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã narẽ ĩ'anu'cũco'tecãrã niwã. Tojo weerã Jesú bu'erãrẽ ucjacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weerã mɯsã niyeru wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã sĩ'rĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

³¹ Jesú na tojo nisere tu'ogɯ, a'tiro nicɯ niwĩ:

—Duti moorã ocoyedutirã, duturure a'matisama. Dutitirã pũrĩcã a'masama.

³² “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magũ a'tiwɯ. ãpẽrã “Ësã ña'arã ni'i” nirã pe'ere a'magũ a'tiwɯ. Na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayudutigɯ a'tiwɯ, nicɯ niwĩ.

“Mɯ'u bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ní'i

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Be'ro Jesure sãrĩtiña'nemocãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeru masũ bu'esere siruturã, tojo nicã ãsã fariseo masã bu'esere siruturã Õ'acũrẽ ëjõpeorã be'ti ñubuesama. ¿De'ro weerã mɯ'u bu'erã pe'e be'titimirã, sĩ'rĩ ba'ati? nicãrã niwã.

³⁴ Jesú narẽ yu'ticɯ niwĩ:

—¿De'ro weeacjũ omocã dũ'tegũ na me'rã nígũ, cũ pijio'cãrãrẽ bũjaweti, be'tidutibosari?
 35 Be'ro cũrẽ ãpẽrã aperopũ miáca be'ro pũrĩcãrẽ bũjaweti, be'tirãsama. Jesú, yũ'ũ na me'rã ni'i yujupũ; yũ'ũ na me'rã niticã pũrĩcãrẽ, be'tirãsama nígũ, tojo nicũ niwĩ.

36 Narẽ queose me'rã werenemocũ niwĩ:

—Ne ni'cũ ma'marõ su'tiroke tũ'rẽ, mejãrõ su'tiropũ sereõ'otisami. Tojo weegũ ma'marõ su'tiroke bajuriogũ weesami. Tojo nicã ma'marõ su'tiroke mejã su'tiropũ sereõ'ocã, ña'arõ baju'u.

37 Tojota wa'asa'a ma'ma vino mejã ajuri wa'icũrã caseri me'rã wee'que ajuripũ poseyecã. A'tiro weecãma, vino pã'muyũ'rũ, te ajurire tũ'rẽcã'sa'a. Tojo wa'acã, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo weero vino cõ'awa'a, te ajuri quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. 38 Tojo weero ma'ma vinorẽ ma'ma ajuripũ poseyerũ'a. 39 Ne ni'cũ vino mejãrẽ sĩ'rĩpo'cũ ma'marẽ sĩ'rĩsĩ'rĩtisami. Cũ a'tiro nisami: “Yũ'ũ sĩ'rĩmũ'tã'que mejã pe'e, nemorõ añuapũ”, nisami. Mũsã todũporopũ weeseti'quere mũsã weepo'quere ma'ma yũ'ũ bu'ese pe'ere dũcayusĩ'rĩwe'e nígũ, tojo nicũ niwĩ.

6

Judío masã na soowũari nũmũ sauru nicã Jesú bu'erã trigore tũ'rẽ'que ni'i

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Ni'cã nũmũ judío masã na soowũari nũmũ nicã, Jesú trigo wesepũ yũ'rũacã, cũ bu'erã trigore wejetũ'rẽ, sã'quẽwee, te perire ba'acãrã

niwã. ² Fariseo masã na tojo weecã ï'arã, narẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã marĩ soowuari numurẽ da'radutitimicã, musã tojo weeti? nicãrã niwã.

³ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã duporocjũ wiogu Davi cũ me'rãcjãrã me'rã ujaboarã na wee'quere bu'epã. ⁴ Na a'tiro weecãrã niwã. Õ'acũ wi'ipu sãjãa, pã “Õ'acũ ye ni'i” ni'quere, narẽ ba'adutiti'quere ba'acãrã niwã. Cũ me'rãcjãrã quẽ'rãrẽ ducawaacu niwĩ. Pa'ia dia'cũrẽ te pã ba'ata basiocaro nimiwũ. Yu'u bu'erã tere ba'arã, yu'rũnu'cãrã mejeta weema nígũ, tojo nicu niwĩ.

⁵ Narẽ ninemocu niwĩ Jesú:

—Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu soowuari numu dutise nemorõ dutimasĩ'i, nicu niwĩ.

Jesú omocã bu'awia'cure yu'rũo'que ni'i
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Jesú ape numu na soowuari numu nicã, judío masã nerẽrĩ wi'ipu sãjãa, narẽ bu'ecu niwĩ. Topu ni'cũ omocã diacjũcamocã bu'awia'cu nicu niwĩ. ⁷ Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã Jesure ï'aco'tecãrã niwã. Na, ¿marĩ soowuari numurẽ yu'ruogusari cũ? nírã, tojo weecãrã niwã. Cũ yu'rũocã, weresãta basiorosa'a nírã, tojo ï'acãrã niwã. ⁸ Jesú na wãcũsere ï'amasígũ, omocã bu'awia'cure a'tiro nicu niwĩ:

—Wã'cãnu'cã, wijatia masã decopu, nicu niwĩ.

Cũ tojo nicã, omocã bu'awia'cu wã'cãnu'cã, wijaticu niwĩ. ⁹ Cũ tojo weecã, Jesú fariseo masã mejēcã wãcũrãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musãrẽ apeyenojõ sërĩtiña'se cuo'o. Marĩ soowuari numu nicã ¿añusere weerouati o ña'ase pe'ere weerouati? ¿Yu'rũosere uati o wějẽcõ'ase pe'ere uati? nicu niwĩ.

¹⁰ Be'ro Jesú nipe'tirã to nirãrẽ i'atoja, omocã bu'awia'cure nicu niwĩ:

—Mu'u ya omocãrẽ sioña.

Cũ tojo nicã tu'ogu, síocu niwĩ. Maata yu'rũono'ca omocã tojacaro niwũ. ¹¹ Cũ tojo weecã i'arã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã uayu'rua wa'acãrã niwã. Tojo weerã “Marĩ ¿de'ro weerãsari ã'rĩrẽ?” ni a'merĩ sërĩtiña'cãrã niwã.

Jesú cũ bu'erã docere bese'que ni'i

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Jesú te numarĩrẽ ãrũgũpu cũ pacure ñubuegu wa'acu niwĩ. Topure ti ñamirẽ ñubuebo'reacu niwĩ. ¹³ Bo'reque'aca be'ro cũ bu'esere siruturã pãjãrãrẽ pijiocu niwĩ. Pijio, na wa'tero nirã docere besecu niwĩ. Narẽ “Yé quetire werecusiari masã yu'u besecũú'cãrã nirãsa'a”, nicu niwĩ. ¹⁴ A'ticurã nicãrã niwã: Simó, be'ro Jesú cũrẽ Pedro pisucu niwĩ. Apĩ cũ acabiji André nicu niwĩ. Tojo nicã Santiago, Juã, Felipe, Bartolomé nicãrã niwã. ¹⁵ Æpẽrã Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macũ, apĩ Simó wãmetigu celote curuacjũ nicãrã niwã. ¹⁶ Apĩ Juda Santiago acabiji nicu niwĩ. Tojo nicã Juda Iscariote, be'ropu Jesure cãrẽ i'atu'tirãrẽ o'oacju quẽ'rã nicu niwĩ.

Jesú pājārā masārē bu'e'que ni'i
(Mt 4.23-25)

¹⁷ Jesú ũrũgũpũ ní'cu cũ besecũú'cārā me'rā tigu dũ'pocāpũ dijacu niwĩ. Topũ dijagu, ni'cā pa añurĩ papũ tojaque'acu niwĩ. Topũ pājārā cũ bu'esere siruturā nicārā niwā. Āpērā masā quē'rā pājārā Judea di'tacjārā, Jerusalēcjārā, pajiri maa sumuto nise macārĩ Sidō, Tirocjārā nicārā niwā. Na nipe'tirā Jesú bu'esere tũ'orā wa'acārā niwā. Tojo nicā na ye dutire yũ'rũodutirā wa'acārā niwā. ¹⁸ Āpērā wātĩa sājāno'cārā quē'rā wa'acārā niwā. Jesú na quē'rārē yũ'rũocũ niwĩ. ¹⁹ Cũ tutuaro me'rā nipe'tirā dutitirārē yũ'rũocũ niwĩ. Tojo weerā nipe'tirā cūrē ñe'eña'sĩ'ricārā niwā.

E'catise queti, e'catiya marĩse queti ni'i
(Mt 5.1-12)

²⁰ Jesú ũrũgũpũ dijāca be'ro cũ bu'erārē ĩ'a, nicũ niwĩ:

—Mũsā pajasecuorā Ő'acũ wiogu nirõpũ wa'arāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

²¹ »No'o ni'cārõacārē Ƴjaboarānojõ be'ropũre yapirāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

»No'o ni'cārõacārē utirānojõ be'ropũre bu-jirāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

²² »Mũsā yũ'u Ő'acũ macũ masũ weronõjõ upũtigure ějõpeocā, masā a'tiro weerāsama. Mũsārē ĩ'atu'tirāsama. Na me'rā nimi'cārārē cõ'awĩrõmũjārāsama. Mũsārē bujicā'a, yabirāsama. Mũsārē “Ña'arā nima”, nirāsama. Narē tojo weeno'rā e'catiya. ²³ Mũsā Ƴ'mũsepũ pajibutiaro e'catise bocarāsa'a.

Tojo weerã na tojo weeri curare ɯpɯtu waro e'catiyu'rɯnɯ'cãña. Dɯporocjãrãpɯ quẽ'rã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masãrẽ musã ñecũsumɯa mejãrõta weecãrã niwã.

²⁴ »Musã peje ɯorã pe'e a'ti turi cjase dia'cũrẽ wãcũnɯrũ, e'catitoja'a. Tojo weero musãrẽ ña'a nirõsa'a.

²⁵ »Musã ni'cãrõacã ba'a yapirãnojõ e'catitoja'a. Tojo weero musãrẽ ña'a ni'i. Be'ropɯre ɯjaboarãsa'a.

»Musã ni'cãrõacãrẽ e'cati bujirãnojõrẽ ña'a ni'i. Be'ropɯre bujawetirã utirãsa'a.

²⁶ »A'ti ɯmɯcocjãrã añurõ ucũno'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Dɯporopɯ “Õ'acũ ye queti wererã ni'i” nisoori masãrẽ musã ñecũsumɯa mejãrõta añurõ dia'cũ narẽ ucũcãrã niwã.

Marĩrẽ ï'atu'tirãrẽ ma'idutise ni'i
(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ »No'o ye cjasere tu'osĩ'rĩrãnojõrẽ a'tiro nigũti. Musãrẽ ï'atu'tirãrẽ ma'ĩña. Musãrẽ ña'arõ weerãrẽ añurõ weeya. ²⁸ Musãrẽ ña'arõ ucũrãrẽ “Narẽ añurõ wa'ato”, niña. Musãrẽ ña'arõ tu'ti, bujicã'rãrẽ na ye ni-atjere sãrĩbosaya. ²⁹ Ni'cũ mɯ'ɯrẽ ni'cã pã'rẽ diapoapɯ paacã, ape pã'rẽ dɯ'sari pã'rẽ pe'ere majãminɯ'cã, paadutiya tja. No'o ni'cũ mɯ'ɯ yaro su'tiro bu'icjãrõrẽ ẽ'macã, mɯ'ɯ ya camisa quẽ'rãrẽ tuweeo'oya. ³⁰ Nipe'tirã musãrẽ sãrĩrãrẽ o'oya. No'o musã yere miacã, “Wiapa”, niticã'ña. ³¹ Musãrẽ ãpẽrã añurõ weeme'rĩcã ɯasa'a. Musã quẽ'rã tojota narẽ añurõ weeme'rĩcã'ña.

32 »Mʉsārē mairā dia'cūrē ma'írā, ¿ñe'enojō añuse wéerā weebosau? Ña'arā quē'rā tojota na me'rācjārārē ma'isama. 33 Mʉsārē añurō weerā dia'cūrē añurō wéerā, ¿ñe'enojō pe'ere añuse weebosau? Ña'arā quē'rā narē añurō weerā dia'cūrē mejārōta añurō weesama. 34 Mʉsā āpērārē apeyenojō wasorā, “Na wiarāsama” nirá dia'cūrē o'ocā, wapamarīsa'a. Ña'arā quē'rā mejārōta āpērā ña'arārē na wiarāsama nirá, wasosama. 35 Mʉsā yu'ure ējōpeorā pe'e mʉsārē ī'atu'tirārē ma'īña. Narē añurō weeya. Na apeyenojō wasocā, wasose wapa “Apeyenojō ducayurāsama” nirō marīrō narē wasoya. Tojo weecā, Ō'acū mʉsārē peje añuse o'ogʉsami. Cū ʉ'mʉsepʉ nigú pō'rā nirāsa'a. Cúmarīcā queoro weetirārē, tojo nicā ña'arō weeri masārē pajaña'yugʉ, añurō weesami. 36 Tojo weerā marī pacʉ pajaña'rōnojō mʉsā quē'rā nipe'tirārē pajaña'ña.

*Āpērārē “Mʉsā ña'arā ni'i” niticā'ña nise ni'i
(Mt 7.1-5)*

37 »Mʉsā āpērārē “Na ña'arā nima”, ni ī'abeseticā'ña. Tojo weecā, Ō'acū quē'rā mʉsārē besosome. Tojo nicā āpērārē “Ña'abutia'a, bu'iri da'reroʉa'a”, niticā'ña. Tojo weecā, Ō'acū quē'rā mʉsārē tojo nisome. Āpērārē acobojoya. Ō'acū quē'rā mejārōta mʉsārē acobojogʉsami. 38 Āpērā apeyenojō moorārē o'oya. Tojo weecā, Ō'acū quē'rā mʉsārē o'ogʉsami. Mʉsārē ni'cā ajuro ñadioca ajuro, añurō mu'muyʉ'ruri

ajuro weronojō o'ogusami. Musã äpērãrē o'o'caronojōta Ō'acũ musãrē o'ogusami, nicu niwĩ Jesú.

³⁹ Jesú cã bu'erãrē a'te queose o'ocũ niwĩ:

—Ni'cũ ĩ'atigũ apĩ ĩ'atigure tũawã'cãmasĩtisami. Na pũarãputa no'o nirĩ copepũ burusãjãbosama. ⁴⁰ Ni'cũ bu'egu cãrē bu'egu nemorō masĩyũ'rũnũ'cãtisami. Cũ bu'etu'ajaca be'ropũ cã quẽ'rã cãrē ni'cãrōwijigusami.

⁴¹ »Musã basu ña'arã nimirã, ¿de'ro weerã musã acaweregure “Ña'agũ nimi”, niti? Äpērãrē “Musã ña'arã ni'i” nise ðũporo marĩ ye pe'ere ĩ'amũ'tãrõũa'a. ⁴² Musã a'te weronojō nibosa'a. Musã acaweregure “Mu'ũ ya capeapũ cã'po'caroacã ni'i”, nibosa'a. Musã ya capeapũ pajiri po'caro ĩ'atimirã, musã acaweregure “Capeapũ niseacãrē miicõ'arãti”, nĩmasĩtisa'a. Musã tojo wéerã, weeta'sari masã ni'i. Musã ye caperipũ nisere miicõ'amũ'tãña. Tojo wéeca be'ropũ musã acaweregũ cã'rõacã caperipũ nise pe'ere miicõ'amasĩrãsa'a, ni queose o'ocũ niwĩ Jesú.

Yucũgure tigũ ðuca me'rã ĩ'amasĩno'sa'a nise ni'i

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Jesú a'tiro werenemocũ niwĩ:

—Ne ni'cãgũ yucũgũ añuse ðucaticjũ ña'ase ðucaticjũ quẽ'rã añuse ðucaticjũ. Ña'ase ðucaticjũ quẽ'rã añuse ðucaticjũ. ⁴⁴ Nipe'tise yucũpagũ te ðuca me'rã ĩ'amasĩno'sa'a. Potagũ ne higuera wãmetise ðucaticjũ. Pota cõose quẽ'rã ne

u'se ducatisa'a. ⁴⁵ Masũ añugũ añuse wãcũse cwoyugu, añurõta ucũsami. Apĩ ña'agũ pe'e cũ wãcũse ña'ase niyucã, ña'arõ ucũsami. Marĩrẽ ña'ase púúturo, ña'asete marĩ ucũse wija'a. Añuse nicã, añuseta wija'a.

Mejẽcã dia'cũ wi'seri yeenu'cãse queose ni'i
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ »¿De'ro weerã yu'ure “Yu'u wioogu” nimirã, yu'u dutiro weeweti? ⁴⁷ No'o yu'u tiropu a'ti, yu'u ucũsere tu'o, be'ro yu'u dutiro queoro weegũ a'tiro weronojõ nimi. ⁴⁸ Ni'cũ wi'i weegutigũ, di'tapu se'esãjã, ãtãgãrẽ bocasami. Be'ro tiga bu'ipu yeenu'cãmujãsami. Be'ro dia pu'eejacã, ti wi'ipu aco o'mapõtẽocã, a'meña'tisa'a. Ti wi'i ãtãgãpu yeenu'cãca wi'i niyuro, tojo wa'asa'a. ⁴⁹ Apĩ yu'u bu'e'quere tu'omigũ, tere queoro weetigũ, a'tiro weronojõ nimi. Wi'i weegutigũ, ne po'peapu yeenu'cãmujãtiro marĩrõ weesami. Be'ro dia pu'eejacã, ti wi'ire aco o'mapõtẽo, o'mapĩ'aburocã'sa'a. Ti wi'i ne cã'rõ du'sanu'cãtisa'a, nicu niwĩ Jesú.

7

Jesú surara wioogu da'raco'tegu ye'ruo'que ni'i

(Mt 8.5-13)

¹ Jesú ãrũgũpu masãrẽ bu'eca be'ro Capernaupu pi'acu niwĩ. ² Topu ni'cũ surara wioogu romano masũ nicu niwĩ. Cũrẽ da'raco'tegu cũ ma'iyu'runu'cãgũ uputu dutitigu wẽrĩse pu'to nicu niwĩ. ³ Surara wioogu Jesú ye quetire tu'ogu,

ni'cārērã judío masã bucurãrẽ cũ tiropu o'ocu niwĩ. Cũrẽ da'raco'tegure yu'ruogu a'tidutigu tojo weecu niwĩ. ⁴ Na Jesú tiropu etarã, tutuaro me'rã cũrẽ weetamuse sêricãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ã'rĩ surara wiogure weetamurõua'a. ⁵ Cũ a'ti di'tacjãrã judío masãrẽ añurõ ma'imi. Cũta cũ ye niyeru me'rã ãsã nerẽwari wi'ire yeedutiwĩ. Tojo weerã cũrẽ weetamurõua'a, nicãrã niwã.

⁶ Tere tu'ogu, Jesú na me'rã wa'acu niwĩ. Wi'ipu ejase duporoacã surara wiogu ãpẽrã cũ me'rãcjãrãrẽ tja Jesure weredutigu o'ocu niwĩ. A'tiro niduticu niwĩ:

—Wiogu, mũ'urẽ caribosĩ'rĩtiami. Cũ “Yu'u mejõ nigũ nisa'a”, niami. Tojo weegu cũ “Ya wi'ipu sãjãcã weemasĩtisa'a”, niami. ⁷ Te ye bu'iri ne cũ basu quẽ'rã mũ'urẽ a'magũ a'titiami. A'tiro pe'e niami. “Mejõ mũ'u wa'atimigũ, mũ'u dutio'ose me'rã cũrẽ da'raco'tegu yu'rugusami”, niami. ⁸ Cũ “Ãpẽrã surara dutiro docapu ni'i”, niami. “Yu'u quẽ'rã ãpẽrã surarare dutitura'a. Yu'u ni'cũrẽ o'ócã, cũ wa'asami. Apĩrẽ yu'u 'A'tia' nicã, a'tisami”, niami. Cũrẽ da'raco'tegure “'A'tiro weeya' nicã, weesami”, niami, nicãrã niwã Jesure.

⁹ Jesú cũ tojo ní'quere tu'ogu, tu'omarĩa wa'acu niwĩ. Be'ro majãmiĩ'a, cũrẽ siruturãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Ã'rĩ surara wiogu Israe curuacjũ mejëta yu'ure añurõ ëjõpeomi. Diacjũ musãrẽ nigũti. Ne ni'cũ Israe curuacjãrã wa'teropure ã'rĩ weronojõ ëjõpeose cuogure ĩ'aticãti, nicu niwĩ.

10 Be'ro surara wiogu o'ó'cārã wi'ipũ dajatojaacārã niwã. Nã tojatarã, surarare da'raco'tegũre yu'ru'cupũre ã'acārã niwã.

Jesú wapewio macũrẽ masõ'que ni'i

11 Jesú surara wioguẽre da'raco'tegũre yu'ruóca be'ro Naín wãmetiri macãpũ wa'acu niwĩ. Cũ bu'erã, tojo nicã ãpẽrã pãjãrã masã cũ me'rã wa'acārã niwã. 12 Ti macã pu'to cũ ejari cura ni'cã puti masãputi yaarã wa'arã wuawã'cãcãrã niwã. Wẽrĩ'cu, wapewio macũ ni'cũ waro nigú nicũ niwĩ. Pãjãrã ti macãcjãrã core ba'paticãrã niwã. 13 Core ã'agũ, Jesú pajaña'cu niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—Utitigota, nicũ niwĩ.

14 Jesú cũrẽ masõgũ, ti acarore da'rapeocu niwĩ. Cũ tojo weecã, ti acarore wuawã'cãrã tojanũ'cãcãrã niwã. Wẽrĩ'cũre a'tiro nicũ niwĩ:

—Yu'u mu'ũrẽ duti'i. Wã'cãnujãña, nicũ niwĩ.

15 Cũ tojo nica be'ro wẽrĩ'cu wã'cãnujã, ucũnũ'cãcũ niwĩ. Masõtoja, Jesú cũ pacore wiacũ niwĩ. 16 A'tere ã'arã, nipe'tirã masã ucuacãrã niwã. Tojo weerã Õ'acũrẽ e'catipeorã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ tuuayũ'rugũ marĩ wa'teropũre bajuami, nicãrã niwã.

Apeye quẽ'rãrẽ ninemocãrã niwã:

—Õ'acũ cũ yarãrẽ weetamugũ a'tigu weepĩ, nicãrã niwã.

17 Nipe'tiro Judea di'tapũre, to sumutopũre cũrẽ masõ'que se'sa wa'acaro niwã.

*Juã masãrẽ wãmeyeri masũ Jesú tiropu
o'ó'que ni'i
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Juã masãrẽ wãmeyeri masũ bu'iri da'reri wi'ipu nicu niwĩ. Titare cũ bu'esere siruturã Jesú ye quetire cãrẽ werecãrã niwã. Tere tu'ogu, puarã cũ bu'ese siruturãrẽ pijiocu niwĩ. ¹⁹ A'tiro nicu niwĩ:

—Jesú tiropu wa'aya. “¿Mu'uta niti ‘Masãrẽ yu'rũoacju a'tigusami’ nino'cu o apĩpũre yucuerãsari yujupu?” ni sãrĩtiña'ña, nicu niwĩ. ²⁰ Be'ro na Jesú tiropu eja, cãrẽ nicãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeri masũ mu'urẽ sãrĩtiña'dutiami. “¿Diacjũta mu'u ‘Masãrẽ yu'rũoacju a'tigusami’ ní'cuta niti? o ¿apĩpũre yucuerãsari yujupu?” niami, nicãrã niwã.

²¹ Na ejari curare Jesú pãjãrã dutitirãrẽ yu'rũogu weecu niwĩ. Cãmi boarãrẽ, wãtiã sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõgũ, caperi bajuno'tirãrẽ yu'rũogu weecu niwĩ. ²² Jesú, Juã o'ó'cãrã sãrĩtiña'cã, a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Musã yu'u weecã ã'asere, musã tu'osere Juãrẽ wererã wa'aya. “Caperi ã'atimi'cãrã ni'cãrõacãrẽ ã'ama. Sijamasĩtimi'cãrã sijama. Cãmi boarã yatipe'tiano'ma. O'meperi tu'oti'cãrã quẽ'rã tu'oma. Wẽrĩ'cãrã masãma. Pajasecũorã masãrẽ yu'rũose queti, añuse quetire tu'oma. ²³ Yu'ure ãjõpeodu'utigũnojõ e'catigusami”, ni wererã wa'aya Juãrẽ, nicu niwĩ Jesú.

²⁴ Juã o'ó'cãrã wa'áca be'ro Jesú Juã ye cjasere masãrẽ werecu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

—Musã masã marĩrõpũ Juãrẽ ĩ'arã wa'apã. Topũ wa'arã, uigũnojõ, wãcũtutuatigũnojõrẽ ĩ'arã wa'atipã. Cũ tutuatigũ tãbuti wĩ'rõ wëecũaro weronjõ nitimi. ²⁵ Tojo nicã añuse waro su'ti sãñagũrẽ masã marĩrõpũ ĩ'arã wa'atipã. Su'ti añuse sãñarãnojõ, ma'masu'awee nisetirãnojõ wiorã ye wi'seripũ nisama. ²⁶ To pũrĩcãrẽ musã topũ cũrẽ ĩ'arã wa'arã, ni'cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũrẽ ĩ'arã wa'arã weepã. Musãrẽ nigũti. Diacjũta cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nimi. Totã Juã ãpẽrã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã nemorõ niyũ'rũnu'cãmi. ²⁷ Õ'acũ Juãrẽ o'óyuatjere cũ ye queti ojãca pũrĩpũ a'tiro ojano'wũ:
 “Yũ'ũ mu'ũ ye quetire wereyuacjũre mu'ũ ðũporo o'ógũti.

Cũ mu'ũ wa'atji ma'arẽ apoyugũsami.

Ma'a quẽ'rãyumũ'tãgũ weronjõ mu'ũ wa'ati ðũporo masã wãcũsere bujaweti ðũcayudutigũsami”, nicũ niwĩ Õ'acũ, ni ojano'caro niwũ.

²⁸ Musãrẽ weregũti. Nipe'tirã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã wa'teropũre ne ni'cũ Juã masãrẽ wãmeyerĩ masũ yũ'rũoro nigũ marĩcũ niwĩ. Tojo nimicã, nipe'tirã Õ'acũ wiogũ nirõpũ nirã Juã yũ'rũoro nima. Mejõ nigũpũa cũ yũ'rũoro nimi, nicũ niwĩ Jesú.

²⁹ Cũ tojo nisere tũ'orã, nipe'tirã masã, tojo nicã niyeru wapaseeri masã Juã cũ wãmeyeno'cãrã a'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acũ diacjũta weemi, nicãrã niwã.

³⁰ Fariseo masã, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã pe'e Juã wãmeyeno'ña mari'cãrã nitjãrã, Õ'acũ narẽ weesĩ'rĩsere uaticãrã niwã.

³¹ Tojo weegu Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Masã a'tocaterocjãrã, yé quetire tu'osĩ'rĩtirã ã'rã weronojõ weesetima. ³² Wĩ'marã macã decopu apedujirã, na me'rãcjãrãrẽ pijirã caricũbajaque'atirã weronojõ nima. A'tiro caricũsama: “Ësã wẽowũ putimicã, basarã wi-jatiapũ. Ësã bujawetise basacã quẽ'rãrẽ, uti-tiapũ.” Na weronojõ a'tocatero nirã no'o añurõ, ña'arõ weecã, mejãrõta tu'satima. ³³ Juã masãrẽ wãmeyereri masũ be'ti, vino sĩ'rĩtisami. Cũ tojo weecã, musã “Wãtĩ cuomi”, nisa'a. ³⁴ Be'ro yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu quẽ'rãrẽ ba'a, yu'u vino sĩ'rĩcã, mejãrõta ña'arõ ucũ'u. “Ba'awãrĩgũ, sĩ'rĩwãrĩgũ nimi”, ni'i. “Niyeru wãpaseeri masã me'rãcjũ, tojo nicã ña'arã me'rãcjũ nimi”, ni'i. Ne ni'cũpureta ëjõpeowe'e. ³⁵ Tojo ëjõpeotimirã, yu'u wee'quere ï'arã, Õ'acũ yu'ure masĩse o'osere masĩno'o, nicu niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masũ Simó wãmetigu ya wi'ipu ní'que ni'i

³⁶ Ni'cũ fariseo masũ Jesure cũ ya wi'ipu ba'adutigu pijiacu niwĩ. Tojo weegu Jesú wa'acu niwĩ. ³⁷ Na ba'ari cura ti macãcjõ numio ña'arõ weeri masõ Jesú tiro wa'aco niwõ. Co Jesú fariseo masũ ya wi'ipu ba'agu wa'apũ nisere tu'ogo, u'muticja acosticjare cũ tiropũ miaco niwõ. ³⁸ Co utigota, cũ sẽ'ema pe'e ejanũ'cãco niwõ. Co ya'coco co

uticã, cũ ye ðu'pocãrĩpu doquepejacaro niwũ. Be'ro te ya'cocore co poanũ'mo me'rã tuucoeco niwõ. Be'ro te ðu'pocãrĩrẽ mi'mi, co u'matise mia'quere ðu'pocãrĩpu piopeoco niwõ. ³⁹ Co tojo weecã ï'agũ, Jesure ba'aduti'cu fariseo masũ a'tiro wãcũcu niwĩ:

—Ã'rĩ Ô'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ nígu pũrĩcã, “¿Noanojõ yu'ure ñe'eña'gõ weeti? ¿Ñamonojõ masõ niti co?” ni masĩboapĩ. “Co numio ña'arõ weeri masõ nimo”, ni masĩboapĩ, nicu niwĩ. ⁴⁰ Tojo wãcũsere ï'agũ, Jesús fariseo masũrẽ nicu niwĩ:

—Simó, mũ'urẽ apeyenojõ nisĩ'rĩsa'a.

Fariseo yu'ticu niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, niña'rẽ mũ'u, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesús cãrẽ nicu niwĩ:

—Puarã umua niyeru wasori masũrẽ wapamoosama. Ni'cũ quinientos numũrĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. Apĩ pe'e cincuenta numũrĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. ⁴² Cũ na puarãpu de'ro wee wapayemasĩticã ï'agũ, na wapamoosere tojo acobojobajuriope'ocã'sami. A'te cjasere mũ'urẽ sãrĩtiña'gũti. ¿Ni'inojõ pe'e niyeru wasori masũrẽ ma'iyu'rũnu'cãsari? nicu niwĩ.

⁴³ Simó cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u a'tiro tu'oña'sa'a. Pajiro wapamoo'cu pe'e ma'iyu'rũnu'cãsami, nicu niwĩ.

Jesús cãrẽ nicu niwĩ:

—Mũ'u queoro yu'ti'i.

⁴⁴ Be'ro Jesús numiorẽ ï'a, Simórẽ nicu niwĩ:

—Mũ'u a'tigo numiorẽ ï'a'a. Yu'u mũ'u ya wi'ipu sãjãtacã, yé ðu'pocãrĩrẽ coedutigũ yu'ure

aco o'otiapu. A'tigo pe'e mu'u weeti'quere weeamo. Co ya'coco me'ra yé du'pocãrĩrẽ coeamo. Be'ro co poari me'ra tuucoeamo. ⁴⁵ Mu'u yu'ure añudutigu, mi'mitiapu. Co pe'e yu'u sãjãejacãputa, yé du'pocãrĩrẽ mi'mimo. Mi'midu'utimo yujupu.

⁴⁶ »Mu'u yu'u dupoapure u'se, marĩ piopeosenojõrẽ piopeotiapu. Co pe'e yé du'pocãrĩpũre u'mutisere piopeoamo. ⁴⁷ Tojo weegu a'tiro nigũti. Co peje ña'arõ wee'quere acobojono'mo. Tojo weego yu'ure tojo weese me'ra co uputu ma'isere i'omo. Cã'rõ na wee'quere acobojorã, cã'rõ ma'isere i'ono'o. Nemorõ waro ña'arõ wee'quere acobojorã, uputu ma'isere i'ono'o, nicu niwĩ.

⁴⁸ Be'ro numiorẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'pe'ocã'a, nicu niwĩ.

⁴⁹ Æpẽrã ba'adutirã pijino'cãrã topu dujirã na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:

—¿Noanojõ nisari ã'rĩ ña'arõ wee'quepũreta acobojosãjãdojagu? nicãrã niwã.

⁵⁰ Na tojo nimicã, Jesú pe'e numiorẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u yu'ure ejõpeotjãgõ, ña'arõ wee'quere acobojono'apu. Wãcũque'tiro marĩrõ wa'agosa'a, nicu niwĩ.

8

Jesú weresijari cura numia cãrẽ weetamu'que ni'i

¹ Jesú ña'arõ wee'core acobojoca be'ro nipe'tise macãrĩpu nipe'tiropu sijabi'acu niwĩ.

Tocjārārē cū ye cjasere bu'e werecusiagu weecu niwī. Tojo nicā Ō'acū wioḡu nigūsami nisere werecū niwī. Cū bu'erā doce cū me'rā ba'patisijacārā niwā. ² Āpērā quērā numia na me'rā ba'patisijacārā niwā. Na Jesú toduporo wātīa cō'awīrōno'cārā numia, duti yu'rūono'cārā numia nicārā niwā. Ni'cō na wa'tero María, na “Magdalena” nigō, siete wātīa cō'awīrōno'co nico niwō. ³ Tojo nicā apego Juana, Cuza wāmetigū nūmo nico niwō. Co marāpū Herode yere da'racoteri masū nicū niwī. Susana wāmetigo quērā nico niwō. Āpērā pājārā numia Jesure na cūose me'rā weetamucārā niwā.

Jesú oteri masū ye quetire queose me'rā were'que ni'i

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Pājārā masā peje macārīcjārā Jesú tiropū ī'arā wa'acārā niwā. Na pājārā nerēcā ī'agū, Jesú queose me'rā narē bu'ecu niwī. A'tiro nicū niwī:

⁵ —Ni'cū masū cū ya wesepū oteḡu wa'asami. Cū oteḡu, wēestewā'cācā, ma'apū apeye otese cape doqueque'asa'a. Ti ma'apū yu'rūarā, tere āpērā ŋ'tacūuwā'cāsama. Be'ro mirīcūa a'ti, te perire ī'aboca, ba'ape'ocā'sama. ⁶ Apeye ūtāpaga wa'teropū doqueque'asa'a. Te peri pī'rī, aco marīyucā, űaidija wa'asa'a. ⁷ Apeye otese cape pota wa'teropū burūque'asa'a. Pota pe'e tere pī'rīyū'rua, wējēcā'sa'a. ⁸ Apeye otese cape di'ta añurōpū burūque'asa'a. Te añurō pī'rī, ducatisa'a. Ni'cā ño cien peri ducatisa'a, nicū niwī.

To be'ro Jesú uputu tutuaro me'rã narẽ nicu niwĩ:

—O'meperi cuorãnojõ a'tere añurõ tu'oya, nicu niwĩ.

Jesure cũ bu'erã “¿De'ro weegu queose me'rã bu'eti?” ní'que ni'i

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Be'ro cũ bu'erã “¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti mu'u queose were'que?” ni sãrĩtiña'cãrã niwã. ¹⁰ Narẽ yu'ticu niwĩ:

—Õ'acũ musãrẽ a'tiro weemi. Æpãrã toduporopu masĩña marĩmi'que cũ wiogu nisere musãrẽ masĩcã weemi. Yu'ure ãjõpeotirãma queose me'rã wereno'o. Tojo weerã yu'u weesere ï'amirã, ï'amasĩsome. Yé cjasere tu'omirã, tu'omasĩtirã tojarãsama.

Jesú oteri masũ ye quetire “A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e” ni were'que ni'i

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ »Yu'u queose were'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Otese cape Õ'acũ ye queti weronojõ ni'i. ¹² Ma'apu buruque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Masã, yé quetire tu'oma. Be'ro na tu'o'quere wãtĩ a'ti, tere ã'mape'ocã'sami. Napu tere ãjõpeo, Õ'acũ narẽ yu'rãweticã weeri ní'gũ, tojo weesami. ¹³ Apeye otese cape ãtãpaga wa'teropu buruque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ e'catise me'rã tu'osama. Tojo weemirã, nu'cõrĩ marĩrã weronojõ añurõ ãjõpeotisama. Yoaticã añurõ ãjõpeocũmĩ, be'ro narẽ ãpãrã ña'arõ weecã ï'arã, ãjõpeodu'ucã'sama. ¹⁴ Apeye pota

wa'teropu buruque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Yé quetire tu'oma, tu'orã pe'e. Mejõ siape me'rã a'ti umuco cjasere wãcũque'tiyu'rũasama. Peje cuosĩ'rĩsama. A'ti umucopu e'catisere uputu wãcũsama. Tojo weero a'te nipe'tise narẽ dojorẽcã'sa'a. A'tiro wéerã, na dũca marĩrã weronjõ tojama. ¹⁵ Apeye otese cape di'ta añurõpu buruque'a'que pe'e a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ tu'osĩ'rĩrõ põtëorõ tu'oma. Tere tu'o, Õ'acũ uaronjõ queoro weeme'rĩcã'ma. Añurõ ëjõpeonu'cũrã peje dũcatirã weronjõ nima, nicu niwĩ.

Jesú sĩ'ocja me'rã queose o'o'que ni'i
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Jesú cã bu'erãrẽ a'tiro werenemocu niwĩ:

—Ne ni'cũ sĩ'ocjare sĩ'otoja, apeyenojõ me'rã mo'atisami. Tojo weetigu, cã cãrĩrõ docapu cũutisami. A'tiro pe'e weesami. Nipe'tirã topu sãjãarã ĩ'ato nígũ, u'muarõpu du'teyoosami. ¹⁷ A'tiro ni'i. Toduporopu masã masĩno'ña marĩ'quere masĩno'rõsa'a. Ya'yioropu ní'que quẽ'rã bajarosa'a. Jesú, yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropare sĩ'ocja bo'reyuro weronjõ masĩpe'ticã'no'rõsa'a nígũ, tojo nicu niwĩ.

¹⁸ »A'tere tu'orã, añurõ tu'oya. Yu'u bu'ese tu'o ëjõpeorãrẽ Õ'acũ masise o'onemogũsami. Æpẽrã yu'u bu'esere tu'osĩ'rĩtibutiarã pe'ere na masĩmi'quere ë'mape'ocũsami, nicu niwĩ Jesú.

Jesú paco, tojo nicã cã acabijirã cjase ni'i
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Be'ro Jesú paco, cũ acabijirã cūrẽ a'marã a'ticãrã niwã. Na masã mu'muyurãcã ï'arã, wi'ipũ sãjãamasĩticãrã niwã. 20 Topũ nigũ Jesure werecu niwĩ:

—Mũ'ũ paco, mũ'ũ acabijirã sope pũ'to niama. Mũ'ũrẽ ï'asĩ'rĩapãrã, nicũ niwĩ.

21 Tere tũ'ogu, Jesú nicũ niwĩ:

—No'o Õ'acũ ye quetire tũ'o, tere que-oro weerãnojõ náta yũ'ũ paco, yũ'ũ acabijirã weronjõ nima, nicũ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã wee'que ni'i

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Ni'cã nũmũ Jesú cũ bu'erã me'rã yucusũpũ mäjãsjãgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Te'a siaquiji ditara sumutopũ, nicũ niwĩ.

Cũ tojo nicã tũ'orã, wa'acãrã niwã. 23 Na pẽ'arĩ cura Jesú cãrĩa wa'acũ niwĩ. Wãcũña marĩrõ wĩ'rõ ƣpũtũ wẽetuuwã'cãticaro niwũ. Tojo wa'acã, pã'cõrĩ yucusũpũre paaquesãamũjãcaro niwũ. Tiwũ mirĩdijatawio nicaro niwũ. 24 Tojo wa'acã ï'arã, Jesure wã'cõrã burũacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ësãrẽ bu'egũ, marĩ mirĩrãtirã wee'e, nicãrã niwã.

Na tojo nicã tũ'ogu, Jesú wã'cã, te wĩ'rõrẽ, pã'cõrĩrẽ yũsũocũ niwĩ. Nipe'tise di'tamarĩdijape'tia wa'acaro niwũ. 25 Tu'ajanũ'cõ, cũ bu'erãrẽ nicũ niwĩ:

—¿Mũsãrẽ ãjõpeose de'ro wa'amitito? nicũ niwĩ.

Na ʁpʉtʉ ʉcʉa'cārã nitjārã ĩ'amarĩa, a'merĩ nicārã niwã:

—¿Noanojõ nisariba ã'rĩ? Wĩ'rõ, pã'cõrĩpʉta tʉ'omaatidojacã'a, nicārã niwã.

Jesú Gerasa wãmetirocjũ wãtĩa sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Be'ro Jesú cũ bu'erã me'rã pẽ'acʉ niwĩ. Pẽ'a, ape pã'rẽ Galilea põtëorõpʉ Gerasa wãmetiropʉ pẽ'ajacãrã niwã.

²⁷ Jesú yucʉsʉpʉ ni'cʉ majãnʉ'cãrĩ cura ni'cũ Gerasacjũ cũ tiro ejacʉ niwĩ. Yoacã waro ã'rĩ masũ wãtĩa sãjãno'cʉ cũ nirĩtero yʉ'rucaro niwũ. Ne su'ti marĩ, ne wi'ipʉ niticʉ niwĩ. Masãperi wa'teropʉ nibajaque'aticʉ niwĩ. ²⁸⁻²⁹ Jesú cũrẽ ĩ'agũ, wãtĩ masũpʉre sãñagũrẽ “Wijaaya”, nicʉ niwĩ. Cũ cõ'awĩrõcã ĩ'agũ, Jesú tiropʉ ejaque'a, ʉpʉtʉ caricũcʉ niwĩ:

—Jesú, Õ'acũ ʉ'mʉsepʉ nigũ macũ, ¿de'ro weegʉ yʉ'ure caribogʉ a'titi? Yʉ'ure ña'abutiario pi'eticã weeticã'ña, ni tutuaro me'rã sërĩcʉ niwĩ.

Pejetiri wãtĩ masũrẽ ñe'ea, burʉque'amujãcã weecʉ niwĩ. Masã cũrẽ aperopʉ wa'aticã'to nĩrã, omocãrĩ, dʉ'pocãrĩpʉ cõme dari me'rã dʉ'tecũumujãcãrã niniwã. Tojo weemicã, cũ wejesuremujãcʉ niwĩ. Wãtĩ cũrẽ masã marĩrõpʉ sʉ'ori miamujãcʉ niwĩ. ³⁰ Jesú cũrẽ sërĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿De'ro wãmetiti?

Cũ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Legiõn wãmeti'i, nicʉ niwĩ. Pãjãrã wãtĩa ʉsã nicã'a nĩgũ, tojo nicʉ niwĩ. ³¹ Wãtĩa Jesure a'tiro nicārã niwã:

—Ĕsārē ĩ'abajudutidijari pejopu bu'iri da're bajurioticā'ña ni, uputu sērīcārā niwā. ³² Titare ũrūgūpu pājārā yesea ba'a nu'cūcārā niwā. Narē ĩ'arā, wātīa Jesure “Napure sājāarāti” ni, tutuaro me'rā sērīcārā niwā. Jesú narē “Tojota weeya”, nicu niwī. ³³ Tojo weerā na masūpūre ní'cārā wijaa, yeseapure sājāacārā niwā. Yesea na wātīa sājāāca be'ro opa tu'rupu omamaati, ditarapu doqueñojā, mirīpe'tia wa'acārā niwā.

³⁴ Tojo wa'asere ĩ'arā, yeseare co'terā a'tiro weecārā niwā. Na uputu ucuarā macāpu, cāpūpu omawā'cā, weresterā wa'acārā niwā. ³⁵ Te quetire tu'orā, masā tojo wa'asere ĩ'arā wa'acārā niwā. Na Jesú tiropu ejarā, wātīa sājāno'cure Jesú pu'toacā dujicā ĩ'acārā niwā. Cū su'ti sāña, añurō wācūse cuogu dujicu niwī. Na cūrē ĩ'arā, uise me'rā ĩ'acārā niwā. ³⁶ Āpērā topu ĩ'arā ejarārē Jesú wātīa sājāno'cure cō'awīrōcā ĩ'a'cārā “A'tiro wee wātīarē cō'awīrōami”, ni werecārā niwā. ³⁷ Jesú a'tiro weecā ĩ'arā, nipe'tirā masā Gerasapu nirā Jesure tutuaro me'rā “Mu'u aperopu wa'aya”, nicārā niwā. Na uputu waro uicārā niwā. Tojo weerā Jesure tojo nicārā niwā. Tere tu'ogu, Jesú yucusupu mujāsājāa, wa'a wa'acu niwī. ³⁸ Wātīa cuomi'cu Jesure “Yu'u quē'rā mu'u me'rā wa'aguti” nígū, uputu sērīcu nimiwī. Jesú pe'e cūrē nicu niwī:

³⁹ —Mu'u ya wi'ipu tojaa, nipe'tise Ō'acū mu'urē wee'quere werepe'ocū wa'aya, nicu niwī.

Tojo weegu cū nipe'tiro cū ya macācjārārē Jesú cūrē wee'quere werecusiagu wa'acu niwī.

*Jairo macōrē, tojo nicā dí mejā cʉogore Jesú
yʉ'rʉo'que ni'i*

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Be'ro Jesú ditara ape pã'rēpʉ ní'cʉ pē'atáca be'ro masã e'catise me'rã cūrē pōtērĩcārã niwã. Nipe'tirã cūrē yucue'cārã nitjārã, tojo weecārã niwã. ⁴¹ Titare ni'cũ sʉ'ori nerēwʉari wi'j wioḡʉ Jairo wãmetiḡʉ Jesú tiro etacʉ niwĩ. Cũ Jesú tiro ejaque'a, Jesure “Yʉ'ʉre pajaña'cureya. Ya wi'ipʉ te'a”, nicʉ niwĩ. ⁴² Cũ macō ni'cō nigõ doce cã'marĩ cʉogo wērĩse pʉ'topʉ nico niwõ. “Jaʉ” ni, Jesú to wa'ari cura pãjārã masã sirutucārã nitjārã, cūrē añurõ tuutĩ'awã'cãcārã niwã. ⁴³ Na tojo weerã wa'tero ni'cō numio doce cã'marĩ dí mejã dutitigo nico niwõ. Co ocoyē-dutise wapa nipe'tise niyeru tojaque'a wa'aco niwõ. Ne ni'cũ core ocoyeyʉ'rʉoticʉ niwĩ. ⁴⁴ Tojo weego co Jesú sē'ema wa'a, cũ su'tiro yapapʉ ñe'eña'co niwõ. Co ñe'erĩ curata co dí wijami'que bu'anʉ'cã wa'acaro niwũ. ⁴⁵ Tojo wa'ari cura Jesú sērĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Noa yʉ'ʉre ñe'eti? nicʉ niwĩ.

Nipe'tirãpʉta “Ne ni'cũ ñe'etimi”, nicārã niwã. Tojo weegʉ Pedro, tojo nicã cũ me'rãcjārã Jesure nicārã niwã:

—Ësãrē bu'egʉ, masã mʉ'ʉrē nipe'tiro doquewãwã'cã, tuuquejoma. Tojo wa'acã masĩmigũ, mʉ'u ¿de'ro weegʉ “¿Noa yʉ'ʉre ñe'eti?” niti? nicārã niwã.

⁴⁶ Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:

—Ni'cō yʉ'ʉre ñe'ecã tʉ'oña'pʉ. Core yʉ'u tutuaro me'rã yʉ'rãcã weesʉ, nicʉ niwĩ.

47 Cũ tojo nicã tu'ogo, cũ masĩtojami, yu'uta weeasu nígõ, narãsågõta Jesú pu'to a'ti, ejaque'aco niwõ. Co nipe'tirã tu'oropu werepe'ocã'co niwõ. A'te ye bu'iri cũ yaro su'tirote ñe'easu nígõ, tojo nicã “Yu'u ñe'ecãta, yu'ruono'copu tojasu”, ni wereco niwõ. 48 Co tojo nicã tu'ogu, Jesú core nicu niwĩ:

—Mu'u ejõpeotjĩagõ, yu'ruono'copu toja'a. Duti marĩgõ e'catise me'rã tojaaya, nicu niwĩ.

49 Jesú core ucũrĩ cura ni'cũ Jairo nerẽwũari wi'i wiogu ya wi'icjũ ejacu niwĩ. Jairore nicu niwĩ:

—Mu'u macõ wẽrĩatojamo. Marĩrẽ bu'egure caribonemotiguta majã, nicu niwĩ.

50 Jesú tojo nicã tu'ogu, Jairore nicu niwĩ:

—Uitiguta. Yu'ure ejõpeoya. Mu'u tojo weecã, mu'u macõ masõno'gõsamo, nicu niwĩ.

51 Ti wi'ipure etagu, co pesari tucũpũre ne ãpẽrãrẽ sãjãadutiticu niwĩ. Pedro, Santiago, Juã, tojo nicã co pacusumua dia'cũrẽ sãjãaduticu niwĩ. 52 Nipe'tirã ti wi'ipu nirã uputu utirã, dujasewã'arãrẽ Jesú nicu niwĩ:

—Utiticã'ña. Co wẽrĩtimo. Cãrĩgõ weemo, nicu niwĩ.

53 Masã co wẽrĩ'quere masĩcãrã niwã. Tojo weerã cũ tojo nicã tu'orã, cũrẽ bujicã'cãrã niwã.

54 Jesú pe'e ucũgũta, co ya omocãrẽ ñe'e, nicu niwĩ:

—Wĩ'magõ, wã'cãnu'cãña, nicu niwĩ.

55 Cũ tojo nirĩ curata wẽrĩ'co masã, wã'cãnu'cãco niwõ. Jesú co pacusumuarẽ “Ba'ase ecaya”, nicu niwĩ. 56 Cũ tojo weesere ï'arã, co pacusumua uputu ï'aucucãrã niwã.

Jesú core masõ'quere ne ãpẽrãrẽ wereduticũ niwĩ.

9

Jesú cũ bese'cãrãrẽ weredutio'o'que ni'i

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jesú cũ bu'erã docere neocũucũ niwĩ. Be'ro narẽ cũ tutuasere o'ocũ niwĩ. Wãtã no'o nirãrẽ cõ'awĩrõmasĩsere o'ocũ niwĩ. Tojo nicã duti yũ'rũomasĩsere o'ocũ niwĩ. ² Narẽ Õ'acũ wiogũ nimi nisere wereduticũ niwĩ. Dutitirãrẽ yũ'rũoduticũ niwĩ. ³ A'tiro nío'ocũ niwĩ:

—Wa'arã, ne apeyenojõ miaticã'ña. Tuacjũ, ajuronojõ, ba'ase pu'e, niyeru ne miaticã'ña. Mũsã sãñase me'rã dia'cũ wa'aya. Ne apeye mianemoticã'ña. ⁴ Mũsã no'o nirĩ wĩ'i ejarã, mũsã to nirõ põtẽorõ tojaque'aya. ⁵ No'o ãpẽrã mũsãrẽ ñe'eticã, ti macãpũre wijarã, ti macã cjase di'ta wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã mũsã “A'ti macãcjãrã bu'iritima” ni ĩ'orãsa'a, nicũ niwĩ.

⁶ Cũ tojo nĩca be'ro wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, nipe'tise macãrĩpũ Jesú masãrẽ yũ'rũose quetire werecusiãcãrã niwã. Tojo nicã dutitirãrẽ yũ'rũocãrã niwã.

Herode Jesú weesere tũ'o'que ni'i

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Galilea di'ta wiogũ Herode nipe'tise Jesú wee'quere tũ'ocũ niwĩ. Tere tũ'ogũ, Herode de'ro wéemasĩticũ niwĩ. ãpẽrã “Cũ Juã wãmeyerĩ masũ wẽrĩ'cupũ masãcũ nimi”, nicãrã niwã. ⁸ ãpẽrã “Dũporocjũpũ Õ'acũ ye quetire

weremũ'tārĩ masũ Elía bajuapĩ”, nicārã niwã. Ñpērã “Apetero weegu ni'cũ todũporocjũ Õ'acũ ye quetire weremũ'tārĩ masũ masã'cu nígu nisamigu”, nicārã niwã. ⁹ Herode pe'e a'tiro nicũ niwĩ:

—Yu'uta Juã ya dũpoare dũtesuredutiwũ. To pũrĩcãrẽ ¿noanojõ nisari tocã'rõ na ucũno'gũ? Cũrẽ ĩ'asĩ'rĩmisa'a, nicũ niwĩ.

Jesú ni'cãmocũsetiri mil mũmarẽ ba'ase eca'que ni'i

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Be'ro Jesú besecũú'cārã na bu'ecusiaca be'ro cũ tiro daja, na weecusia'quere werecārã niwã. Be'ro narẽ Jesú masã marĩrõpũ Bet-saida wãmetiri macã pũ'topũ sũ'ori wa'acũ niwĩ.

¹¹ Masã pe'e na wa'ase quetire tũ'ocã'cārã niwã. Tojo weerã tere tũ'orã, narẽ sirutuwã'cãcārã niwã. Jesú narẽ añuduti, Õ'acũ wiogu nimi nisere were, dutitirãrẽ yũ'ruocũ niwĩ.

¹² Be'ro ñamica'apũ nicã ĩ'arã, cũ bu'erã doce cũ tiro wa'a, cũrẽ ucũcārã niwã:

—Masãrẽ “Tocã'rõta ni'i”, niña. Macãrĩpũ, no'o pũ'to nise macãrĩpũ ba'ase, cãrĩrõ a'magũ wa'adutiya. A'to marĩ nirõpũre ne apeyenojõ marĩbutiacã'a, nicārã niwã.

¹³ Jesú pe'e nicũ niwĩ:

—Musã narẽ ba'ase ecaya.

Na cũrẽ nicārã niwã:

—Ësã ni'cãmocũsepagata pã, tojo nicã wa'i pũarãta cũ'o. Masãrẽ ne a'teacã se'satisa'a. ¿Ësãrẽ ã'rã pãjãrã ye niatjere ba'ase duudutigũ weeti? nicārã niwã.

14 Na pājārā, ɯmɯa se'saro ni'cāmocɯsetiri mil wa'tero nicārā niwā. Jesú narē nicɯ niwī:

—Masārē te cururinɯcū cincuenta dujidutiya, nicɯ niwī.

15 Na cū duti'caronojōta wee, dujipe'ticā'cārā niwā. 16 Be'ro Jesú te ni'cāmocɯse pārē, na wa'i puarārē mii, ɯ'muarōpɯ ĩ'amorō, cū pacɯ Ō'acūrē na ye niatjere e'catise o'ocɯ niwī. Tu'ajanɯ'cō, cū pe'esteca be'ro cū bu'erārē masārē etidutigu o'ocɯ niwī. 17 Nipe'tirā ba'a, yapicārā niwā. Be'ro doce pi'seri na ba'adu'a'quere seeneocārā niwā.

Pedro Jesure “Mɯ'ɯ Ō'acū o'ócɯta ni'i” ni'que ni'i

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

18 Ni'cāti Jesú cū se'saro ñubuegu weecɯ niwī. Titare cū bu'erā quē'rā cū me'rā nicārā niwā. Narē sērītiña'cɯ niwī:

—Masā ¿de'ro ni ucūti yɯ'ure? nicɯ niwī.

19 Na cūrē yɯ'ticārā niwā:

—Āpērā mɯ'urē “Juā wāmeyeri masū nimi”, nima. Āpērā mɯ'urē “Dɯporocjɯpɯ Ō'acū ye queti weremɯ'tārī masū Elía nimi”, nima. Āpērā “No'o nigú dɯporocjɯpɯ Ō'acū ye queti weremɯ'tārī masū masā'cɯ nígu nisasami”, nima, nicārā niwā.

20 Be'ro narē sērītiña'cɯ niwī tja:

—¿Musā waro, de'ro wācūti yɯ'ure? nicɯ niwī. Pedro cūrē nicɯ niwī:

—Mɯ'ɯ Ō'acū bese'cɯ Cristo ni'i, nicɯ niwī.

Jesú cū wērīatjere were'que ni'i

(Mt 16.20-28; Mr 8.30–9.1)

²¹ Jesú narē ne cārō āpērāpūre cū Ō'acū bese'cū nisere werediticū niwī. ²² Be'ro narē nicū niwī:

—Yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigū pūrō pi'etigusa'a. Judío masā bucurā, pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā yū'ure ī'atu'tirāsama. Yū'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia nūmū be'ro masāgūsa'a, nicū niwī.

²³ Be'ro nipe'tirā masārē nicū niwī:

—No'o yū'ure sirutusī'rīgūnojō nipe'tise nūmūrī sirutuato. Cū weesī'rīrōnojō weeticā'to. Yū'u ūaro pe'e weeato. No'o yū'ure sirutusī'rīgū, “Jesure ējōpeogū, wērībosa'a” nitiguta sirutuato. ²⁴ Yū'ure ējōpeose me'rā ña'arō yū'rūsī'rītigū, yū'ure ējōpeodu'ugūnojō pecame'epū bu'iri da're bajuriono'gūsamī. Apī wējēsere uiti, yū'ure ējōpeonu'cūgūnojō yū'u me'rā catinu'cūgūsamī. ²⁵ Ni'cū a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'agū, cū ejeripō'rā pe'ere bajuriogū, ¿ñe'enojōrē wapata'abosari?

²⁶ Yū'ure, tojo nicā ye quetire bopoyasāticā'ña. Mūsā bopoyasācā, yū'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigū a'tiro weegusa'a. Apaturi a'ti turipūre a'tigū, yū'u pacū asistese me'rā, cūrē wereco'terā me'rā yū'u quē'rā mūsārē bopoyasāgūsa'a. Yū'u tutuase me'rā a'tigū, tojo weegusa'a. ²⁷ Diacjū mūsārē wereguti. Ni'cārērā a'topū nirā yū'u wioğū sājācā ī'atimirā wērīsome, nicū niwī.

*Jesú cū bajusere dūcayū'que ni'i
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)*

28 Ni'cã semana Jesú “Yu'u wiogu sãjãcã ï'arãsa'a” nica be'ro ãrũgũpũ ñubuegu mujãgũ, Pedro, Santiago, Juãrẽ miacũ niwĩ. 29 Topũ cũ ñubuegu, cũ bajusere ducayua wa'acũ niwĩ. Cũ ye su'ti añurõ butise, asistese wa'acaro niwũ. 30 Tojo wa'acã, pũarã ucũcãrã niwã. Na duporocjãrãpũ Moisé, Elía nicãrã niwã. 31 Na asistese me'rã nírã, Jesú cũ Jerusalẽpũ wẽriatjere ucũcãrã niwã. 32 Pedro quẽ'rã upũtũ wũja cuo'cãrã nimirã, wã'cãcãrã niwã. Wã'cã, Jesú cũ asistesere, tojo nicã cũ me'rã nirãrẽ ï'acãrã niwã. 33 Na Jesú tiro ní'cãrã wa'ari cura Pedro Jesure nicũ niwĩ:

—Wiogu, marĩ a'topũ nicã añuyũ'rua'a. I'tia wi'iacã weerã. Ni'cã wi'i mũ'u ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerã, nicũ niwĩ.

Pedro cũ tojo nisere tu'oña'timigũ, de'ro nímãsitigu, tojo nicũ niwĩ. 34 Cũ tojo ucũrĩ cura ni'cã o'mecurua dijati, tuubi'acã'caro niwũ. Na ti o'mecurua po'peapũ nírã, ucũcãrã niwã. 35 Be'ro ti curuapũ ni'cũ a'tiro ucũcã tu'ocãrã niwã:

—Ã'rĩ yu'u macũ yu'u bese'cũ nimi. Cũ ucũsere tu'o ãjõpeoya, nicũ niwĩ.

36 Tojo nica be'ro Jesú ni'cũta tojanũ'cãcũ niwĩ. Moisé, Elía marĩcãrã niwã majã. Cũ bu'erã na ï'a'quere tojota tu'oña'yũ'rucã'cãrã niwã. Ne cã'rõ ãpẽrãrẽ wereticãrã niwã.

Jesú wĩ'magũ wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ape numu pe'e ũrũgũpu ní'cārã dijatacã, pãjãrã Jesure põtẽrĩcãrã niwã. ³⁸ Ni'cũ na wa'teropu nigũ uputu Jesure ucũquejocu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, yu'u macũ ni'cũ nigũrẽ pa-jaña'cureya. Ì'agũ a'tia. ³⁹ Wãtĩ cũrẽ sãjãa'cu ñe'ea, caricũ, wẽriamujãcã weemi. Tojo nicã useropu so'potu'umi. Cũrẽ ña'abutiario wéégu, pi'eticã weeyu'ruami. Ne du'usĩ'rĩtimi. ⁴⁰ Mu'u bu'erãrẽ “Wãtĩrẽ cõ'awĩrõña”, nitojamiapu. Ne põtẽotiama, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesú yu'ticu niwĩ:

—Musã ëjõpeose moorã ña'arã ni'i. Yu'u musãrẽ yoacã bu'emicã, ne tu'omasĩwe'e yu-jupu. ¿No'ocã'rõ yoacã musã yu'ure ëjõpeoticã wãcũtutuagũsari? Mu'u macũrẽ yu'u tiro miitia, nicu niwĩ.

⁴² Wĩ'magũ cũ tiro wa'acã, wãtĩ cũrẽ nucũcãpu doqueque'acã weecu niwĩ. Apaturi wãcũña marĩrõ cũrẽ wẽriacã weecu niwĩ tja. Cũ tojo weecã, Jesú wãtĩrẽ cõ'awĩrõ, yu'ruocu niwĩ. Tu'ajanu'cõ, cũ pacure wiacu niwĩ. ⁴³ Nipe'tirã to nirã Õ'acũ tutuasere ì'amarĩacãrã niwã.

*Jesú cũ wẽriatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)*

Na Jesú wee'lo'quere ì'amarĩarĩ cura cũ bu'erãrẽ nicu niwĩ:

⁴⁴ —Yu'u ni'cãrõacã nisere añurõ tu'oya. Acobojoiticã'ña. Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigure wiorãpũre o'orãsama, nicu niwĩ.

⁴⁵ Cũ tojo nisere cũ bu'erã pe'e ne tu'omasĩticãrã niwã. Õ'acũ narẽ tojo

masĩtabasioticã weecu niwĩ. Na cũ ní'quere “¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti?” ni sēritiña'ui nicārã niwã.

Añurõ weeyu'rũnu'cãgũ ye cjase ni'i

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Be'ro Jesú bu'erã na basu ¿noa marĩ wa'teropu nigũ ãpērã yu'rũoro niyu'rũnu'cãgũsari? nĩrã, uputu du'sasocārã niwã. ⁴⁷ Jesú na tojo wãcũsere ĩ'amasĩcã'cu niwĩ. Tojo weegu ni'cũ wĩ'magũrẽ cũ pu'to wejeonu'cõ, ⁴⁸ narẽ nicu niwĩ:

—Yu'ure maigũnojõ ni'cũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ ñe'egũ weronojõ weemi. Cũrẽ ñe'egũ, yu'ureta ñe'egũ weemi. Yu'ure ñe'egũ, yu'ure o'ó'cu Õ'acũ quẽ'rãrẽ ñe'egũta weemi. No'o musã wa'teropure “Ãpērã yu'rũoro ni” ni wãcũtigu cũta nimi ãpērã yu'rũoro nigũ, nicu niwĩ Jesú.

Marĩrẽ ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi nise ni'i

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Be'ro Juã Jesure a'tiro nicu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, ni'cũ mu'u wãmerẽ pisutĩagũ, wãtĩarẽ cõ'awĩrõcã ĩ'awũ. Cũ marĩ me'rãcjũ nitiami. Tojo weerã cũrẽ cã'mota'awu, nicu niwĩ.

⁵⁰ Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Tojo weegure cã'mota'aticã'rõua'a. Marĩrẽ ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Santiagore, Juãrẽ tu'ti'que ni'i

⁵¹ Jesú wēri, cũ u'musepu mujãti duporo uiro marĩrõ wãcũtutuario me'rã “Jerusalēpu wa'aguti”, nicu niwĩ. ⁵² Cũ duporo ãpērãrẽ

o'óyucu niwĩ. Na ni'cã macã Samaria di'ta nirĩ macãpũ Jesú cũ cãrĩatjore a'mayurã wa'acãrã niwã. ⁵³ Ti macã Samariacjãrã judío masã me'rã a'pepũrĩrã nitjĩarã, Jesú o'ó'cãrãrẽ ñe'esĩ'rĩticãrã niwã. Na, Jerusalẽpũ Jesú wa'agusami nĩrã, tojo weecãrã niwã. ⁵⁴ Samariacjãrã tojo weesere ã'arã, Jesú bu'erã Santiago, Juã a'tiro nicãrã niwã:

—Ësã wiogu, narẽ bu'iri da'rera, ¿pecame'erẽ u'musepu dijatiduticã uati? ¿Duporocjũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Elía wee'caronojõ weerouati? nicãrã niwã.

⁵⁵ Tere tu'ogu, Jesú narẽ ã'a, tutuaro me'rã tu'tigu, a'tiro nicu niwĩ:

—Musã tojo wãcũse Espĩritu Santu o'ose mejẽta ni'i. ⁵⁶ Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu masãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'titiwũ. Narẽ yu'ruogu a'tigu weewũ, nicu niwĩ.

Be'ro na ape macãpũ yu'rua wa'acãrã niwã.

Jesú me'rã wa'asĩ'rĩmi'cãrã ye queti ni'i
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Na ape macãpũ yu'ruari cura ni'cũ masũ Jesure nicu niwĩ:

—Yu'u mu'u no'o wa'aro sirutuguti, nicu niwĩ.

⁵⁸ Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Wa'icurã na cãrĩrĩ tuti cuoma. Mirĩcũa quẽrã na põ'rãtiri su'tiro cuoma. Yu'u pũrĩcã Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu ne cã'rõ cãrĩpesaro, yaro diãcjũrẽ moo'o, nicu niwĩ.

⁵⁹ Apĩ pe'ere Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Te'a yu'u me'rã, nicu niwĩ.

Cũ yu'ticu niwĩ:

—Wioꝝu, yu'u pacu tiropu wa'aguti yujupu. Topu ni, be'ro yu'u pacu wērīca be'ro yaato-jagupu mu'u me'rā wa'aguti, nicu niwī.

⁶⁰ Jesú cārē yu'ticu niwī:

—Yu'ure ējōpeotirā wērī'cārā weronojō nima. Nāta wērī'cārārē yaato. Mu'u pūrīcā yu'ure sirutuya. Sirutu, Ō'acū wioꝝu nigūsami nisere wereꝝu a'tia, nicu niwī.

⁶¹ Be'ro Jesure apī nicu niwī:

—Wioꝝu, mu'u me'rā wa'aguti. Yu'u mu'u me'rā wa'ati dūporo ya wi'icjārārē we'eritisi'rīsa'a yujupu, nicu niwī.

⁶² Jesú cārē nicu niwī:

—Di'ta se'ecūꝝu, opanārē wa'ari níꝝu, sē'ema pe'e ī'atōrōtisami. Ā'rī weronojō Ō'acūrē ējōpeo'cūꝝu todūporo cū weeseti'quere wācūnūꝝutisami. Wācūnūꝝūā Ō'acū ye cjasere queoro weemasītisami, nicu niwī.

10

Jesú setenta y dos masārē cū ye quetire were-dutigu o'ó'que ni'i

¹ Be'ro Jesú setenta y dos āpērā umuarē pi-jinemocu niwī. Narē puarērā dia'cū nipe'tise cū wa'atje macārīꝝu cū dūporo o'ó'yucu niwī.

² Narē a'tiro nicu niwī:

—Diacjū musārē wereꝝuti. Marī otese peje pī'rī dūcati'i. Tere miirā pe'e marībocurema. Tojo weerā musā te otese wioꝝure āpērā miitamudutirā sērīnemoña, nicu niwī. A'te weronojō Ō'acū ye quetire masīsī'rīrā pājārā waro nima. Te quetire wererā pe'e pejetirācā nima. Tojo

weerã ãpẽrã cũ o'ónemocã Õ'acũrẽ sẽrĩña.
³ Mũsã wa'aya. Yũ'u mũsãrẽ wiose wa'teropũ
 o'ógũ wee'e. Oveja wĩ'marãrẽ yaiwa wa'teropũ
 o'ógũ weronojõ o'ó'o. ⁴ Mũsã wa'arã, ajuri
 miaticã'ña. Niyeru sãarĩ ajuro quẽ'rãrẽ miat-
 icã'ña. Sapatu ape pa'a miaticã'ña. Ma'apũ
 wa'arã, ãpẽrãrẽ añudutirã, yoacã ucũticã'ña.
 Diacũ wa'aya. ⁵ Mũsã wi'ipũ sãjãarã, ti
 wi'icjãrãrẽ añudutirã, a'tiro nimũ'tãña: “Mũsã
 a'ti wi'icjãrãrẽ añurõ wa'ato”, niña. ⁶ Ti
 wi'icjãrã cumuca marĩrõ nicã, mũsã añudutise
 “Añurõ wa'ato” nise na ye tojarosa'a. Tojo
 niticãma, mũsã tojo nise mũsãrẽta tojarosa'a
 tja. ⁷ Mũsã ni'cã wi'ipũ ejarã, ti wi'iputa tojayá.
 Na ba'asenojõrẽ, na sĩ'rĩsenojõrẽ, mũsã quẽ'rã
 ba'asirutuya. Da'rari masã na da'rase wapa
 wapata'aba'amasĩma. Tojo weerã mũsã bu'erã
 wa'acã, mũsãrẽ ba'ase weetamurãsama. Ap-
 eye wi'seripũ wa'amũjã, cãrĩbajaque'atiticã'ña.
⁸ Mũsã ni'cã macãpũ etacã, ti macãcjãrã añurõ
 ñe'eme'rĩcã, no'o na ecasere ba'aya. ⁹ Ti
 macãpũ dutitirãrẽ yũ'rũoya. Narẽ a'tiro wereya:
 “Õ'acũ cũ wiogũ nise mũsã tiropũ a'tiatje cã'rõ
 ðũ'sa'a.” ¹⁰ Ni'cã macãpũ mũsã etacã, tocjãrã
 añurõ põtẽrĩticãma, macã decopũ wa'aya. A'tiro
 niña: ¹¹ “A'ti macã cjase ùsã ðũ'pocãrĩpũ ði'ta
 wã'a'quepũreta paastecõ'arãti. A'ti macãcjãrã
 bu'iritisere ĩ'orã, tojo weerãti”, niña. Narẽ a'tiro
 ninemoña. “Mũsã a'tere masĩña. Õ'acũ cũ
 wiogũ nise mũsã tiropũ a'tiatje cã'rõ ðũ'sa'a”,
 niña. ¹² Jesú a'tiro ninemocũ niwĩ:

—Mũsãrẽ weregũti. Õ'acũ masãrẽ beseatji

nũmũ nicã, ti macãcjãrã mũsãrẽ uati'cãrãrẽ a'tiro weegũsami. Sodomacjãrãrẽ bu'iri da're'caro nemorõ da'reno'rãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesure êjõpeotise macãrĩcjãrã ye queti ni'i
(Mt 11.20-24)

¹³ Be'ro Jesú apeye macãrĩcjãrãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũsã Corazĩ, tojo nicã Betsaida wãmetise macãrĩcjãrãrẽ ña'abutiario wa'arosa'a mũsãrẽ. Yũ'u weeĩ'o'quere ĩ'amirã, dũcayuwe'e. Yũ'u ãpẽrã judío masã nitirã nirõpũ Tiro, Sidõ wãmetise macãrĩpũ weeĩ'ocãma, dũporopũ na ña'arõ wee'quere bũjaweti dũcayutojabopã. Na bũjawetisere ĩ'orã, na weewũaronojõpũma su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña, nujãrẽ na dũpoapũ õrẽstepeobopã. ¹⁴ Õ'acũ masãrẽ beseatji nũmũ nicã, Tiro, Sidõcjãrã nemorõ mũsã pe'ere bu'iri da'reyũ'rũnũ'cãgũsami. ¹⁵ Ni'cãrõacãma Capernaucjãrãrẽ were'e. “Tojowaro u'mũsepũ mũjãrãti”, ni wãcũticã'ña. Õ'acũ mũsãrẽ pecame'epũ cõ'abutiagũsami, nicũ niwĩ.

¹⁶ Be'ro cũ bu'erãrẽ a'tiro werenemocũ niwĩ:

—Mũsã bu'esere tu'orã, yũ'ureta tu'oma. Mũsãrẽ uatirã, mejãrõta yũ'ure uatima. Tojo yũ'ure uatirã, yũ'ure o'ó'cupũ Õ'acũ quẽ'rãrẽ uatima, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú cã o'óyu'cãrã setenta y dos na daja'que ni'i

¹⁷ Be'ro Jesú setenta y dos cũ o'óyu'cãrã e'catise me'rã tojatacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ĕsā wiogu, wātīaputa mu'u dutiro, mu'u wāme me'rā ūsā cō'awīrōmujācā, yu'tiama, nicārā niwā.

¹⁸ Jesú narē nicu niwī:

—Musā nīrōnojōta ni'i. Wātīrē u'musepu ní'cu bupo ya'baro weronojō docaque'a dijacā ī'awū. ¹⁹ Yu'u musārē tutuasere o'owu. Musā añapure u'tapeomicā, cutipapure u'tapeomicā, na cūrīcā, toacā pūrīno'tisere o'owu. Nipe'tise wātī cū tutuasere docaque'adutigu o'owu. Ne cā'rō musā ña'arō weeno'some. ²⁰ “Wātīa ūsārē yu'tiama” nise dia'cūrē e'catiticā'ña. A'te pe'ere e'catiya. Ū'musepu Ō'acū yarā catinu'cūse cuorā na wāmerē ojaō'orī turipu musā wāmerē ojaō'ocā, e'catiya, nicu niwī.

Jesú ye queti, cū pacu Ō'acū ye queti ni'i
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jesú cū bu'erārē ucūrī cura Espiritu Santu cūrē e'catise o'oyu'ruacu niwī. Titare cū pacure a'tiro nicu niwī:

—Pacu, mu'u u'muse, a'ti turi wiogu ni'i. “Ĕsā masīyu'rūnu'cārā ni'i” nīrārē mu'u ye cjasere masīcā weeticu niwū. Āpērā wī'marā weronojō maata tu'o ējōpeorā pe'ere tere masīcā weecu niwū. Mu'u tojo weesere wācūgū, mu'urē e'catise o'o'o. A'tere mu'u u'caronojōta queoro wee'e, nicu niwī cū pacure.

²² Be'ro masārē ninemocu niwī tja:

—Yu'u pacu nipe'tise weemasīsere yu'ure o'owī. Cū ni'cūta yu'u nisetisere masīpe'ocā'sami. Yu'u quē'rā ni'cūta cū nisetisere masīpe'o'o. No'o yu'u masīcā

weeno'rã quẽ'rã cũ nisetisere masĩsama, nicu niwĩ Jesú.

²³ Be'ro cũ bu'erãrẽ ì'a, na se'sarore nicu niwĩ:
—Yu'ure musã, musã ye caperi me'rã ì'a'a.

²⁴ Musãrẽ a'tiro wereguti. Pãjãrã duporocjãrãpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã, tojo nicã wiorã musã ni'cãrõacã ì'asere ì'asĩ'rĩcãrã nimiwã. Ne ì'aticãrã niwã. Yu'u musãrẽ weresere tu'osĩ'rĩcãrã nimiwã. Ne ni'cãti tu'oticãrã niwã, nicu niwĩ.

Jesú Samariacjã me'rã queose o'o'que ni'i

²⁵ Be'ro ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ Jesú cũ ucũsere tu'ogu, wã'cãnu'cã, Jesú me'rã ucũgũ wa'acu niwĩ. Cãrẽ mejẽcã yu'ticã uagu, a'tiro sãrĩtiña'cu niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, yu'u Õ'acũ me'rã catinu'cũsĩ'rĩgũ, ¿de'ro weegusari? nicu niwĩ.

²⁶ Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—¿Moisé ye queti ojãca pũrĩpu de'ro ojano'tito? Mu'u tere bu'égu, ¿de'ro tu'oti? nicu niwĩ.

²⁷ Moisé oja'quere bu'eri masũ cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—A'tiro ojano'o: “Õ'acũ marĩ wiogure nipe'tise mu'u ëjõpeose me'rã, mu'u wãcũse me'rã, mu'u tutuase me'rã, mu'u tu'oña'se me'rã ma'ĩña. Mu'u basu ma'irõnojõta ãpãrãrẽ ma'irõua'a”, ni'i, nicu niwĩ.

²⁸ Tere tu'ogu, Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u queoro waro yu'ti'i. Mu'u a'tere wéegu, Õ'acũ me'rã catinu'cũgũsa'a, nicu niwĩ.

²⁹ Moisé oja'quere bu'egu pe'e cãrẽ añurõ wãcũcã uagu, Jesure a'tiro nicu niwĩ tja:

—¿Noanojō niti āpērārē ma'irōua'a nirānojō? nicu niwī.

³⁰ Jesú cūrē queose me'rā yu'ticu niwī:

—Ni'cū umu Jerusalécjū ma'a Jericó wa'ari ma'apu bu'acu niwī. Topu cū wa'ari cura yajari masā cūrē ñe'e, cū cuosere yajape'ocā'cārā niwā. Su'ti cū sãña'quepu quē'rārē tuweemiicā'cārā niwā. Cūrē uputu paawējēcūu, wa'a wa'acārā niwā. ³¹ Tojo wa'ari cura ni'cū pa'i cū bu'aca ma'aputa bu'acu niwī. Cūrē ĩ'agū, ĩ'atigu weronojō diacjū yu'rūbu'a wa'acu niwī. ³² Cū be'ro tja apī Leví ya curuacjū cū cūñarōputa cū quē'rā ejacu niwī. Cūrē ĩ'agū, cū quē'rā ape pā'rē pe'e pē'a, ĩ'ayu'rūbu'a wa'acu niwī. ³³ Na be'ro apī tja Samariacjū judío masā na yabigu ti ma'aputa bu'acu niwī. Cū cūrē ĩ'agū, pūrō pajaña'cu niwī. ³⁴ Tojo weegu cū, cū tiro wa'a, cū cāmirē ocoyegu, u'sere, tojo nicā vino me'rā cū ye cāmiru piopeocu niwī. Tu'ajanu'cō, su'ti caseri me'rā du'recu niwī. Be'ro cū yagu burro bu'ipu cūrē miipeocu niwī. Miipeo, ni'cā wi'i sijari masā cārĩrĩ wi'ipu miaa, cūrē co'tedutigu cūucu niwī. ³⁵ Ape numu pe'e tja Samariacjū co'tedutigu puu numu da'rase wapa weronojō niyeru ti wi'i co'tegure o'ocu niwī. Cūrē a'tiro nicu niwī: “Ā'rĩrē co'teya. Yu'u mu'urē o'o'que nemorō nicā, dajatojagu mu'urē wapayepe'oguti”, nicu niwī. ³⁶ A'tere wéréca be'ro Jesú Moisé oja'quere bu'egure a'tiro nicu niwī:

—Mu'u ĩ'acā, ¿ni'inojō pe'e na i'tiarā wa'terore yajari masā na ña'arō wee'cure pajaña'pari? nicu niwī.

³⁷ Moisé oja'quere bu'eri masũ yu'ticũ niwĩ:

—Cũrẽ pajaña'a weetamu'cu añurõ weepĩ, nicũ niwĩ.

Jesú cãrẽ nicũ niwĩ:

—Mu'ũ quẽ'rã ãpẽrãrẽ ã'rĩ weronojõ weegu wa'aya, nicũ niwĩ.

Jesú Marta, María ya wi'ipũ cã ní'que ni'i

³⁸ Jesú cã wa'aro yu'ruagu, ni'cã macãpũ ejacu niwĩ. Ti macãpũ ni'cõ Marta wãmetigo co ya wi'ipũ cãrẽ põtẽrĩ, cãrĩse o'oco niwõ. ³⁹ Co ni'cõ María wãmetigore acabijotico niwõ. Cóta Jesú ucũsere tũ'ogo, cã du'pocãrĩ tiroacãpũ dujico niwõ. ⁴⁰ Co tojo weeri cura Marta pe'e co da'rasere wãcũque'tiyũ'ruaco niwõ. Tojo weego co Jesú tiro wa'a, cãrẽ nico niwõ:

—Yu'ũ wiogu, a'tigo yu'ũ acabijo yu'ũre weetamusere ne wãcũtimo. ¿Mu'ũ ne mejẽcã tũ'oña'weti co tojo weesere? Core yu'ũre weetamudutiya, nico niwõ.

⁴¹ Jesú core yu'ticũ niwĩ:

—Marta, mu'ũ weesere uputu waro wãcũque'ti'i. ⁴² María pe'e yu'ũ ucũsere tũ'ogo, añuse warore weego weemo. Co tũ'o ẽjõpeo'quere ne ãpẽrã ẽ'mamasĩtisama. Tenojõ pe'ere weeroña'a, nicũ niwĩ.

11

*Jesú “Õ'acũrẽ sẽrĩrã, a'tiro ñubueya” nise ni'i
(Mt 6.9-15; 7.7-11)*

¹ Ni'cã numũ Jesú aperopũ ñubuegu weecu niwĩ. Cã ñubuetu'ajaca be'ro ni'cã cã bu'egu Jesure nicũ niwĩ:

—Ĕsã wiogu, Juã masãrẽ wãmeyeri masũ cũ bu'erãrẽ Ō'acũrẽ ñubuesere bu'ecũ niwĩ. Mu'u quẽ'rã ũsãrẽ bu'eya, nicũ niwĩ.

² Jesú yu'ticũ niwĩ:

—Ō'acũrẽ ñubuerã, a'tiro niña:

“Pacũ, mu'u u'musepu ni'i.

Nipe'tirã mu'urẽ wiopesase me'rã ějõpeoato.

A'ti turipure mu'u bese'cũ maata wiogu sãjãgũ a'tiato.

Ĕ'musepure mu'u uaro dia'cũ weesama.

Na weronojõ a'ti turicjãrã quẽ'rã mejãrõta weeato.

³ Ĕsãrẽ umucorinucũ ba'ase o'oya.

⁴ Ĕsã ña'arõ wee'quere acobojoya.

Ĕsã ãpẽrãrẽ acobojo'caro weronojõta ũsã quẽ'rãrẽ acobojoya.

Ĕsã ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.

Tojo nicã ña'agũ ũsãrẽ niquesãsi'ricã, cã'mota'aya”, nicũ niwĩ.

⁵ Jesú apeye ninemocũ niwĩ:

—No'o musã wa'teropure ni'cũ cũ me'rãcjũ cuobosami. Cũ ñami deco musã ya wi'ipu

wa'a, a'tiro nibosami: “Yu'u me'rãcjũ, i'tiaga pã yu'ure wasoya. ⁶ Yu'u me'rãcjũ apĩ a-

eropũ sijagu eja'cũ yá wi'ipu ejami. Ne cãrẽ apeyenojõ cã'rõ ecase moosa'a”, nisami. ⁷ Cũ

apetero weegu mu'urẽ wi'i po'pearũ a'tiro yu'tiwĩrõbosami: “Yu'ure wã'cõtiguata. Sope

pu'to añurõ waro bi'acã'no'aru. Yu'u põ'rã yu'u me'rã cãrĩrã pesama. Yu'u mu'urẽ

wã'cã apeyenojõ o'ogu wa'amasĩtisa'a”, nisami. ⁸ Musãrẽ wereguti. Cũ, cũ me'rãcjũ nimicã,

wã'cã, cãrẽ apeyenojõ o'ogu wa'atisami. A'tiro

pe'e weesami. Cūrē sērīnu'cūcā ĩ'agũ, caribonemotıcā'to nıgũ, nıpe'tıse cū ıasere o'osami. Cũ, cū me'rācjũ nıse ye bu'ırı mejęta tojo weesami. ⁹ Tojo weegı musārē weregutı. Ő'acūrē sērīña. Cūrē sērıcā, o'ogısamı. Musā sērı a'manu'cūrā, bocarāsa'a. Musā me'rācjũ ya wı're sope pı'to pisunu'cūcā cū musārē pāosōrōrō weronojō weegısamı. ¹⁰ Ő'acũ cūrē sērırārē o'osami. No'o a'magũnoğō bocagısamı. Sope pı'to pisugı weronoğō sērīnu'cūğırē o'ogısamı.

¹¹ »Musā pō'rā ba'ase sērıcā, ne nı'cũ ũtāpere o'otıbosa'a. Wa'ı sērıcā quē'rārē, añarē o'otıbosa'a. ¹² Tojo nıcā cārē'quē die sērıcā, cutıpare o'otıbosa'a. ¹³ Musā ña'arā nımirā, musā pō'rārē añusere o'oması'i. To pūrıcārē marı pacı ı'mısepı nığũ, nemorō añuse o'ogısamı. Cūrē sērırārē Espıritu Santure o'ogısamı, nıcı nıwı.

Jesure “Wātı tutuaro me'rā weeı'omı” nı na ucja'que nı'i

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Nı'cũ masũ wātı sājāno'cı ucımasıtıgı tojacı nıwı. Jesú cūrē cō'awırōğũ weecı nıwı. Cūrē cō'awırōcā, ucımasıtımı'cı ucıcı nıwı. Tere ĩ'arā, masā ĩ'amarıacārā nıwā. ¹⁵ Nı'cārērā a'tıro nıcārā nıwā:

—Ā'rı Jesú wātıa wıogı Beelzebú wāmetıgı tutuaro me'rā wātırē cō'awırōmı, nıcārā nıwā.

¹⁶ Āpērā pe'e ħdıacğta Jesú tutuamıtıcũ? nırā, cūrē ı'mıse cjasere weeı'odıtıcārā nımıwā.

¹⁷ Cũ na tojo wācıusere masığũ, narē nıcı nıwı:

—Ni'cã curuacjãrã a'merĩ ducawati, a'mequẽrã, masãpe'tia wa'asama. Ni'cã wi'icjãrã ducawatirã, na quẽ'rã pe'tidijasama. ¹⁸ A'te weronojõ wãtĩa wiogũ cũ basu ducawatigũ, cũ de'ro wee tutuanemotisami majã. Musãrẽ a'tere ucũgũti. Musã yu'ure “Wãtĩ Beelzebú tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi”, nimi'i. ¹⁹ To pũrĩcãrẽ yu'u tojo weecãma, musã bu'esere siruturã wãtĩarẽ cõ'awĩrõrã, ¿noa tutuaro me'rã cõ'awĩrõsari? Narẽ musã “Õ'acũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõma”, ni'i. Tojo weero masĩno'o. Musã yu'ure nise diacjũ niwe'e. ²⁰ Yu'u Õ'acũ dutiro me'rã pe'e wãtĩarẽ cõ'awĩrõ'o. A'te me'rã “Õ'acũ wiogũ nise musã tĩropure nitoja'a”, nino'o, nicũ niwĩ.

²¹ Jesú narẽ a'tiro ninemocũ niwĩ:

—Ni'cũ umũ tutuamũ nipe'tise wãmotigũ cũ ya wi'ire co'tecã, cũ yere mejẽcã weetisama. ²² No'o cũ nemorõ tutuagũ a'ti, cũrẽ wapata'agũ, cũ wãmotimi'quere ã'mape'ocã'sami. Tojo weegũ cũ wãmo marĩgũ mejõ nigũ tojacã'sami. Ë'ma'cũ cũ me'rãcjãrãrẽ tere ducawaasami. Jesú, yu'u wãtĩ yu'rũoro tutuayũ'rũnu'cã'a nĩgũ, tojo nicũ niwĩ.

Jesú a'tiro ninemocũ niwĩ:

²³ —Yu'ure uatirã yu'ure ĩ'atu'tirã nima. Yu'ure seeneotamutigũnojo doquestewã'cãgũ weronojõ nimi. Yu'ure ãjõpeotirã masãrẽ Õ'acũrẽ ãjõpeocã weetamurã mejẽta weema nĩgũ, tojo nicũ niwĩ.

Wātī toduporopu cǎ ní'cupure majāmisājāase ni'i

(Mt 12.43-45)

²⁴ Jesú masārē a'tiro ninemocu niwī:

—Wātī masūpūre cō'awīrōno'ca be'ro aco marīrōpu sijabaque'atisami. Cū niatjore a'magǎ, tojo weesami. Cū nirō bocatigū, a'tiro wācūsami: “Yū'u wijaa'cupure dajasājāagūti tja”, nisami. ²⁵ Cūpūre dajasājāagū, wi'i o'aca wi'i, añurō apóca wi'i weronojō bocaejasami. ²⁶ Be'ro āpērā wātīa sietere cū yū'rūoro ña'arārē pijisami. Piji, be'ro toduporopu cǎ wijaa'cupure na nipe'tirā sājāasama. Tojo weegu masū cǎ toduporopu ni'caro nemorō ña'arō tojasami, nicu niwī Jesú.

Jesú “E'catise waro a'tiro ni'i” ni'que ni'i

²⁷ Jesú ucūrī cura ni'cō numio masā pājārā wa'teropu nigō caricūquejoco niwō:

—Mū'arē pō'rāti masō'co añurō waro e'catiyū'rūsamo, nico niwō.

²⁸ Jesú core nicu niwī:

—Yū'u pe'e a'tiro nigūti. Ō'acū cū ucūsere tū'o, cū dutisere weerā pe'e pūrīcā añurō waro co nemorō e'catisama, nicu niwī.

Masā ña'arā Jesure weeī'odutimi'que ni'i

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Jesú tiro pājārā masā nerēwā'cācārā niwā. Na tojo weecā, cū ucūcu niwī:

—Masā a'tocaterocjārā ña'ayū'rūama. Na ña'arā nírā, weeī'ose dia'cūrē ũama. Na tere ũamicā, a'te dia'cūrē weregutī. Joná duporocjūpu wa'a'quenojō dia'cūrē ī'ogūti.

30 Joná Nínivecjārārē queose o'ogu weecu niwī. Te weronojō yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigu quē'rā a'tocateropu nirārē queose o'o'o. ³¹ Dəporocjō mujīpū mujātiro diacjū pe'e nirī di'ta wiogo Israe curuacjārā wiogu Salomó masīsere tu'ogo a'tico niwō. Yu'u Salomó yu'ruro masīyu'rnu'cāmicā, mūsā pe'e yu'ure tu'osī'rīwe'e. Tojo weego Ō'acū masārē beseatji nūmu nicā, ti di'ta wiogo ní'co a'tocaterocjārārē “Mūsā Jesure ējōpeotirā, ña'arō weewu”, nigōsamo. ³² Apeye quē'rārē weregūti. Joná Nínive wāmetiri macācjārārē Ō'acū ye quetire werecā, na ña'arō wee'quere bujaweti, du'ucārā niwā. Yu'u pe'ere Joná yu'ruro nimicā, mūsā ējōpeowe'e. Mūsā na wee'caronojō ña'arō wee'quere bujawetiwe'e. Tojo weerā Ō'acū masārē beseatji nūmu nicā, Nínivepu ní'cārā a'tocaterocjārārē “Mūsā Jesure ējōpeotirā, ña'arō weewu”, nirāsama, nicu niwī Jesú.

Marī caperi sī'ocja weronojō ni'i nise ni'i
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Jesú masārē a'tiro werenemocu niwī:

—Masā sī'ocjare sī'óca be'ro bajutiropu, acaronojō docapu sī'otisama. Tojo weronojō o'orā, topu sājāejarānucū ī'ato nírā, u'muarōpu sī'opeosama. ³⁴ Marī caperi sī'omu'tācja weronojō ni'i. Marī caperi añucā, añurō ī'amasī'i. Marī caperi ī'aejaticāma, añurō ī'atisa'a. A'te weronojō mūsā Ō'acūrē ējōpeo, cū yere wéerā, caperi añurō weronojō ni'i. Mūsā a'ti turi cjase pe'ere wācūnūrcāma, caperi

ĩ'aejatirã weronojõ ni'i. Õ'acũ ðaro weetirã, na'itĩ'arõpũ nirã, cũrẽ masĩtirã weronojõ ni'i. ³⁵ Musã ãjõpeosere sĩ'ose weronojõ cwo'o. Tere na'itĩ'arõpũ weronojõ ña'arõ weese me'rã do-jorẽticã'ña. ³⁶ Tojo weerã musã Õ'acũrẽ ãjõpeo, ña'ase marĩrõ cũ ðaro wéerã, cũ ye cjasere añurõ tũ'omasĩrãsa'a, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masãrẽ, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesú weretu'ajaca be'ro ni'cũ fariseo masũ cũ ya wi'ipũ ba'adutigũ pijiacũ niwĩ. Tojo weegũ Jesú sãjãa, ba'acjũ mesapũ ejanujãcũ niwĩ. ³⁸ Be'ro fariseo na weewũaronojõ ba'ase ðuporo Jesú cũ omocoeticã ĩ'agũ, ĩ'amarĩacu niwĩ. ³⁹ Tere masĩgũ, Jesú cũrẽ nicũ niwĩ:

—Musã fariseo masã bajuyoropũ dia'cũ añurõ weeta'sa'a. Baparire bu'ipũ dia'cũ coerã weronojõ ni'i. Tĩ pa po'peapũre peje ña'ase musã ãpẽrã yere yaja'que, ãpẽrã yere ðaripejayũ'rũnũ'cã'que ã'irĩ weronojõ wã'ña'a.

⁴⁰ Musã tũ'omasĩwe'e. Õ'acũ bu'icjasere wee'cuta po'peapũ cjasepũ quẽ'rãrẽ weecu niwĩ. ⁴¹ Musã cwosere ãpẽrãrẽ pajaña'rã, o'oya. Tojo weerã baparire po'peapũ coerã weronojõ weerãsa'a. Be'ro bu'ipũ, po'peapũ quẽ'rãrẽ ã'irĩ marĩrã weronojõ añurã tojarãsa'a.

⁴² »Musã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Musã otese o'majãcã menta, ruda wãmetise, nipe'tise opa dari ðucatisenojõacãrẽ seeneo, opa sũ'ũrĩ weesa'a. Diez sũ'ũrĩ cworã, ni'cã sũ'ũ Õ'acũ wi'ipũ miaa, Õ'acũrẽ wãmepeo,

pa'ire o'osa'a. Tojo weemirã, añurõ weese, Õ'acũrẽ ma'ise pe'ere weewe'e. A'tiro pe'e weeya. Mũsã otesere cãrẽ o'odu'utimirã, a'te añuyũ'rũnu'cãsere weeya.

43 »Mũsã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Mũsã nerẽwũase wi'seripũre wiorã na dujiwũase cũmurĩpu dujisi'rĩ'i. No'o mũsã wa'aro wiopesase me'rã añuduticã Ʃa'a.

44 »Mũsã Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã, weeta'sari masã ni'i. Ña'arõ wa'arosa'a mũsãrẽ. Masãperi na yaa'que bajutise weronojõ ni'i. Æpẽrã a'ti, masĩtimirã, te peri bu'i Ʃ'tacũuwã'cãsama. A'te weronojõ mũsã po'peapũre ña'arã ni'i. Æpẽrã mũsã ña'arõ weesere masĩtisama, nicũ niwĩ.

45 Cũ tojo nicã tu'ogu, ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ a'tiro nicũ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, mũ'Ʃ a'tiro nígu, Ʃsã quẽ'rãrẽ tu'tigu wee'e, nicũ niwĩ.

46 Jesú cãrẽ nicũ niwĩ:

—Mũsã quẽ'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Æpẽrãrẽ weepõtẽoña marĩsere dutiyũ'rũocã'sa'a. Tere dutimirã, mũsã pe'e ne weewe'e.

47 »Ña'abutiaro wa'arosa'a mũsãrẽ. Mũsã duporocjãrã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã masãperi bu'ipu yeeaponũ'cõ'o. Narẽta mũsã ñecũsumũapu wẽjẽmujãticãrã niwã. 48 Mũsã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masã na ní'quere weewe'e. Yũ'Ʃ quẽ'rãrẽ ẽjõpeowe'e. Mũsã a'tiro weese me'rã mũsã ñecũsumũa wee'quere bu'ipejatamusere masĩno'o. Na Õ'acũ ye queti

weremu'tārī masārē wējēcō'acārā niwā. Musā pe'e na ye masāperire yeeaponu'cō'o.

⁴⁹ »Tojo weegu Ō'acū yu'u pacu duporopu masīse me'rā a'tiro nicu niwī: “Yé queti weremu'tārī masārē, tojo nicā yé queti bu'eri masārē o'óguti. Ni'cārērārē wējēcō'a, āpērārē ña'arō weesī'rīrā, no'o na wa'aro sirutucusiarāsama”, nicu niwī Ō'acū. ⁵⁰ Tojo

weegu nipe'tirā Ō'acū ye queti weremu'tārī masārē wējē'que wapa Ō'acū a'tiro weegusami. A'tocaterocjārā masārē bu'iri wapaseegusami.

⁵¹ A'ti turi weenu'cācaterore musā ñecūsūmua Abere wējēmu'tācārā niwā. Be'ro téé Zacaríā na ñubuepeowuaro pōtēorōpu wējē'que me'rā yapati'i. Tojo weegu musārē nigūti. Tojo wee'que wapare a'tocateropu nirārē bu'iri wa'arosa'a.

⁵² »Musā Moisé oja'quere bu'eri masā Ō'acū yere masī'i. Tere masīmirā, āpērārē masīcā weewe'e. Musā basuta yu'ure ējōpeowe'e. Āpērā quē'rārē ējōpeosī'rīcā uasāwe'e. Tojo weero ña'arō wa'arosa'a musārē, nicu niwī Jesú.

⁵³ Jesú a'tere níca be'ro Moisé oja'quere bu'eri masā, tojo nicā fariseo masā cū me'rā uayu'ruacārā niwā. Tojo weerā cūrē peje sērītiña'wā'cōcārā niwā. ⁵⁴ Cū mejēcā nicā, cūrē weresārāti nírā, tojo weecārā niwā.

12

Jesú “Fariseo masā nisoose me'rā bu'esere tu'omasīña” ní'que ni'i

(Mt 16.6; 10.26-27; Mr 8.15)

¹ Jesú masārē bu'eri cura pājārā waro masā nerēcārā niwā. Na pājārā waro nitjārā, a'merī ʌ'tatī'a, doquewāmujācārā niwā. Jesú ne waro cū bu'erā dia'cūrē weremʌ'tācʌ niwī yujupʌ. A'tiro nicʌ niwī:

—Musā fariseo masā na ye levadura pǎ bucuacā weesere tʌ'omasīña. Levadura nīgū, na nisoose me'rā bu'esere tʌ'omasīña nīgū wee'e, nicʌ niwī. ² Ne bajuyoropʌ weetise ĩ'ano'ticā weesome. ĩ'ano'rōsa'a. Ne ĩ'atiropʌ wee'que quē'rā masīno'ticā weesome. ³ Tojo weerā musā ñamipʌ weronojō wee'que āpērā tʌ'otiropʌ ní'que a'tiro weeno'rōsa'a. ʌmʌcopʌ weronojō nipe'tirā tʌ'oropʌ wereno'rōsa'a. Ap-eye musā wi'i po'peapʌ ya'yioropʌ ní'que quē'rā wi'i bu'ipʌ caricūrō weronojō ʌpʌtʌ busucā weeno'rōsa'a, nicʌ niwī.

*Jesú “¿Noanojōrē uiroʌati?” nise ni'i
(Mt 10.28-31)*

⁴ Jesú cū bu'erārē a'tiro werecʌ niwī:

—Musā yʌ'ʌ me'rācjārārē a'tiro wereguti. A'ti upʌre wējēcō'arārē uiticā'ña. Wējēca be'ro na mejēcā weemasītisama. ⁵ Musārē “Ā'rī pe'ere uiya”, nigūti. Ō'acū marī wērīca be'ro pecame'epʌ cō'abutiamasīsami. Cū tojo weegú pūrīcārē uiya.

⁶ »Ni'cāmocūrā mirīcūa o'majārācā cā'rōacā waro wapatima. Tojo nimicā, Ō'acū pe'e ne ni'cūrē masīticā weetisami. ⁷ Tojo nicā musā poaripureta “Ticʌse ni'i”, ni masīpe'ocā'sami. Tojo weerā masārē uiticā'ña. Ō'acū ĩ'orōpʌ

pājārā mirīcūa nemorō mūsā wapati'i. Ō'acū mūsārē añurō co'tegusami.

*Āpērā ĭ'orōpū “Jesucristore ējōpeo'o” nise ni'i
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ »Mūsārē weregūti. No'o masā ĭ'orōpū yu'ure “Ējōpeo'o” ni werecā, yu'u quē'rā Ō'acūrē wereco'terā u'mūsecjārā ĭ'orōpū narē añurō ucūgūsa'a. ⁹ Ni'cū masārē uigū, masā ĭ'orōpū yu'ure “Ējōpeowe'e” nigūrē yu'u quē'rā Ō'acūrē wereco'terā ĭ'orōpū narē “Yagū mejēta nimi”, nigūti.

¹⁰ »Yu'u Ō'acū macū masū weronojō upūtigūre ña'arō ucūcā, Ō'acū acobojogusami. Espiritu Santu pe'ere ña'arō ucūcā, Ō'acū acobojosome.

¹¹ »Āpērā mūsārē weresārā, nerēwūase wi'seripū, beseri masā tiropū, wiorā tiropū miabosama. Na tojo weecā, mūsā ucūatjere “¿De'ro yu'tirāsari? ¿De'ro nirāsari?” ni wācūque'titicā'ña. ¹² Mūsā ucūrī cura Espiritu Santu mūsā yu'tiatjere weregusami, nicū niwī Jesú.

Peje apeyenojō cūogū ye queti ni'i

¹³ Jesú bu'eri cura ni'cū masā wa'teropū nigū a'tiro nicū niwī:

—Masārē bu'egū, yu'u pacū wērīgū, apeyenojō ūsārē cūucū niwī. Tere yu'u ma'mirē, yé nisere ducawaadutiya, nicū niwī.

¹⁴ Jesú cūrē nicū niwī:

—¿Mu'u de'ro wācūti? Yu'u pacū yu'ure mūsārē besedutigū, mūsārē apeyenojō

dɔcawaadutigu sōrōpī, ¿ni wācūmiti? nicu niwī.

¹⁵ Apeye ninemocu niwī:

—Musā nipe'tise ɔaripejasenojōrē tɔ'omasī, wācūña. Marī catise peje apeyenojō cɔose mejēta ni'i, nicu niwī.

¹⁶ Cū tojo nīca be'ro a'tiro queose me'rā werecu niwī:

—Ni'cū peje cɔori masū nicu niwī. Cū otēca be'ro peje waro dɔcaticaro niwā. ¹⁷ Te peje nicā ī'agū, a'tiro wācūcu niwī: “¿De'ro weegɔsari yɔ'u te peje me'rā? Tere yɔ'u no'opɔ nɔrōrō moo'o”, nicu niwī. ¹⁸ Be'ro wācūapocu niwī tja: “A'beya. A'tiro weeguti. Yɔ'u ba'ase nɔrōrī wi'ire cō'ape'o, nemorō pajiri wi'i nɔ'cōgūti. Topɔ nipe'tise otese dɔcare no'o yɔ'u cɔosere nɔrōgūti”, nisami. ¹⁹ “Tu'ajanɔ'cō, yɔ'u basu a'tiro nigūti: ‘Peje cū'marī cjase niatjere nɔrō'que cɔ'o. Tojo weegɔ yɔ'u ɔaro soo, ba'a, sī'rī e'catiguti’”, nisami. ²⁰ Ō'acū pe'e tojo weecā ī'agū, a'tiro nicu niwī: “Mɔ'u tɔ'omasīwe'e. Ni'cācā ñamita mɔ'u wērīgūsa'a. To pūrīcārē mɔ'u nɔrō'que peje ¿noa ye tojarosari?” nicu niwī Ō'acū. ²¹ Tojota wa'arosa'a peje cɔogɔ Ō'acūrē wācūtigu, cū ye dia'cū mineocūugūrē. Cū Ō'acū ī'orōrē pajasescɔogɔ waro nisami, nicu niwī Jesú.

Ō'acū cū yarārē co'tese ni'i

(Mt 6.25-34)

²² Be'ro Jesú cū bu'erārē nicu niwī:

—Musārē nigūti. ¿Ñe'enojō ba'arāsari? ¿Ñe'enojō sãnarāsari? ni wācūque'titicā'ña.

23 Marĩ catise ba'ase nemorõ wapati'i. Marĩ upu quẽ'rã su'ti nemorõ wapati'i. 24 Mirĩcũarẽ wãcũña. Na ba'asĩ'rĩrã, otese capere ote, pĩ'rĩ ducaticã weetisama. Ba'ase nũrõse wi'seri, na ecarã nũrõse wi'seri quẽ'rãrẽ moosama. Tojo nimicã, Õ'acũ narẽ ba'ase o'osami. Musã pe'e totá mirĩcũa nemorõ wapatiyu'rũnu'cã'a. 25 No'o musã uputu wãcũque'tirã, pajicurero bucuanemomasĩtisa'a. 26 A'tiro ni'i. Teacãmarĩcãrẽ musã wãcũque'tise me'rã ne cã'rõacã bucuanemowe'e. Tojo nicãma apeyema ba'ase, sĩ'rĩse, su'tire tjãrãta bocamasĩtisa'a.

27 »O'ori, nũcũ cjasere wãcũña. Te no'o uaro pĩ'rĩbajaque'atise'a. Da'rati, su'atimirõ, su'ti añurõ sãnarõ weronojõ baju'u. Marĩ ñecũ wiogu Salomó añuse su'ti sãnacũ niwĩ. Cũ tojo sãnamigũ, o'orire ni'cãrõwigiticũ niwĩ. Te o'ori añubutiasse ni'i. 28 Ni'cãcãrẽ cã'rõ catini'i, ñamiacã ñaidija wa'asa'a. Be'ro pecame'epu ñjũacõ'ano'sa'a. Tojo nimicã, Õ'acũta o'orire añurõ bajume'ricã weesami. Cũ o'orire añurõ co'tero nemorõ musã pe'ere weesami. Musã, musã ñjõpeotise bu'iri wãcũque'ti'i. 29 Tojo weerã musã ba'atjere, musã sĩ'rĩatjere wãcũque'ti, wãcũnũrũsijaticã'ña. 30 A'ti turicjãrã Õ'acũrẽ ñjõpeotirã tere wãcũque'tisama. Marĩ pacũ u'musepu nigũ musã uasenojõrẽ masĩtojasami. 31 Tojo weerã Õ'acũ yere wãcũyu'rũnu'cãña. Tojo weecã, nipe'tise musãrẽ du'sasenojõrẽ o'obu'ipeogusami.

*Ɔ'musepu marĩ bocatjere wãcũnrũdutise ni'i
(Mt 6.19-21)*

³² »Mũsã yu'ũ bu'erã, yarã oveja weronojõ ni'i. Mũsã pejetirãcã nimirã, uiticã'ña. Marĩ pacu cũ wiogu nirõpu mũsã wa'acã uasami. ³³ Mũsã cwoosere dua, ãpẽrã moorãrẽ o'oya. A'ti turi cjase boadijatjere wãcũticã'ña. Ɔ'muse cjase boatiatje pe'ere wãcũña. Topure mũsã añuse cwoatje ne pe'tisome. Ne yajari masã sãjãa yajasome. Æpẽrãnojõ quẽ'rã ba'abajuriosome. ³⁴ Marĩ ɰpũtu ma'isere wãcũnrũsa'a. Tojo weerã a'ti turi cjase dia'cũrẽ wãcũnrũticã'ña. Õ'acũ ye pe'ere wãcũnrũña.

Jesú “Mũsã apoyu'cãrãpu niña” nise ni'i

³⁵ »Mũsã sĩ'osepare sĩ'oyooro weronojõ apoyu'cãrãpu nitojaya. ³⁶ Da'raco'teri masã na wiogu omocã dũ'teri bosenuũu wa'aca be'ro cũ dajatjere co'te'caro weronojõ weeya. Cũ sope pu'topu pisucã, maata pãosõrõrãti nĩrã, co'tesama. Mũsã quẽ'rã na weronojõ weeya. ³⁷ Da'raco'terã na wiogu dajatjere queoro co'tesama. Cũ dajari cura queoro bocaejano'rãnojõ e'catisama. Diacjũ mũsãrẽ weregũti. Narẽ tojo bocaejagu, wiogu basuta ba'ase etiacjũ dujudutisami. Be'ro narẽ etibũrosami. ³⁸ Nami deco o bo'reari cura tu'subõ'rearã bocaejano'rã e'catisama. ³⁹ Apeyere a'tiro masĩña. Wi'i wiogu ti hora nicã yajari masũ a'tigusami nĩgũ, cãrĩtibosami. Yajari masũ cũ ya wi'ire pãosãjãasere cã'mota'abosami. ⁴⁰ Mũsã quẽ'rã ã'rĩ weronojõ apoyu niña. Mũsã ne cã'rõ wãcũtibutiari

cura yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu a'tigusa'a, nicu niwĩ.

Jesú puarã da'raco'terã me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Jesú bu'eri cura Pedro sērītiña'cu niwĩ:

—Īsã wiogu, ¿mũ'u a'te queosere ūsã dia'cūrē o'ogu weeati, o nipe'tirã ye niti? ni sērītiña'cu niwĩ.

⁴² Jesú nicu niwĩ:

—¿Noanojõ yu'u dutiro weeme'rīgũ, tu'omasīgũ waro nisari? nīgũ, queose me'rã wereguti. Wiogu aperopu wa'agu, cã ya wi'ire co'tedutigu ni'cũ cūrē da'raco'tegure cūasami. “Āpērã da'raco'terãrē no'o du'sasenojõrē ba'ase ecaya”, nisami. ⁴³ Be'ro aperopu eja'cu dajasami. Cũ dajacã, queoro da'ra bocaejano'gũ e'catisami. ⁴⁴ Diacjũ musārē wereguti. Cũ queoro weese wapa wiogu nipe'tise cã cuosere co'tedutigu sōrōgũsami. ⁴⁵ “Yũ'u wiogu maata dajasome” nigũnojõ pūrīcã a'tiro weesami. Āpērã da'raco'terã umuarē, numiarē ña'arõ paa pi'eticã weesami. Cũ wiogu maata bajutigusami nīgũ, ba'a, sī'rĩ, que'asami. ⁴⁶ Cũ tojo weeri cura wiogu wācũña marĩrõ cã co'tetiri cura dajasami. Cũ cūuwã'cã'care duti'quere weeti'que wapa uputu bu'iri da'regusami. Cũ quē'rã wiogu ña'arã, cũ dutisere weeti'cārãrē cõ'abutia'quere bu'ipejatamugũsami.

⁴⁷ »Da'raco'tegu cã wiogu uasere queoro masĩsami. Tojo masĩmigũ, cũ dutisere queoro weeyúti, yu'rũnũ'cãgũ uputu tãrãno'gũsami.

48 Apĩ da'racoteꝝ wiogũ ʘasere masĩtisami. Tojo masĩtimigũ ña'ase, bu'iri da'reno'sere wéegũ, sajatirocure tārāno'gũsami. Peje masĩse o'ono'cũ nemorõ wapaseeno'gũsami. Tojo nicã “Añubutiaro weegũsami” nino'cũ nemorõ “Tojo weerõa'a” nino'gũsami, nicũ niwĩ Jesú.

*Jesú “Yé bu'iri masã dũcawatima” nise ni'i
(Mt 10.34-36)*

49 Jesú a'tiro ninemocũ niwĩ:

—Yũ'ũ pecame'e wĩjãwã'cõgũ weronojõ masã ña'arõ weesere cõ'agũ a'tiwũ. Ti me'e ẽjãnu'cũrõ weronojõ ni'cãrõacãrẽ ña'asere yũ'rũweti'cãrãpũ nicã weetojasĩ'rĩmisa'a.

50 Yũ'ũ pi'etinigũsa'a yujupũ. Yũ'ũ pi'etiatjere wãcũgũ, ña'arõ ejeripõ'rãti'i. Pi'etitojagupũ, ejerisãjãgũsa'a.

51 Musã tu'oña'cã, ¿yũ'ũ a'ti di'tapũre añurõ nisetiatjere miitigũ weepari? Niwe'e. Yũ'ũre ẽjõpeose bu'iri masãrẽ dũcawatise miitigũ wee'e.

52 Ni'cãcã me'rã ni'cãmocũrã ni'cã wi'icjãrã a'merĩ dũcawatinũ'cãrãsama.

I'tiarã pũarã me'rã a'pepũrĩrãsama. Pũarã i'tiarã me'rã a'pepũrĩrãsama.

53 Pacũ cũ macũ me'rã a'pepũrĩgũsami. Cũ macũ quẽ'rã cũ pacũ me'rã mejãrõta weegũsami. Paco macõ me'rã a'pepũrĩgõsamo.

Co macõ quẽ'rã paco me'rã mejãrõta weegosamo. Mañecõ co macũ nũmo me'rã a'pepũrĩgõsamo.

Co macũ nũmo mañecõ me'rã mejãrõta weegosamo. Yũ'ũre ẽjõpeose bu'iri tojo weerãsama, nicũ niwĩ Jesú.

*Ɔmũco bajusere ucũse queti ni'i
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)*

⁵⁴ Jesú masārē apeye quē'rārē nicu niwī:

—Mujīpū mujātiro pe'e ñiamujāticā, “Acoro pejarotiro wee'e”, nisa'a. Musā ní'caronojōta pejasa'a. ⁵⁵ Musā mujīpū uputū asimujāticā, “Ni'cācā cū'marōsa'a”, nisa'a. Musā ní'caronojōta cū'masa'a. ⁵⁶ Musā weeta'sari masā ni'i. A'ti nucūcā cjase, u'muarō cjasemarīcārē “Tojo ni'i”, nímasī'i. Tojo nimirā, ¿de'ro weerā a'tocatero yu'u wee'ose pe'ere “Tojo nisī'rīrō wee'e”, nímasīweti? nicu niwī.

A'metu'ti'cārā añurō apoya nise ni'i

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Jesú masārē a'tiro ninemocu niwī:

—¿De'ro weerā musā basu queoro bese-masīweti? ⁵⁸ Ni'cū mu'urē weresāsī'rīcā, wiorā tiropu cū me'rā wa'aya. Topu ejase duporo ma'apu cū me'rā apowe'ocā'ña. Tojo weecā, mu'urē cū beseri masūrē o'otibosami. Tojo weeticāma, beseri masū surarare pijio, bu'iri da'reri wi'ipu mu'urē sōrōdutibosami. ⁵⁹ Mu'urē weregutī. Bu'iri da'reri wi'ipu sājāa wapayepe'oticā, mu'urē ne du'uwīrōsome. A'te weronojō musā ña'arō weesere Ō'acū me'rā apowe'ocā'ña nígu, tojo nicu niwī.

13

Jesú “Musā nisetisere ducayuya” ní'que ni'i

¹ Jesú masārē bu'eri cura āpērā masā cū tiropu ejacārā niwā. Eja, Pilato ni'cārērā Galilea di'tacjārārē cū wējēduti'quere werecārā niwā. Na “Galileacjārārē wējēca be'ro na ye díre wa'icurā Ō'acūrē ũjūamorōpeorā ye dí me'rā

morësu'uduticũ niwĩ”, ni werecãrã niwã. ² Jesú tere tu'ogu, narë a'tiro nicũ niwĩ:

—Musã ¿de'ro wãcũti? ¿Galileacjãrã ãpërã yu'ruoro ña'abutarã niyu'rũnu'cãpari? “Te ye bu'iri tojo wa'apã”, ¿ni wãcũmiti? ³ Niwe'e. Musãrë wereguti. Musã quë'rã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayutirã, wërĩrãsa'a. ⁴ Apeyere Siloé wãmetiri macãpu na yéeca tuturo nu'rĩdijacã, sõ'onícãrã dieciocho wërĩcãrã niwã. ¿Na quë'rãrë a'tiro wãcũmiti? “Nipe'tirã Jerusalëpu nirã yu'ruoro ña'abutarã waro nipã”, ¿nimiti? ⁵ Niwe'e. Musã quë'rã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayutirã, mejãrõta wërĩrãsa'a, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú higuera wãmeticju duca marĩcju me'rã queose o'o'que ni'i

⁶ Jesú masãrë wérëca be'ro a'tiro queose o'ocu niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ ya di'tapu ni'cãgũ higuera wãmeticjure otetjãgũ cõocu niwĩ. Be'ro ¿ducatisari? nígũ, ï'agũ wa'acu niwĩ. Ne duca marĩcaro niwã. ⁷ Tigure ï'agũ, ti di'ta co'tegure a'tiro nicũ niwĩ: “Ï'aña. Yu'ũ a'tigu ducare ba'as'ĩrĩgũ, a'magũ a'tiro i'tia cã'ma wa'a'a. Ne ni'cãti bocatisa'a. Tojo weegu figure paacõ'acã'ña. Tigũ mejõ waro apeyenojõ weebo'carore cã'mota'anu'cũ'u”, nicũ niwĩ. ⁸ Cũ tojo nicã tu'ogu, ti di'ta co'tegũ a'tiro yu'ticũ niwĩ: “Yu'ũ wioogu, a'ti cã'ma dia'cũ du'anũ'cõniña yujupu. Yu'ũ tigũ sumuto di'ta añurõ se'ecũu, nujãtuña'gũti wee'e. ⁹ A'tiro weecã, apetero weero ducatribosa'a.

Ducaticãma, paacõ'adutiya”, nicu niwĩ, ni werecu niwĩ Jesú. Tere tojo nígũ, masã na ducayucã co'ténigũti yujupũ, maata bu'iri da'reesome nígũ, tojo nicu niwĩ.

*Jesú na soowuari nũmũ nicã opa mutĩrõ nigõrẽ
yũ'rũo'que ni'i*

¹⁰ Ni'cã nũmũ judío masã na soowuari nũmũ nicã Jesú na nerẽwuari wi'ipũ bu'egũ weecu niwĩ. ¹¹ Ti wi'ipũ ni'cõ numio dieciocho cã'marĩ dutitigo, opa mutĩrõ nigõ nico niwõ. Wãtĩ core tojo wa'acã weecu niwĩ. Co ne cã'rõ diacjũ nu'cũmasĩtico niwõ. ¹² Jesú core ĩ'agũ pijio, a'tiro nicu niwĩ:

—Mũ'ũ dutire yũ'rũono'toja'a, nicu niwĩ.

¹³ Tojo nígũta, Jesú core ñapeocu niwĩ. Cũ tojo weeri curata co diacjũnũ'cãco niwõ. Be'ro “Õ'acũ añubutiagu nimi” ni, e'catise o'oco niwõ.

¹⁴ Jesú na soowuari nũmũ core yũ'rũocã ĩ'agũ, ti wi'i na nerẽwuari wi'i wiogu uayũ'rũacu niwĩ. Be'ro masãrẽ nicu niwĩ:

—Ni'cã semanarẽ da'rase nũmũrĩ seis nũmũrĩ ni'i. Te nũmũrĩnojõrẽ mũsã yũ'rũodutirã a'tiũa'a. Ni'cãcã soowuari nũmũrẽ yũ'rũodutirã a'titicã'rõũa'a, nicu niwĩ.

¹⁵ Cũ tojo nisere tũ'ogu, Jesú cũrẽ yũ'ticu niwĩ:

—Mũsã weeta'sasebucurã ni'i. ¿No'o mũsã yagu wecure o mũsã burrore dũ'tenũ'cõ'cure aco țiarã wa'arã pãa, miatisari? ¹⁶ A'tigore Abrahã pãrãmeo nituriagore wãtĩ dutida'recu niwĩ. Core dieciocho cã'marĩ sijamasĩticã weecu niwĩ. To pũrĩcãrẽ mũsã tũ'oña'cã, ¿soowuari nũmũrẽ core yũ'rũoticã'rõũaamiapari? Soowuari nũmũ

pūrīcārē tjāgūta core nemorō yu'r̥uorua'a, nicu niwī.

¹⁷ Jesú cū a'tiro nisere tu'orā, nipe'tirā cū me'rā a'pepūrīmi'cārā bopoyape'tia wa'acārā niwā. Āpērā pe'e Jesú cū weel'ose pacare ĩ'arā, e'caticārā niwā.

Jesú mostaza caperoacā me'rā queose o'o'que ni'i

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Be'ro Jesú nicu niwī:

—Ō'acū yarā pājārā sājārāsama nisere a'te queose me'rā wereguti. ¹⁹ A'tiro ni'i. Ni'cū cū ya wesepu ni'cā pe mostaza caperoacārē ote'caro weronojō ni'i. Tigū bucuaropua pajicju waro wa'asa'a. Tojo weerā mirīcūa tigurū na diepeoatje su'tire weesama. Ō'acū wiogu nise cā'caperoacā weronojō nu'cāsa'a. Be'ro pajicju bucu'caro weronojō nipe'tiropu cū ye queti se'sa wa'arosa'a. Tojo nicā pājārā cū yarā sājārāsama nīgū, tojo werecu niwī.

Pā bucuacā weese me'rā queose o'o'que ni'i

(Mt 13.33)

²⁰ Jesú werenemocu niwī tja:

—Ō'acū cū wiogu nisere ĵñe'enojō queose me'rā marī “Tojo nirō wee'e” nīmasīsari?

²¹ Te levadura pā bucuacā weese weronojō ni'i. Tere ni'cō numio pā weegotigo harinarē i'tiapa queo, po'osāasamo. Te me'rā levadura pā bucuacā weesere morēsamo. Be'ro co levadura morē'que nipe'tiropu bucu, se'sape'tia wa'asa'a, nicu niwī. Levadura harinarē bucuacā

wee'caro weronojõ Õ'acũ wiogu nise nipe'tiropu
se'sarosa'a nígu, tojo werecu niwĩ.

Û'muse cja sope cã'sopeacã ni'i nise ni'i
(Mt 7.13-14,21-23)

²² Jesú Jerusalêpu wa'agu, to nise macãrĩpure
bu'eyu'rũwã'cãcu niwĩ. ²³ Topu ni'cũ Jesure
sẽrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Ûsã wiogu, Õ'acũ wiogu nirõpu wa'ajã
pejetirãcã nisari?

Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

²⁴ —Pãjãrã u'musepu sãjãasĩ'rĩrãsama,
sãjãarã pe'e. Sãjãasĩ'rĩmirã, wa'asome. Musã
pũrĩcã sope, cã'sopeacãpu uputu sãjãasĩ'rĩña,
nicu niwĩ. ²⁵ Apeye queose me'rã narẽ werecu
niwĩ:

—Wi'i wiogu wã'cãnu'cã, sopere bi'acã'sami.
Be'ro musã pe'e sopepu pisurã, a'tiro nirãsa'a:
“Wiogu, pãosõrõgũ a'tia”, nirãsa'a. Cũ pe'e
musãrẽ yu'tigusami: “Musãrẽ masĩtisa'a.
No'ocjãrã nĩrã nisasa'a”, nigũsami. ²⁶ Be'ro
musã cãrẽ a'tiro ninu'cũbajaque'arãsa'a:
“Marĩ ni'cãrõ me'rã ba'awu. Ni'cãrõ me'rã
sĩ'rĩwũ. Mu'u ãsã ya macãpure bu'esijawu”,
nirãsa'a. ²⁷ Cũ pe'e musãrẽ yu'tigusami: “Yu'u
musãrẽ ‘Masĩtisa'a,’ nitojamiapuba. Musã
ña'arõ wee'cãrã ni'i. Wa'arãsa'a”, nigũsami.
Musã yu'ure ejõpeoticã, ã'rãrẽ wee'caro
weronojõ musãrẽ wa'arosa'a. ²⁸ Duporocjãrãpu
Abrahã, Isaa, Jacob, nipe'tirã Õ'acũ ye quetire
weremu'tãrĩ masã Õ'acũ wiogu nirõpu nirãrẽ
ĩ'arã, musã pũrĩno'rã, upicari cũ'rĩdio, utirãsa'a.
Musã pe'e wijãáropu cõ'awĩrõno'rãsa'a.

29 Nipe'tirocjārã Õ'acũ cũ wioꝝu nirõꝝu nirāsama. Mujĩpũ mujãtirocjārã, mujĩpũ sãjãarõcjarã, sumutoricjārã nirāsama. Topũ cũ me'rã e'cati ba'adujirāsama. 30 A'tiro nicãrẽ ni'cãrẽrã mejõ nirã topũre wiorã weronojõ nirāsama. Ni'cãrõacã ni'cãrẽrã wiorã nirãnojõ pe'e topũre mejõ nirã tojarāsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú Jerusalẽrẽ ĩ'agũ cũ uti'que ni'i
(Mt 23.37-39)

31 Jesú masãrẽ bu'eri cura ni'cãrẽrã fariseo masã cũ tiropũ etarã, a'tiro nicãrã niwã:

—A'tore mu'ũ niticã'ña. Herode mu'urẽ wẽjẽsĩ'rĩami. Tojaagusa'a, nicãrã niwã.

32 Jesú narẽ yu'ticũ niwĩ:

—A'tiro nirã wa'aya Herode me'rĩsebucure: “Jesú a'tiro nidutiami” niña. “‘Ni'cãcã, ñamiacã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmujã, dutitirãrẽ yu'rũoguti yu-jupũ. Be'ro ñamiacã yu'rũro yu'ũ da'rasere queoro pe'ogusa'a, niami”, niña. 33 Yu'ũ weesere yu'ũ wa'aro weeguti. Ni'cãcã, ñamiacã, ñamiacã yu'rũro weeguti. Ne ni'cũ Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ apero Jerusalẽ nitropũ wẽrĩta basiowe'e. Jerusalẽpu wẽrĩgũ wa'aguti nígũ, tojo nicũ niwĩ.

34 Fariseo masãrẽ tojo níca be'ro Jesú Jerusalẽcjarãrẽ, tojo nicã toduporopũ ti macãpu ní'cãrãrẽ wãcũgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Jerusalẽcjarã, musã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcõ'a'a. Õ'acũ o'ó'cãrã cũ ye quetiweweri masãrẽ ãtãperi me'rã doquewẽjẽ'e. Musãrẽ pejetiri yu'ũ

ma'ígũ, neocũusĩ'rĩmiwũ. Ni'cõ cârê'quẽ co põ'rãrẽ wũuse docapũ neocũu'caro weronojõ weesĩ'rĩmiwũ. Mũsã ɥatiwũ. ³⁵ Tojo weero mũsã nimi'que wi'seri masã marĩõ tojarosa'a. Mũsã a'tere tũ'omasĩña. Yũ'ũre apaturi ĩ'anemosome majã. Be'ro yũ'ũ a'ti turipũ apaturi a'ticãpũ, mũsã “Õ'acũ dũporopũ ‘O'óguti’ ní'cũ añubutiagũ nimi” nĩrãpũ ĩ'arãsa'a tja, nicũ niwĩ Jesú.

14

Jesú upũ doquedũpogũre yũ'rũo'que ni'i

¹ Ni'cã nũmũ na soowũari nũmũ nicã Jesú ni'cũ fariseo wiogũ ya wi'ipũ ba'agũ wa'acũ niwĩ. Āpẽrã fariseo masã Jesure ¿mejẽcã weeweti? nĩrã, ĩ'adu'ticãrã niwã. ² Na ba'aro tiropũ ni'cũ cũ upũpũ doquedũpose cũogũ Jesú põtẽorõpũ nicũ niwĩ. ³ Cũrẽ ĩ'agũ, Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, tojo nicã fariseo masãrẽ sêrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Moisé duti'que “Soowũari nũmũ nicãrẽ dutitirãrẽ yũ'rũoroua'a” niti o niweti? nicũ niwĩ.

⁴ Na ne yũ'tima'aticãrã niwã. Tojo weegũ Jesú dutitigure ñapeo, yũ'rũocũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, “Wa'agũsa'a”, nicũ niwĩ. ⁵ Fariseo masã pe'ere a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũsã macũ o mũsã yagũ wecũ copepũ burũsãjãbosami. Na burũsãjãcã, soowũari nũmũ nimicã, ¿mũsã maata miĩwĩrõrã wa'atĩbosari? nicũ niwĩ.

⁶ Cũ tojo nisere ne yũ'titiyũ'rũocã'cãrã niwã.

Jesú ba'adutirã pijiosere were'que ni'i

7 Fariseo cũ ya wi'ipũ ba'adutirã pijio'cãrãrẽ Jesú ì'acu niwĩ. Na dujise añuse ʉ'mutãsepũ bese dujicãrã niwã. Tere ì'agũ, Jesú narẽ a'tiro werecasacũ niwĩ:

8 —Ni'cũ musãrẽ omocã du'teri bosenuwurẽ pijicã, ʉ'mutãse dujisepure dujiwe'oticã'ña. Apetero weegũ apĩ musã nemorõ wiogu pijino'cu etabosami. 9 Musã puarãpure pijio'cu a'tiro nibosami:

“Ã'rĩrẽ a'to dujiro o'oya. Mu'ũ pe'e siropũ dujigũ wa'aya”, nibosami. Tojo weegũ mu'ũ siroca cūmurõpũ dujigũ wa'agũ, bopoyoro yũ'rũbosa'a. 10 Mu'urẽ ba'aduticã, a'tiro pe'e weeya. Siroca cūmurõpũ dujiya.

Mu'ũ tojo weecã ì'agũ, mu'urẽ ba'aduti'cu a'tiro nigũsami: “Yũ'ũ me'rãcjũ, a'to ʉ'mutãcureropũ a'tia”, nigũsami. Cũ tojo weecã, nipe'tirã ãpẽrã pijicãrã wiopesase me'rã mu'urẽ ì'arãsama.

11 A'tiro ni'i. “Ãpẽrã yũ'rũoro niyu'rũnu'cã'a” ni tu'oña'gũnojõ mejõ nigũ weeno'gũsami. “Yũ'ũ ãpẽrã yũ'rũoro ni'i” ni tu'oña'tigũ pe'ere Õ'acũ ãpẽrã yũ'rũoro tojacã weegusami, nicũ niwĩ.

12 Cũ a'tere ucũca be'ro Jesú ba'adutigũ pijio'cu fariseo masũrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Mu'ũ ba'adutigũ, ã'rãnojõrẽ pijioticã'ña. Mu'ũ me'rãcjãrãrẽ, mu'ũ ma'misumuarẽ, mu'ũ acabijirãrẽ, mu'ũ acawererãrẽ, mu'ũ pu'tocjãrã peje cuorãrẽ pijioticã'ña. Mu'ũ narẽ pijiocã, na quẽ'rã mu'urẽ ba'adutirã pijia'mebosama. Tojo weese me'rã na ba'a'quere mu'urẽ eca a'mesama. 13 Mu'ũ bosenuwu weepo, ãpẽrãrẽ pijio'cu, a'tiro pe'e weeya. Apeyenojõ moorãrẽ, dojoriwi'iare, sijamasitirãrẽ, ì'atirãrẽ pijioya.

14 Tere wéegũ, mu'ũ e'catiyũ'rũagusa'a. Na

pũrĩcã mũ'urẽ eca a'memasĩtisama. Tojo weese me'rã mũ'u añurã wẽrĩ'cãrã na masãrĩ nãmũrẽ añuse waro bocagusa'a, nicũ niwĩ.

*Ba'ase me'rã Jesú queose were'que ni'i
(Mt 22.1-10)*

¹⁵ Jesú cũ queose o'o'quere tũ'ogũ, ni'cũ topũ ba'adujigũ a'tiro nicũ niwĩ:

—Õ'acũ wiogũ nirõpũ ba'adujirã pũrõ e'catirãsama.

¹⁶ Tere tũ'ogũ, Jesú cũrẽ queose me'rã nicũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ boseba'agutigũ, pãjãrã masãrẽ pijidutio'osami. ¹⁷ Nipe'tise apoyúca be'ro cũrẽ da'raco'tegũre a'tiro nío'osami: “Nipe'tirã yũ'u wereo'o'cãrãrẽ pijigũ wa'aya. Apope'otojano'apũ. ‘Te'a', niña”, nisami.

¹⁸ Nipe'tirãpũta “Basiowe'e”, nisama. Pijimũ'tãno'cũ a'tiro nisami: “Di'ta ni'cãrõacã duutu'ajanũ'cõ'o. Ti di'tare ï'agũ wa'agũ wee'e. Wereya cũrẽ. ‘A'timasĩtiami,' niña”, nisami.

¹⁹ Be'rocjũ a'tiro nisami: “Diez wecua yũ'u duu'cãrãrẽ ¿no'ocã'rõ añumiti? nígũ, beseña'gũ wa'agũ wee'e. Tojo weegũ wa'amasĩtisa'a”, nisami. ²⁰ Apĩ tja a'tiro nisami: “Ni'cãrõacã omocã dũ'tetu'ajanũ'cõapũ. Tojo weegũ wa'amasĩtisa'a”, nisami.

²¹ Da'raco'tegũ tojaa, wiogũpũre nipe'tise na tojo ní'quere werepe'ocã'sami. Tere tũ'ogũ, wiogũ uayũ'ruagũ, a'tiro nisami: “Quero wa'abaque'oya. Macã decopũ, no'o na nirõpũ pajasecũorãrẽ, dojoriwi'iare, sijamasĩtirãrẽ, ï'atirãrẽ pijiwã'cãtia”, nisami. ²² Cũ pijigũ ejãca

be'ro da'raco'tegũ wiogũre a'tiro nisami: “Mu'ũ duti'caronojõta weepũ. Wi'i pe'e mu'muwe'e yujupũ”, nisami. ²³ Tere tu'ogũ, wiogũ cũrẽ nisami tja: “Wa'agusa'a ma'arĩpũ. No'o mu'ũ bocaekarãrẽ tutuaro me'rã pijiwã'cãtia. Tojo weecã, wi'i mu'murõsa'a”, nisami. ²⁴ A'te me'rã musãrẽ a'tiro wereguti. Ne ni'cũ yu'ũ pijimũ'tãmi'cãrã na ba'abo'quere cã'rõ ba'aña'some, nicũ niwĩ Jesú.

*Jesure sirutusĩ'rĩrã, a'tiro weerũa'a nise ni'i
(Mt 10.37-38)*

²⁵ Jesú bu'esijari curare pãjãrã masã cũrẽ sirutucãrã niwã. Tojo weegũ narẽ majãmiĩ'a, a'tiro nicũ niwĩ:

²⁶ —Yu'ũ bu'esere siruturã, a'tiro weerũa'a. Musã pacusũmũa, musã pacosãnumia, musã nũmosãnumia, musã põ'rã, musã acawererã nemorõ yu'ũ pe'ere ma'iyũ'rũnũ'cãrõũa'a. No'o musã catiri mũco nemorõ yu'ũ pe'ere ma'iyũ'rũnũ'cãrõũa'a. Musã tojo weetirã, yu'ũ bu'erã nĩmasĩtisa'a. ²⁷ Apetero weegũ ni'cũ “Yu'ũ Jesure ãjõpeogũ, wẽrĩbosa'a” ni uigũ, yu'ũre ãjõpeodu'usami. Tojo weegũnojõ yu'ũ bu'egũ nĩmasĩtisami.

²⁸ No'o musã wa'teropũ nigũ u'muarĩ wi'i co'tedujati wi'ire yeenu'cõsĩ'rĩgũ, a'tiro weesami. ¿Wi'ire tu'ajanũ'cõgũsari? nĩgũ, ¿ñe'enojõ me'rã yu'ũ pe'ogũsari? nĩgũ, ti wi'i weese dũporo besemũ'tãsami. ²⁹ Tojo weeticãma, cũ cã'rõ yeenu'cã pe'omasĩticã, tere ĩ'arã nipe'tirã bujicã'sama. ³⁰ A'tiro nisama: “Cũ yeenu'cãmiapĩ, yeegũ; ne

pe'omasītimi”, nisama. ³¹ Apeye quē'rārē a'tiro weeno'bosa'a. Ni'cā di'ta wioḡu ape di'tacjũ me'rā a'mewējēḡūti nígũ, a'tiro weemũ'tāsami. Cũ surara diez mil c̄osami. Apĩ ape di'tacjũ pe'e veinte mil surara c̄osami. ¿Yũ'ure na me'rā a'mewējēta basiosari? nígũ, ĩ'abesemũ'tāsami. ³² Basioticāma, apĩ wioḡu yoaropũ nigũrē a'mewējēticā'rā nígũ, queti o'ósami. ³³ A'te weronojō m̄sā quē'rā yũ'ure sirutusĩ'rĩrā, ĩ'abesemũ'tāña. Nipe'tise m̄sā c̄osere, nisetisere du'usĩ'rĩtirā, yũ'ũ bu'erā nímasītisa'a.

Jesú moa ocadu'use me'rā queose o'o'que ni'i
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ »Moa ocaro ba'acā, añu ni'i. Ocase pe'tica be'ro apaturi ocacā weeta basiowe'e. ³⁵ Moa ocaticā, ne añutisa'a. Di'tap̄ure, tojo nicā nujātuati mesāpũ c̄ucā quē'rārē, wa-pamarĩsa'a. Tojo cõ'abajuriono'sa'a. M̄sā moa ocadu'use weronojō niticā'ña. O'meperi c̄orānojō a'tere añurō tũ'oya, nicũ niwĩ.

15

Oveja bajuduti'cũ queose ni'i
(Mt 18.10-14)

¹ Pājārā romano masā wioḡure niyeru wa-paseebosari masā, tojo nicā ña'arō weeri masā Jesú uc̄sere tũ'orā nerēcārā niwā. ² Narē fariseo masā, Moisé oja'quere bu'eri masā ña'arō wāc̄cārā niwā. Tojo weerā Jesú tiro wa'acā ĩ'arā, ucjacārā niwā.

—Ā'rĩ masā ña'arārē ñe'e, na me'rā ba'ami, nicārā niwā.

³ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ a'tiro queose o'ocũ niwĩ:

⁴ —Musã cien oveja cœorã, ni'cũ bajuduticã, noventa y nueveve cãpũpũ bi'acũusa'a. Bi'acũutoja, apĩ bajuduti'cũre a'marã wa'asa'a. Bocarãpũ, a'madu'usa'a. ⁵ Boca, cũrẽ e'catigũ, cũrẽ miiwũasa'a. ⁶ Wi'ipũ dajarã, musã me'rãcjãrãrẽ, musã ya wi'i pũ'tocjãrãrẽ neocũu, narẽ nisa'a: “Yagu oveja bajuduti'cũre bocapũ. E'catitamurã a'tia”, nisa'a. ⁷ Musãrẽ diacjũta weregũti. A'te weronojõ ni'cũ ña'arõ weesebũcũ cũ nisetisere dũcayucã, u'mũsepũre e'catise niyũ'rũasa'a. Noventa y nueve añurã nitoja'cãrã yũ'rũoro ña'agũ dũcayucũ pe'ere e'catise ni'i, nicũ niwĩ.

Niyeru cuji, bajudutica kujire o'ama'que ni'i

⁸ Apeye Jesú a'te queose werenemocũ niwĩ:

—Ni'cõ numio diez kujiri niyeru cœosamo. Core ni'cã cuji wapabũjũri cuji bajudutibosa'a. Ti kujire a'magõ, sĩ'ocjare sĩ'oyoo, wi'ipũ añurõ o'ama'samo. Téé bocagopũ, a'madu'usamo. ⁹ Be'ro co me'rãcjãrãrẽ, co pũ'to nirãrẽ neocũu, a'tiro nisamo: “Yũ'ũre e'catitamuña. Niyeru cuji bajudutica kujire bocapũ”, nisamo. ¹⁰ A'tigo wee'caro weronojõ ni'cũ cũ ña'arõ wee'quere bũjaweti dũcayucã, Õ'acũrẽ wereco'terã u'mũsecjãrã e'catiyũ'rũmajãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú pũarã põ'rãtigũ ye cjasere queose o'o'que ni'i

¹¹ Jesú queose me'rã bu'ennemocũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ puarã põ'rãticu niwĩ. ¹² Du'sagu pe'e cũ pacure a'tiro nicu niwĩ: “Pacu, yé to-jatjere mu'ũ wẽrĩgũ cũuatjere o'owe'oya”, nicu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'ogu, cũ cuose di'tare na puarãpũre dũcawaacu niwĩ. ¹³ Pejetei numũriacã cũrẽ o'óca be'ro du'sagu pe'e cũ ya di'tare duacã'cu niwĩ. Cũ dua'que wapa niyeru me'rã ape di'ta yoaropũ wa'acu niwĩ. Topũ te niyerure cũ no'o uaro ña'arõ wee bajuriope'ocã'cu niwĩ. ¹⁴ Cũ bajuriope'oca be'ro ti di'tapũre ba'ase pe'tiyũ'rua wa'acaro niwũ. Titare cũ pũrõ ujaboagu, pi'eticu niwĩ. ¹⁵ Tojo weegu ti di'tacjãrẽ da'rase sẽrĩma'gũ wa'acu niwĩ. Cũrẽ yesea co'tesere sõrõcu niwĩ. ¹⁶ Cũ yapisĩ'rĩgũ, yesea na ba'asepũreta ba'asĩ'rĩdojacu niwĩ. Ne ni'cũ cũrẽ ba'ase o'oticãrã niwã. ¹⁷ Be'ro cũrẽ a'tiro wãcũse ejacaro niwũ: “Yu'ũ pacu ya wi'ipũre cũrẽ da'raco'terã pãjãrã nimicã, ba'ase du'sano'wã. Yu'ũ pe'e a'topũre ujaboa, wẽrĩgũ weesa'a. ¹⁸ Yu'ũ pacu tiropũ yu'ũre tojaarũasa'a. Topũ tojatagu, cũrẽ a'tiro nigũti: ‘Pacu, Õ'acũ me'rã ña'arõ weeasu. Mu'ũ me'rã quẽ'rãrẽ tojota weeasu. ¹⁹ Yu'ũ ña'agũ nisa'a. Mu'ũ macũ weronojõ nímasĩtisa'a majã. Ni'cũ mu'ũrẽ da'raco'tegũre weronojõ yu'ũre cuoya', nigũti”, ni wãcũcu niwĩ. ²⁰ A'tere wãcũca be'ro cũ pacu ya wi'ipũ dajatojaacu niwĩ.

»Cũ topũ tojaejacã, cũ pacu yoaroputa ñ'agũ, pũrõ pajaña'cu niwĩ. Be'ro cũrẽ põtẽrĩgũ omawã'cã, na weesetiwaropũma cũrẽ paabu'a, mi'micũ niwĩ. ²¹ Tojo weeri cura cũ pacure nicu niwĩ: “Pacu, Õ'acũ me'rã ña'arõ weeasu.

Mu'u me'rã quẽ'rãrẽ tojota ña'arõ weeasu. Yu'u ña'agũ nisa'a. Mu'u macũ weronojõ nímasítisa'a majã”, nicu niwĩ. ²² Cũ tojo nicã tu'ogu, pacu cõrẽ da'raco'terãrẽ a'tiro nicu niwĩ: “Quero, su'ti añuse warore miiti, cõrẽ sãaña. Tojo nicã ni'cã be'to omopica tuusãarĩ be'tore, sapatu quẽ'rãrẽ sãaña. ²³ Wecu wĩ'magũ ba'a di'iyojaduti'cure miiti, wẽjẽña. Cõrẽ ba'a, yu'u macõrẽ bosenu mu weepeerã. ²⁴ Æ'rĩ apaturi 'Yu'u macũ wẽrĩa wa'asami' ní'cu dajami. Cũ yoaro wa'a bajuduti'cure marĩ apaturi ã'a'a”, nicu niwĩ. Be'ro bosenu mu nu'cãcãrã niwã.

²⁵ »Na tojo weeri cura masã ma'mi cãpũpu nicu niwĩ. Cũ dajatojatigu wi'i pu'topu ejagu, uputu basase busucã tu'ocu niwĩ. ²⁶ Tere tu'ogu, ni'cũ cũ pacure da'raco'tegure pijio, sãrĩtiña'cu niwĩ: “¿De'ro wa'ati wi'ipure?” nicu niwĩ. ²⁷ Cũ pacure da'raco'tegu yu'ticu niwĩ: “Mu'u acabiji tojatami. Cũ dutimarĩgũ tojatami. Tojo weegu mu'u pacu wecu wĩ'magũ ba'a di'iyojaduti'cure wẽjẽdutiãmi”, nicu niwĩ. ²⁸ Tere tu'ogu, masã ma'mi uayurũgu, sãjãasĩ'rĩticu niwĩ. Tojo weegu cũ pacu cõrẽ pijigu wa'acu niwĩ. ²⁹ Cũ pacure a'tiro nicu niwĩ: “Pacu, peje cũ'marĩ mu'urẽ ne ni'cãti yu'runu'cãrõ marĩrõ da'rawã'ñawũ. Yu'u tojo weemicã, ne cã'rõ ni'cũ marĩ ecagure, wapamarĩgũacãnojo'rẽ yu'u me'rãcãrã me'rã bosenu mu weedutigu o'oma'atiwu. ³⁰ Ni'cãrõacãrẽ a'tiro wee'e. Æ'rĩ mu'u macũ numia ña'arã numia me'rã mu'u o'o'que niyerure bajurio sijacu niwĩ. Cũ pe'ema wecu wĩ'magũ ba'a di'iyojaduti'cure wẽjẽeca'a”, nicu niwĩ. ³¹ Tere tu'ogu, cũ pacu cõrẽ yu'ticu

niwĩ: “Macũ, mu'u yu'u me'rã ninu'cũcã'a. Nipe'tise yu'u cõose mu'u ye dia'cũ ni'i. ³² Marĩ mu'u acabijire bosenuwu weepo e'caticã, añu ni'i. A'tiro ni'i. ‘Cũ wẽrĩa wa'asami’ ní'cu apaturi tojatami. Cũ bajuduti'cure marĩ apaturi ñ'a'a. Tojo weerã marĩ bosenuwu wee, e'catiroa'a”, nicu niwĩ, ni werecu niwĩ Jesú.

16

Peje cõogure da'raco'tegu queoro weeti'que ni'i

¹ Jesú cũ bu'esere siruturãrẽ apeye weren-emocu niwĩ:

—Ni'cũ masũ niyerubucu ãpẽrã da'raco'terãrẽ dutigu sõrõcu niwĩ. Da'raco'terã niyerubucu tiropu wa'a, a'tiro weresãcãrã niwã: “Mu'u wiogu sõrõ'cu mu'u ye niyerure ña'arõ wee bajuriogu weemi”, nicãrã niwã. ² Tojo weegu niyerubucu cãrẽ pijio, a'tiro nicu niwĩ: “Mu'urẽ weresã'que ¿diacjũta niti? Mu'u da'rase cjase ojaõ'orĩ pũrĩrẽ yu'ure ñ'oña. Mu'u ãpẽrã da'raco'terã wiogu ninemosome majã”, nicu niwĩ. ³ Cũ tojo nicã tu'ogu, a'tiro wãcũcu niwĩ: “Yu'u wiogu yu'ure cõ'awĩrõmi. Tojo weegu ¿de'ro weegusari? Yu'u da'ratutuawe'e. ãpẽrãrẽ niyeru sãrĩdujigu, bopoya nisa'a. ⁴ To pũrĩcã yu'ure ñe'eato ní'gũ, a'tiro weeguti”, nicu niwĩ. ⁵ Tojo weegu cũ, cũ wiogure wapamoorãrẽ ni'cãrẽrã nãnu'cũrẽ pijiocu niwĩ. Nimu'tãgũrẽ a'tiro sãrĩtiña'cu niwĩ: “Mu'u yu'u wiogure ¿no'ocã'rõ wapamooti?” ⁶ Cũ cãrẽ yu'ticu niwĩ: “Yu'u cien tuturi u'se tuturi wapamoo'o.” Tere

tu'ogu, da'rarã wiogu ni'cã papera pũriacãpu ojagu, cãrẽ a'tiro nicu niwĩ: “Ma, mu'u wapamoorĩ pũri ni'i. Cincuenta u'se tuturi wapa wapayebaque'oya”, nicu niwĩ. ⁷ Be'ro tja apĩrẽ sãritiña'cu niwĩ: “Mu'u waro ¿no'ocã'rõ wapamooti?” Cã cãrẽ yu'ticu niwĩ: “Cien ajuri trigo ajuri wapamoo'o”, nicu niwĩ. Tojo weegu a'tiro nicu niwĩ: “Ma, mu'u wapamoorĩ pũri a'ti pũri ni'i. Ochenta ajuri dia'cũ wapayeya”, nicu niwĩ. ⁸ Tojo weecã i'agũ, niyerubucu da'raco'terã wiogu ña'agũrẽ cã weeme'rĩsere masĩgũ, “Mu'u me'rĩyu'rũapũ”, nicu niwĩ. A'ti umucocjãrã Õ'acũrẽ ëjõpeotirã na cuosere ãpẽrã na weronõjõ nirã me'rã me'rĩyu'rũama. Õ'acũrẽ ëjõpeorã yu'rũoro me'rĩma, nicu niwĩ Jesú.

⁹ Jesú narẽ a'tiro werecasacu niwĩ:

—Musã a'ti nucũcãpu musã cuosere pajasecuorãrẽ añurõ o'owe'oya. Tojo weerã musã me'rãcjãrã bocarãsa'a. Be'ro musã cuose pe'tica be'ro musã ãpẽrãrẽ weetamu'que u'musepu niyutojarosa'a. Musã weetamu'cãrã u'musepu nirã topure musãrẽ põtẽrĩrãsama.

¹⁰ »Cã'rõ na cuose me'rã añurõ wéerã, peje cuose me'rã quẽ'rãrẽ tojota weebosama. ãpẽrã na cã'rõ cuose me'rã queoro weetirã, na peje cuose me'rã quẽ'rãrẽ queoro weetibosama.

¹¹ Musã a'ti nucũcã cjase me'rã queoro weeticã, Õ'acũ musãrẽ añuse, u'muse cjasere o'osome.

¹² Musã ãpẽrã ye cjasere queoro weewe'e. Tojo weerã musã, musã ye nibo'quere ñe'esome.

¹³ »Ne ni'cũ puarãrẽ da'raco'temasĩtisami. Ni'cũrẽ ma'ígũ, apĩrẽ ma'itisami. Tojo nicã ni'cũ

dutisere yu'tigu, apĩ ye pe'ere yu'rũnu'cāsami. Ā'rā weronojō masā niyerure ma'írā, Ō'acũ pe'ere ma'imasītisa'a, nicu niwĩ.

¹⁴ Jesú tojo nisere fariseo masā tu'ocārā niwā. Na niyeru uaripejasebucurā nitjārā, cũ ucũsere tu'orā, bujicā'cārā niwā. ¹⁵ Tojo weecā ĩ'agũ, Jesú narē nicu niwĩ:

—Masā masā ĩ'orõpu dia'cũrē “Añurā nima” nicā u'a. Ō'acũ pe'e po'peapu masā weesetisere ĩ'ape'ocā'mi. Masā ĩ'orõpu “Añuyũ'rua'a” nisenojõrē Ō'acũ tu'satisami, nicu niwĩ Jesú.

Ō'acũ dutise, cũ wiogu nise pe'tisome nise ni'i

¹⁶ Jesú a'tiro ninemocu niwĩ:

—Juā masārē wāmeyeri masũ nícateropu Moisé cũ duti'quere, tojo nicā Ō'acũ ye queti weremu'tārĩ masā na oja'quere bu'etucārā niwā. Tita me'rā ma'ma queti nu'cācaro niwũ. A'tiro nicaro niwũ. Ō'acũrē ějõpeose me'rā dia'cũ cũ wiogu nirõpu wa'ano'rõsa'a, nicaro niwũ. Nipe'tirā topure uputu sājāasĩ'rĩma.

¹⁷ »Ō'acũ Moisére cũu'que queoro wa'arosa'a. Cũ ye queti weremu'tārĩ masā na oja'que quẽ'rā queoro wa'arosa'a. Ë'muse, a'ti di'ta pe'timicā, Ō'acũ cũ nícaronojõ queoro wa'arosa'a, nicu niwĩ Jesú.

Marãputirã, numotirã cõ'ase cjasere Jesú ucũ'que ni'i

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ Apeyere ninemocu niwĩ:

—Nĩ'cũ cũ numorē cõ'a, apegore numotigunojõ ña'arĩ masũ weronojõ tojasami.

No'o marãpɯ cõ'ano'co me'rã nɯmotigɯ quẽ'rã cã nɯmo nitigo me'rã a'metãrãgũ weronojõ tojasami.

Jesú peje cɯogɯ ye quetire, tojo nicã pajasecɯogɯ Lázaro wãmetigɯ ye quetire were'que ni'i

¹⁹ Jesú fariseo masãrẽ a'tiro queose o'ocɯ niwĩ:

—Ni'cã masũ peje cɯogɯ a'tiro weecɯ niwĩ. Añuse su'ti sãña, ma'masu'a, nipe'tise nɯmɯrĩ bosenuɯmɯrĩ weecɯ niwĩ. Te bosenuɯmɯrĩrẽ de'ro nise nipe'tise me'rã añurõ weemujãcɯ niwĩ. ²⁰ Titare ni'cã pajasecɯogɯ waro Lázaro wãmetigɯ cã ya wi'i sope pu'topɯ dujimujãcɯ niwĩ. Cã upɯ nipe'tiro cãmi boacɯ niwĩ. ²¹ Cã peje cɯogɯ ba'aste'quere yapisĩ'rĩgũ seeba'acɯ niwĩ. Cã ye cãmirẽ diayiaputa wa'a, ne'rẽcãrã niwã. ²² Ni'cã nɯmɯ wẽrĩa wa'acɯ niwĩ. Cã wẽrĩcã, Õ'acũrẽ wereco'terã ɯ'musecãrã Abrahã nirõ añurõpɯ cãrẽ miacãrã niwã. Be'ro peje cɯo'cɯ quẽ'rã wẽrĩa wa'acɯ niwĩ. Cãrẽ yaacãrã niwã. ²³ Peje cɯogɯ ña'arã Õ'acũ cã bu'iri da'reno'cãrã tiropɯ wa'acɯ niwĩ. Topɯ cã ï'amorõgũ, Abrahãrẽ yoaropɯ ï'acɯ niwĩ. Lázaro cã me'rã nicɯ niwĩ. ²⁴ Cãrẽ ï'agũ, a'tiro caricũcɯ niwĩ: “Abrahã, yu'ure pajaña'cureya. Yu'ɯ tiropɯ Lázarore o'óya. A'ti, cã ya omopica me'rã acopɯ yoso, yu'ɯ ñe'merõ yapare yusuasãjãcã weeato. Yu'ɯ a'ti me'e pecame'epure ɯputɯ waro pi'etigɯ weesa'a”, nicɯ niwĩ. ²⁵ Abrahã cãrẽ yu'ticɯ niwĩ: “Mu'ɯ wãcũña. Mu'ɯ catigɯ, añubutiaro nisetiwɯ. ã'rĩ Lázaro pe'ema ña'abutiaro wa'awɯ. Ni'cãrõacãrẽ cã a'topɯ

ejerisājāse bocami. Mu'u pe'e pi'etigu wee'e. ²⁶ Apeyema tja a'tiro ni'i. Ūsārē masā tiropu wa'ata basiowe'e. Decore pajiri copejo ni'i. Tojo weerā masā a'to a'tisī'rīrā, ūsā pe'e quē'rā topu wa'asī'rīcā, basiowe'e", nicu niwī. ²⁷ Cū tojo nicā tu'ogu, peje cuogu a'tiro nicu niwī Abrahārē: "To pūrīcārē a'tere weebosaya. Lázarore yu'u pacu ya wi'ipu o'óya. ²⁸ Topure yu'u ni'cāmocurā acabijirāti'i. Topu wa'a, cū narē ucūgūsami. Tojo weecā, na tu'o, na quē'rā a'to yu'u pi'etiropure a'tisome", nicu niwī. ²⁹ Abrahā cūrē nicu niwī: "Na Moisé oja'quere, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā oja'quere cuosama. Tere bu'e ējōpeoato", nicu niwī. ³⁰ Peje cuogu yu'ticu niwī: "Abrahā, tojota ni'i, nírō. Wērī'cupu wa'a werecā, ña'arō na nisetisere ducayubosama", nicu niwī. ³¹ Abrahā cūrē nicu niwī: "Moisé cū ní'quere, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na ní'quere ējōpeotirā, wērī'cupu masāa, weregu wa'acā quē'rārē, ējōpeotisama", nicu niwī.

17

Āpērārē ña'arō weecā weeticā'ña nise ni'i
(Mt 18.6-7,21-22; Mr 9.42)

¹ Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Āpērārē ña'arō weecā weese ninu'cūrōsa'a, nírō pe'e. Tojo ninu'cūmirō, ña'arō weecā weegunojōrē ña'abutiario wa'arosa'a. ² A'tiro weecā, cūrē nemorō añubosa'a. Ūtāgā pajicja cū wāmutapu du'teyoo, cūrē dia pajiri maapu doqueñocā, nemorō añubosa'a. Tojo weecā,

cũ maata wērĩa wa'a, yu'ure ějōpeorãnojōacārē dojorēnemotibosami. ³ A'tere añurō tu'oña'ña.

»Mu'ũ acaweregu mu'urē ña'arō weecã, cũ tojo weesere wereya. Cũ “Tojota weesu” ni bujaweti ducayucã, cūrē acobojoya. ⁴ Cũ sietetiri ni'cã numu mu'urē ña'arō weecã, ticusetirita tja mu'urē acobojoye sērĩgũ a'ticã, acobojoya, nicu niwĩ.

“Ějōpeose cuorã, a'tiro weeta basio'o” Jesú cũ ní'que ni'i

⁵ Jesú bu'erã cūrē a'tiro sērĩcãrã niwã:

—Ěsãrē ějōpeose o'onemoña, nicãrã niwã.

⁶ Na tojo nicã tu'ogu, marĩ wiogu a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Mostaza pe cã'caperoacã ni'i. Tojo nimirō, yucu pajicju pĩ'rĩsa'a. A'tiro weronojō ějōpeose cã'rōacã nimicã, a'tigu yucugure a'tiro nimasĩbosa'a: “A'tore aupĩawã'cã, dia pajiri maa decoru pĩ'rĩrō wa'aya”, nimasĩsa'a. Musã ějōpeocãma, tigu musã dutironojōta weebosa'a, nicu niwĩ.

Āpěrãrē weetamurã, a'tiro pe'e weeroua'a nise ní'i

⁷ Jesú apeye quē'rãrē a'tiro queose o'onemocu niwĩ:

—No'o musã wa'teropu nigũ da'raco'tegure cuosami. Da'raco'tegu oteacju cũ di'ta se'ecũuca be'ro o wecuare co'téca be'ro wi'ipũ da-jasami. Cũ dajacã, musã ne a'tiro nitibosa'a: “Sãjãtia. Ba'agu a'tia”, nitibosa'a. ⁸ A'tiro pe'e nisa'a: “Ba'asere apoya. Yu'ũ ba'ari cura yu'ũ uasenojōrē miitiacju apoyubaque'oya.

Yu'ure ecáca be'ropu ba'a, sī'rīapa mu'ua", nibosa'a. ⁹ Mu'urē da'raco'tegu weetamu'que wapa "Mu'u añurō weepu" ¿cūrē nisari? Nitisa'a. ¹⁰ A'te weronojō musā quē'rā weeya. Nipe'tise Ō'acū duti'quere weetu'ajarā, a'tiro niña: "Ūsā da'raco'terā mejō nirā ni'i. Ō'acū ũsārē cūu'que dia'cūrē weepu", niña, nicu niwī Jesú.

Jesú diez cāmi boarārē yu'rūo'que ni'i

¹¹ Jesú Jerusalēpu wa'agu, Samaria, tojo nicā Galilea wāmetise wa'teropu yu'rūacu niwī. ¹² To wa'tero ni'cā macāpu cū ejari cura umua diez cāmi boarā cūrē pōtērīcārā niwā. Moisé duti'que cāmi boarārē āpērā wa'teropu nidutitico niwī. Tojo weerā yoaropu tojanu'cā, ¹³ Jesure caricūcārā niwā:

—Jesú, masārē bu'egu, ũsārē pajaña'cureya, nicārā niwā.

¹⁴ Jesú narē ī'abocagu, a'tiro nicu niwī:

—Musā pa'ia tiropu musā upure ī'orā wa'aya, nicu niwī.

Na ma'apu wa'ari cura narē cāmi yatipe'tia wa'acaro niwī. ¹⁵ Ni'cū topu yatino'cā ī'agū, Jesú tiro majāmitojaticu niwī. Ō'acūrē pūrō e'catise o'ocu niwī. ¹⁶ Jesú tiro etagu, cūrē e'catise o'ogu, di'tapu paamu'rīque'acu niwī. Cū tojo weegú Samariacjū nicu niwī. ¹⁷ Jesú cū ni'cūrēta ī'agū, a'tiro nicu niwī:

—Yu'u diez cāmi boarārē yu'rūoapu. Āpērā waro ¿no'o wa'ati? ¹⁸ Ā'rī ni'cū judío masū nitigu dia'cū Ō'acūrē e'catise o'ogu, yu'u tiropu tojatiapī, nicu niwī.

19 Tu'ajanu'cõ, Samariacjũrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u ẽjõpeotjĩagũ, yu'ruono'aru.
Wã'cãnu'cãña. Mu'u ya wi'ipu tojaagusa'a,
nicu niwĩ.

*Jesucristo a'ti turipu wiogu niatje a'tiro
wa'arosa'a nise ni'i
(Mt 24.23-28,36-41)*

20 Fariseo masã Jesure a'tiro sērĩtiña'cãrã
niwã:

—Õ'acũ bese'cu ¿de'ro nicã a'ti turi wiogu
sãjãgũsari? nicãrã niwã.

Narẽ yu'ticu niwĩ:

—Bajuyoropu i'ose mejẽta ni'i. 21 A'tiro
nino'ña marĩrõsa'a. “A'topu ni'i. Sõ'opu ni'i”,
nino'ña marĩrõsa'a. Õ'acũ bese'cu wiogu nigũ
mũsã wa'teropu nitojami, nicu niwĩ.

22 Be'ro Jesús cũ bu'erãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mũsã be'ro a'tiro nirãsa'a. “Ûsã Õ'acũ
macũ masũ weronojõ uputigu a'tiatje numũrĩrẽ
ĩ'asĩ'rĩsa'a”, nirãsa'a. No'o ni'cã numũnojojõrẽ
yu'ure i'asĩ'rĩmirã, ne i'asome. 23 Æpẽrã
mũsãrẽ “Jesús a'titojami. A'to nimi, sõ'o
nimi”, nirãsama. Na tojo nicã, narẽ sirutu-
ticã'ña. 24 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ
uputigu a'tiri numu mujĩpũ mujãtiro pe'e, cũ
sãjãarõ pe'e quẽ'rã bupo ya'babiaro weronojõ
nirõsa'a. 25 Yu'u tojo weese duporo uputu
pi'etinígũsa'a. A'tocaterocjãrã yu'ure uasome.
26 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu
a'tiri cura duporocjũpu Noé, cũ nĩcateropu
wee'caro weronojõ weerãsama. 27 Titapare na

ba'a, sī'rī, omocã du'te, na pō'rã numiarē numisocārã niwã. Tere Noé cū yucusujopu sājāarī curapu weetuocārã niwã. Be'ro dia mirī, narē miope'ocā'caro niwũ. ²⁸ Lot nícatero quē'rārē mejārōta weecārã niwã. Ba'a, sī'rī, duumujã, duamujã, otesere ote, wi'serire weecārã niwã. ²⁹ Lot Sodomarē wijaca numurē acoro weronojō ti macācjārārē pecame'e, tojo nicã asise peri burupejacaro niwũ. Narē wējēpe'ocā'caro niwũ. ³⁰ Yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu a'tiri curare mejārōta weerāsama.

³¹ »Ti numu nicã ni'cũ wi'i dūposārī opa sirapu soo pesagūnojō po'peapu cjasere sājāa duretimigũ, diacjũ wa'ato. Apī no'o wesepu tō'ogũ cū ya wi'ipu majāmitojaticã'to. ³² Lot numo ni'core wācũña. Cómarićã macāpu majāmiī'atōrōmigō, moa tuturo dojonu'cāco niwō. ³³ Yu'ure ējōpeose me'rã ña'arō yu'rūsī'rītigu, yu'ure ējōpeodu'ugūnojō pecame'epu bu'iri da're baturiono'gūsami. Apī wējēsere uiti, yu'ure ējōpeonu'cūgūnojō yu'u me'rã catinu'cūgūsami.

³⁴ »Mūsārē weregati. Tojo wa'atji ñami nicã, puarã ni'cã camapu pesarã, ni'cũ yu'ure ējōpeogu miano'gūsami. Apī yu'ure ējōpeotigu tojagūsami. ³⁵ Puarã numia ni'cārō me'rã ojoca ārūarã, ni'cō yu'ure ējōpeogo miano'gōsamo. Apego yu'ure ējōpeotigo tojagōsamo. ³⁶ Puarã ni'cārō me'rã wesepu nirã ni'cũ yu'ure ējōpeogu miano'gūsami. Apī yu'ure ējōpeotigu tojagūsami.

³⁷ Jesús tojo nisere tu'orã, cū bu'erã sērītiña'cārã niwã:

—Ësã wiogu, ¿no'opu wa'arosari a'te? nicãrã niwã.

Cũ yu'ticu niwĩ:

—Apĩnojõ wa'icũ boacã, yuca maata masĩ, wĩjĩwã'cãsama. Tojo wa'acã ĩ'arã, “Apĩnojõ boapĩ”, ni masĩ'i. A'te weronojõ yu'u a'ticã, masã masĩrãsama, nicũ niwĩ.

18

Jesú wapewio me'rã queose o'o'que ni'i

¹ Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro weeya nígũ, queose me'rã werecu niwĩ. Narẽ du'ucũurõ marĩrõ, bujawetiro marĩrõ ñubuenu'cũdutigu a'te queosere o'ocu niwĩ.

² A'tiro nicũ niwĩ:

—Ni'cã macãpu ni'cũ beseri masũ uamũ Õ'acũrẽ ãjõpeotigu, ãpẽrãrẽ ne wãcũma'atigu nisami. ³ Ti macãpũreta tja ni'cõ numio wapewio nisamo. Co beseri masũ tiropũ bese-dutigo wa'amujãmisamo. Core ĩ'atu'tigure bu'iri da'redutigo tojo weesamo. ⁴ Yoacã pejetiri beseri masũ core weetamusĩ'rĩtisami. Be'ro a'tiro wãcũsami: “Yu'u Õ'acũrẽ ãjõpeowe'e, ãjõpeogu. Ne ãpẽrã quẽ'rãrẽ ‘Na nima,’ ni ãjõpeowe'e. ⁵ Tojo nimicã, a'tigo wapewio yu'ure na'irõ caribomo nígũ, core weetamugũti. Yu'u co caribocã uanemotisa'a majã. Yu'u core põtẽotibosa'a majã”, nisami, nicũ niwĩ Jesú.

⁶ Be'ro tja marĩ wiogu Jesú werenemocu niwĩ:

—Beseri masũ ña'agũ wee'quere wãcũña. Cũ ña'agũ nimigũ, wapewio weetamuduti'quere weesami. ⁷ Tojo nicãma, ¿Õ'acũ to pũrĩcãrẽ cũ bese'cãrãrẽ ñamirĩ, umãcori cũrẽ sãrĩnu'cũrãrẽ

weetamutisari? ¿Na sērĩ'quere yoogosari?
 8 Mũsārē wereguti. Ne yoogoro marĩrō na
 sērĩsere yu'tisami. Cũ tojo yu'timicã, yu'u Ō'acũ
 macũ masũ weronojō uputigu a'ti turipũ apaturi
 a'tiri curare ¿masã ějōpeose c̄orāsari yujupũ?
 nicũ niwĩ.

*Jesú fariseo masũ me'rã, tojo nicã niyeru
 wapaseebosari masũ me'rã queose o'o'que ni'i*

9 Jesú “A'tiro ni'i” nirãnojōrē masĩdutigu ap-
 eye queose me'rã werenemocũ niwĩ. Na “Āpērã
 yu'rũoro ũsã añurã ni'i”, nisama. Tojo “Añurã
 ni'i” nĩrã, āpērãrē tojo ĩ'acō'asama. Nãnojōrē
 masĩdutigu a'te queosere o'ocũ niwĩ. A'tiro nicũ
 niwĩ:

10 —Puarã umũa Ō'acũ wi'ipũ ñubuerã
 sãjãacãrã niwã. Nĩ'cũ fariseo masũ nicũ
 niwĩ. Apĩ pe'e romano masã wiogure niyeru
 wapaseebosari masũ nicũ niwĩ. 11 Fariseo
 masũ nu'cũ ĩ'amorō, Ō'acũrē ñubuegu, a'tiro
 nicũ niwĩ: “Ō'acũ, yu'u āpērã weronojō ña'agũ
 niwe'e. Tojo weegu mũ'urē e'catise o'o'o. Na
 yajari masã, ña'arĩ masã nũmotimirã āpērã
 numia me'rã a'metãrãbajaque'atirã weronojō
 niwe'e. Ne cã'rō sĩ'i romano masã wiogure
 niyeru wapaseebosari masũ weronojō niwe'e.
 12 Yu'u ni'cã semanarē pua nũmu ba'atimigũ,
 be'ti ñubuenu'cũ'u. Yu'u cien apeyenojō
 wapata'agu, diez yu'u wapata'asere mũ'urē
 o'o'o”, nicũ niwĩ. 13 Wapaseeri masũ pe'e ne
 sãjãarõpũ tojanũ'cã, ñubuecũ niwĩ. Ne cã'rō
 u'muarõpũ ĩ'amorõma'aticũ niwĩ. Cũ weronojō
 o'ogu, yu'u bu'iritisa'a nĩgũ, cã cutirore paacu

niwī. A'tiro nicu niwī: “Ō'acũ, yu'u ña'agũ nisa'a. Yu'ure pajaña'ña”, nicu niwī.

¹⁴ Te queosere wéréca be'ro Jesú a'tiro nicu niwī:

—Musārē wereguti. Wapaseeri masũ Ō'acũ me'rã añurõ apotojaguru cũ ya wi'ipu dajato-jaacu niwī. Fariseo masũ pe'e tojo weeticu niwī. A'tiro ni'i. Cũ basu, “Yu'u ãpērã yu'rũoro ni'i” ni tu'oña'gũnojõ Ō'acũ cūrē mejõ nigũ tojacã weegusami. No'o “Yu'u ãpērã yu'rũoro ni'i” ni tu'oña'tigu pe'ere Ō'acũ ãpērã yu'rũoro tojacã weegusami, nicu niwī.

Jesú wī'marārē ñapeo sērĩbosa'que ni'i
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Apeye quē'rārē masã wī'marārē Jesú tiropu ñapeodutirã miacãrã niwã. Tojo weecã ï'arã, narē miarārē Jesú bu'erã tu'ticãrã niwã. ¹⁶ Na tojo nicã ï'agũ, Jesú cũ bu'erārē pijiocu niwī:

—Wī'marārē yu'u tiro a'ticã du'uo'oya. Narē cã'mota'aticã'ña. Wī'marã marĩnojõrē añurõ ějõpeoma. Āpērã quē'rã wī'marã weronõjõ yu'ure ějõpeorã yu'u pacu wiogu nirõpu wa'arãsama. ¹⁷ Musārē diacjũta nigũti. Ā'rã weronõjõ yu'ure ějõpeotigunõjõ ne cã'rõ yu'u pacu nirõpu wa'asome, nicu niwī.

Ma'mu peje cuogu Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Be'ro ni'cũ judío masã wiogu Jesure sērĩtiña'cu niwī:

—Mu'u masārē bu'egu añugũ ni'i. ¿Yu'u ñe'enojõ weegusari catinu'cũatjere bocasĩ'rĩgũ? nicu niwī.

19 Jesú cūrē nicu niwī:

—¿De'ro weegu yu'ure “Añugũ ni'i,” niti? ¿Mu'u tojo nisere tu'omasīti? Ni'cũta añugũ nimi. Cũ Õ'acũ nimi. ²⁰ Mu'u Õ'acũ dutise cūu'quere masīsa'a. “Apī numorē a'metārāticā'ña. Masārē wējēcō'aticā'ña. Yajaticā'ña. Āpērā ye cjasere nisooticā'ña. Mu'u pacu, mu'u pacore ējōpeoya”, ni'i, nicu niwī.

21 Cũ tojo nicā tu'ogu, Jesure nicu niwī:

—Yu'u wī'magũputa a'tere queoro weemuĵātiwu.

22 Cũ tojo nicā tu'ogu, Jesú nicu niwī:

—Mu'arē apeyenojōacā du'sa'a yujupu. Mu'u cuosere duape'ocjũ wa'aya. Te dua'que wapore pajasecuorārē o'oya. Tojo weegu mu'u u'musepüre peje añuse cuogusa'a. Tu'ajanu'cō, yu'ure sirutuya, nicu niwī.

23 Cũ tojo nicā tu'ogu, peje cuogu nitjāgũ cũ cuosere ma'iyu'rugũ, bujawetiyu'ruacu niwī.

24 Tojo weecā ĩ'agũ, Jesú nicu niwī:

—Peje cuorārē Õ'acũ wioгу nirõpu u'musepu wa'acā, diasa ni'i. ²⁵ Wa'icu cameyo wāmetigu awiga yuta da pī'osōrōrī pepu sājāa yu'rutērīcā, diasa ni'i. Yu'u pacu wioгу nirõpu peje cuorā wa'acā pe'ema, totá nemorō diasa'a, nicu niwī.

26 Cũ tojo nisere tu'orā, masā a'tiro nicārā niwā:

—To pūrīcārē ¿noanojō pe'e Õ'acũ tiropu wa'amasīrāsari?

27 Jesú narē nicu niwī:

—Masā na basu weetutuase me'rā yu'rumasītisama. Õ'acũ pūrīcārē basio'o. Cūma ne apeyenojō weeta basiotise marī'i.

28 Cũ tojo nicã tu'ogu, Pedro nicu niwĩ:

—Wioḡu, ũsã pũricã ũsã cuosere du'ucũu, mu'arẽ sirutuwu.

29 Tojo nicã tu'ogu, Jesú yu'ticu niwĩ:

—Diacjũta nigũti. No'o nigũnojõ, yé quetire werese bu'iri cũ ya wi'ire, cũ pacusumuarẽ, cũ acawererarẽ, cũ numorẽ, cũ põ'rãrẽ du'ucũuwã'cãḡũnojõrẽ a'tiro wa'arosa'a.

30 A'ti nucũcãpũre cũ cuo'que nemorõ bocanemogũsami. Be'ropu quẽ'rãrẽ Õ'acũ me'rã ninu'cũḡũsami, nicu niwĩ.

Jesú cũ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

31 Jesú cũ bu'erã docere na se'sarore pijio, narẽ nicu niwĩ:

—Ni'cãrõacã marĩ Jerusalẽpu wa'arã wee'e. Topu nipe'tise Õ'acũ ye queti ojamu'tãrĩ masã na yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigure ojayu'que wa'arosa'a. 32 Na yu'ure ape di'tacjãrã wiorãrẽ o'o, yabi bujicã'a, ña'arõ ucũ, u'seco e'opeorãsama. 33 Yu'ure tãrã, be'ro wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia numu be'ro masãḡũsa'a, nicu niwĩ.

34 Cũ bu'erã a'tiro nisere ne tu'omasĩticãrã niwã. Õ'acũ narẽ tere tu'omasĩcã weeticu niwĩ. Tojo weerã cũ tojo nisere tu'omasĩticãrã niwã.

Jesú ni'cũ caperi bajuno'tigu Jericócjũrẽ
yu'rũo'que ni'i
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

35 Jesú Jericó pu'to nirĩ cura ni'cũ caperi bajuno'tigu ma'a sumutopu niyeru sãrĩdujicu

niwĩ. ³⁶ Cũ pājārã masã wa'acã tu'oña'gũ, to nirārẽ “¿De'ro wa'ati?” ni sērĩtiña'cu niwĩ.

³⁷ Na yu'ticārã niwã:

—Jesú Nazarecjũ yu'rũagu weemi, nicārã niwã.

³⁸ Na tojo nicã tu'ogu, caricũmajãcu niwĩ:

—Jesú, Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

³⁹ Tojo nicã tu'orã, cũ pu'to yu'rũarã “Caricũticã'ña”, ni tu'ticārã nimiwã. Na tojo nicãta, cũ pe'e nemopeocã'cu niwĩ:

—Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

⁴⁰ Tojo nicã tu'ogu, Jesú tojanu'cã, ãpērãrẽ cũ tiropu miitiduticu niwĩ. Cũ pu'to ejacã, cūrẽ sērĩtiña'cu niwĩ.

⁴¹ —¿De'ro yu'u weecã usari? nicu niwĩ.

Caperi bajuno'tigu yu'ticu niwĩ:

—Wioгу, yu'ure caperi bajucã usasa'a.

⁴² Jesú cūrẽ nicu niwĩ:

—Jau. Ī'agũsa'a. Mu'u yu'ure êjõpeoapu. Tojo weegu yu'rũono'toja'a, nicu niwĩ.

⁴³ Cũ tojo nirĩ curata cũ caperire ĩ'acu niwĩ. Be'ro Jesure sirutu, Ō'acūrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Nipe'tirã cūrẽ tojo wa'acã ĩ'a'cãrã quẽ'rã Ō'acūrẽ e'catise o'ocãrã niwã.

19

Jesú Zaqueore ĩ'aboca'que ni'i

¹ Jesú caperi ĩ'atigure yu'rũoca be'ro Jericópu sãjãa yu'rũwã'cãcu niwĩ. ² Topu ni'cũ peje cuogu nicu niwĩ. Cũ Zaqueo wãmetigu romano masã wioгure wapaseebosari masã wioгу

nicu niwĩ. ³ Cũ Jesure ĩ'asĩ'rĩcu nimiwĩ. Cũ
 u'muatiguacã nitjĩagũ, pãjãrã masã niyucã,
 ĩ'aticu niwĩ. ⁴ Tojo weegu Jesure ĩ'asĩ'rĩgũ, cũ
 yu'ruatjopu omawã'cãcu niwĩ. Omawã'cã, ni'cũ
 yucu sicómoro wãmeticjupu mujãpejacu niwĩ.
⁵ Jesú cũ docapu yu'ruagu, cũrẽ ĩ'amorõ, a'tiro
 nicu niwĩ:

—Zaqueo, quero dijabatibaque'oya. Ni'cãcãrẽ
 mu'u ya wi'ipu tojánígũti, nicu niwĩ.

⁶ Tojo weegu Zaqueo sojaro me'rã dijati, Jesure
 e'catise me'rã põtẽrĩgũ wa'acu niwĩ. ⁷ Jesú tojo
 weesere ĩ'arã, nipe'tirã a'tiro ucjacãrã niwã:

—Jesú ni'cũ ña'arõ weesebucu ya wi'ipu
 wa'ami, nicãrã niwã. ⁸ Be'ro cũ ya wi'ipu Zaqueo
 wã'cãnu'cã, marĩ wiogure a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u wiogu, tu'oya. Pajasecuorãrẽ yu'u
 cuosere deco me'rã ducawaaguti. No'o yu'u
 ãpẽrãrẽ nisoose me'rã yajãca be'ro nicã,
 ba'paritisetiri narẽ yu'u yaja'que nemorõ
 wiaguti, nicu niwĩ.

⁹ Jesú tere tu'ogu, cũrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Ni'cãcã me'rã mu'u, mu'u ya wi'icjãrã
 ña'arõ wee'quere yu'ruono'o. Mu'u quẽ'rã ãpẽrã
 yu'ure ëjõpeorã weronojõta Abrahã pãrãmerã
 nituriagu ni'i. ¹⁰ Yu'u Õ'acũ macũ masũ
 weronojõ uputigũ bajuduti'cãrã mu'u weronojõ
 nirãrẽ a'ma, yu'ruogu a'tigu weewu, nicu niwĩ.

*Jesú masãrẽ niyeru kujiri me'rã queose o'o'que
 ni'i*

(Mt 25.14-30)

¹¹ Jesú Zaqueore ucũcã, masã tu'ocãrã niwã.
 Cũ Jerusalẽ pu'topu nicã ĩ'arã, “Maata Jesú

wiogũ sājāgũsami”, wācũcārā nimiwā. ¹² Na tojo wācũsere masīgũ, ni'cā queose me'rā narē werecũ niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ wiogũ sājāti đuporo yoaro ape di'tapũ wa'a wa'asami. Cũrē wiogũ sōrōca be'ropũ đajatojaasami tja. ¹³ Cũ wa'ase đuporo diez cũrē da'raco'terārē pijiosami. Narē nánucũ niyeru pajiro wapatiri kujire o'osami. Ti kujire o'ogũ, a'tiro nisami: “Téé yũ'ũ đajari curapũ a'ti cuji me'rā apeyenojō duu, dua wapata'aya”, nisami. ¹⁴ Wiogũ sājācjũ ya di'tacjārā waro pe'e cũrē ɥatisama. Tojo weerā āpērā masārē a'tiro nidutio'osama. “Cũrē ɥsā wiogũ sājārōɥatisa'a”, nisama. ¹⁵ Na tojo nimicā, wiogũ sōrōno'sami. Be'ro cũ ya di'tapũ đajatojatasami. Topũ tojatagũ, cũ niyeru kujiri o'o'cārārē pijiosami. “¿Niyeru no'ocārō wapata'apari nánucũ?” ni masīsĩ'rīgũ tojo weesami. ¹⁶ Cũ tiropũ etamũ'tāgũ, a'tiro nisami: “Wiogũ, mũ'ũ o'óca cuji nemorō apeye diez kujiri wapata'anemoapũ”, nisami. ¹⁷ Wiogũ cũrē yũ'tisami: “Añurō weepã. Mũ'ũ da'raco'tegũ añugũ ni'i. Yũ'ũ cārōacã cũu'que me'rā mũ'ũ queoro weepã. Tojo weegũ mũ'urē diez macārĩ wiogũ sōrōgũti”, nisami. ¹⁸ Be'ro apĩ cũ tiropũ wa'asami tja: “Wiogũ, mũ'ũ niyeru o'óca cuji me'rā apeye ni'cāmocuse kujiri wapata'anemoapũ”, nisami. ¹⁹ Cũ quē'rārē a'tiro yũ'tisami: “Mũ'urē ni'cāmocuse macārĩ wiogũ sōrōgũti”, nisami. ²⁰ Be'ro apĩ a'ti, cũrē nisami: “Wiogũ, mũ'ũ ya niyeru cuji a'ti cuji ni'i. Su'tiro casero me'rā oma

nurõcã'wã. ²¹ Mũ'u tutuaro da'radutiri masũ niwũ. Tojo weegu mũ'urẽ uiwũ. Āpẽrã na da'rase me'rã wapata'awũ. Mũ'u otetimigũ, ducativo'wũ", nisami. ²² Tere tu'ogu, wiogu cũrẽ nisami: "Mũ'u da'raco'teri masũ queoro weetiwũ. Mũ'u ucũse me'rã mũ'u ña'arõ wee'quere beseno'toja'a. Mũ'u yũ'u da'rase tutuasere masĩapã. Yũ'u Āpẽrã da'rase wapa wapata'asere, yũ'u otetimigũ ducativo'sere masĩapã. ²³ Masĩmigũ, to pũricãrẽ ¿de'ro weegu yé niyerure niyeru nurõrĩ wi'ipũ bucuanemodutigu cũutiati? Yũ'u mũ'u cũucã, dajagu, ti wi'ipũ cũñarõ mujã'que me'rã ñe'eboapã", nisami. ²⁴ Be'ro topũ nirãrẽ a'tiro nisami: "Ni'cã cuji cuogure ě'ma, apĩ diez cuogu pe'ere o'oya", nisami. ²⁵ Cũ tojo nicã, na a'tiro nisama: "Wiogu, cã diez kujiri cuotojami", nisama. ²⁶ Tere tu'ogu, wiogu "Musãrẽ wereguti. No'o peje cuogure nemorõ o'ono'rõsa'a. Apĩ moogũ pe'ere cũ cuomi'queacãpũreta ě'mape'ocã'no'gũsami", nisami. ²⁷ "Apeyema yũ'ure wiogu sãjãcã uati'cãrãrẽ a'topũ miitia. Miiti, yũ'u ĩ'orõpũ wẽjẽña", nisami, ni queose werecũ niwĩ Jesú. Tere nígũ, u'mũsepũ mujãca be'ro apaturi a'tigu, masãrẽ besegusa'a nígũ, tojo nicũ niwĩ.

Jesú Jerusalẽpũ sãjãa'que ni'i

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Jesú queose me'rã masãrẽ wérẽca be'ro Jerusalẽpũ wa'acu niwĩ. ²⁹ Topũ wa'agu, Betfagé, Betania wãmetise macãrĩpũ ejase duporo cũ bu'erã puarãrẽ a'tiro ni o'ócũ niwĩ. Te macãrĩ ũrũgũ Olivo wãmeticjũ tiropũ nicaro niwũ.

³⁰ Cũ bu'erãrẽ nicu niwĩ:

—Si macã marĩ põtëorõ nirĩ macãpu wa'aya. Topu ejarã, musã ni'cũ burro wĩ'magũ du'tenu'cõ'cure bocaekarãsa'a. Cũ ne ni'cãti pesano'ña marĩgũ nigũsami. Cũrẽ pãa, miitia.

³¹ No'o ni'cũ musãrẽ “¿De'ro weerã pãati?” nicã, “Ësã wiogu uami”, niña, nicu niwĩ.

³² Na cũ duti'caronojõta weecãrã niwã. Topu ejarã, cũ ní'caronojõta wa'acaro niwã. ³³ Na cũ burrore pãarĩ cura cũ wiorã narẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã cũrẽ pãati? nicãrã niwã.

³⁴ Na yu'ticãrã niwã:

—Ësã wiogu uami, nicãrã niwã.

³⁵ Be'ro cũrẽ Jesú tiro miacãrã niwã. Burro bu'ipure na ye su'ti bu'icjasere tuweepeocãrã niwã. Tojo wéeca be'ro Jesure cũ bu'ipu miipeocãrã niwã. ³⁶ Jesú cũ pesawã'cãrĩ cura masã cũrẽ ëjõpeorã, na ye su'ti bu'icjasere ma'apu sêeocũucãrã niwã. ³⁷ Jesú ãrũgũ Olivo wãmeticju tiropu dijari cura a'tiro weecãrã niwã. Nipe'tirã cũ bu'esere siruturã, e'catise me'rã caricũnu'cãcãrã niwã. Jesú weeĩ'ocã ï'a'quere wãcũrã, Õ'acũrẽ e'catipeorã, caricũcãrã niwã. ³⁸ A'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acũ o'ócũ marĩ wiogure añurõ wa'ato. Æ'musepũre e'catise niyu'ruato. Nipe'tirã Õ'acũrẽ “Añubutiami” ni e'catise o'oato, nicãrã niwã.

³⁹ Na caricũcã tu'orã, ni'cãrẽrã fariseo masã topu nirã Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Masãrẽ bu'egu, ã'rã mu'urẽ siruturãrẽ di'tamarĩdutiya, nicãrã niwã.

40 Na tojo nicã, Jesú yu'ticu niwĩ:

—Na di'tamaricãma, Õ'acũ yu'ure e'catise o'odutigu a'te ãtãperire caricũcã weebosami, nicu niwĩ.

41 Jesú Jerusalẽ tiropu ejagu, ti macãrẽ ã'agũ, uticu niwĩ. 42 A'tiro nicu niwĩ:

—Jerusalẽcjãã, Õ'acũ musãrẽ yu'rũosĩrĩmiami. Cã'rõ ni'cãcãrẽ cũ yu'rũosere tu'omasicã, añuboapã. Musã pe'e yu'ure uawe'e. Tojo weerã yu'rũono'some. Musã yu'rũono'bo'quere du'utoja'a. 43 Be'ro pi'etise numurĩ a'tirosa'a. Te numurĩrẽ musãrẽ ã'atu'tirã a'ti macãcjãrãrẽ wijadutitirã ni'cã sã'rĩrõjo weebi'ato'orãsama. Na be'toanu'cã, nipe'tise pã'rẽrĩpu cã'mota'arãsama. 44 Nipe'tise musã yere cõ'adijope'orãsama. Musãrẽ, musã põ'rãrẽ wẽjẽpe'orãsama. A'ti macã cjase wi'seri matõdijono'rõsa'a. Yu'u Õ'acũ macũ musãrẽ yu'rũogũ a'ticã uatiwu. Te ye bu'iri tojo wa'arosa'a, nicu niwĩ Jesú.

*Jesú Õ'acũ wi'ipu duarãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)*

45 Jesú Jerusalẽpu ejagu, Õ'acũ wi'ipu sãjãacu niwĩ. Topu Õ'acũrẽ ãjũamorõpeoatjere duarãrẽ cõ'awĩrõcu niwĩ. 46 Narẽ cõ'awĩrõgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ: “Ya wi'i Ñubueri wi'i ni'i, nino'ca wi'i ni'i.” Musã pe'e queoro weetiapã. Yajarã ya wi'ire weronjõ tojacã weepã, nicu niwĩ Jesú.

47 Nipe'tise numurĩ Jesú masãrẽ Õ'acũ wi'ipu bu'ecu niwĩ. Cũ tojo weecã, pa'ia wiorã, ãpẽrã

Moisé oja'quere bu'eri masã, ti macã wiorã quẽ'rã “Cũrẽ ¿de'ro wee wẽjẽrõuati?” nicãrã niwã. ⁴⁸ Masã Jesú weresere tu'otu'sayu'rucãrã niwã. Tojo weerã wiorã pe'e cũrẽ de'ro weemasiticãrã niwã. Masã ùsã me'rã uabosama nírã, wẽjẽmasiticãrã niwã.

20

Jesure “¿Noa dutiro me'rã weesetiti?” ní'que nĩ'i

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Ape nũmu Jesú Õ'acũ wi'ipũ masãrẽ bu'égũ, cũ masãrẽ yu'rũose quetire werecu niwĩ. Topũ pa'ia wiorã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã, judío masã bucũrã me'rã Jesú tiro wa'acãrã niwã. ² Cũrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—Wereya. ¿De'ronojõ dutise me'rã mu'ũ weesere tojo weeti? ¿Noa mu'ũrẽ tojo weedutigũ dutise o'oati? nicãrã niwã.

³ Tojo nicã tu'ogũ, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yu'ũ quẽ'rã musãrẽ sẽrĩtiña'megũti. Yu'tiapa. ⁴ ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigũ o'ópari? ¿Õ'acũ o masã o'ópari? nicũ niwĩ.

⁵ Cũ tojo nicã tu'orã, na se'saro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿De'ro marĩ yu'tirãsari? Marĩ “Õ'acũ o'ócũ niwĩ” nicãma, “To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã Juãrẽ ãjõpeotiri?” nigũsami. ⁶ Marĩ “Masã cũrẽ o'ócãrã niwã” nicã quẽ'rãrẽ, nipe'tirã masã marĩrẽ ùtãperi me'rã doquewẽjẽrãsama. Na a'tiro ãjõpeoma. “Juã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ niwĩ”, ni ãjõpeoma, nicãrã niwã.

7 Tojo weerã a'tiro yu'ticãrã niwã:

—Masĩtisa'a. Noa Juãrẽ wãmeyedutigũ o'óro o'ópã, nicãrã niwã. 8 Tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yu'u quẽ'rã musãrẽ “A'te dutiro me'rã a'tere tojo wee'e”, ni werewe'e, nicũ niwĩ.

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

9 Be'ro Jesú masãrẽ a'tiro queose o'ocũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ ya di'tapũ u'se otesami. Tu'ajanũ'cõ, ãpẽrãrẽ ti wesere co'tedutigũ cũusami. Narẽ cũ ya di'tare da'rãse wapa “Tocã'rõ yu'ũre u'se wiapa”, niwã'cãsami. Be'ro ape di'tapũ yoacã nigũ wa'asami. 10 U'se dũcatiritero nirĩ cura ni'cũ cũrẽ da'raco'tegũre u'se nirõpũ ã'adutigũ o'ósami. Cũrẽ o'ógũ, “Yé di'ta da'rarãrẽ yé u'sere sãrĩgũ wa'aya”, nisami. Cũ topũ ejacã, ti wese da'rarã cũrẽ ñe'e, paasama. Ne cã'rõ o'otimirã, cũrẽ o'ótõrõsama.

11 Be'ro ti wese wiogu apĩ cũrẽ da'raco'tegũre o'ósami tja. Cũ quẽ'rãrẽ ña'arõ bujicã'a, upũtu paa, ñe'enojõ marĩgũ tojatacã weesama.

12 Be'ro ti wese wiogu apĩrẽ o'ónemosami tja. Da'raco'terã cũ quẽ'rãrẽ mejãrõta weesama. Cũrẽ cãmida're, ti wese sumutopũ cõ'acã'sama.

13 »Be'ro majã ti wese wiogu “¿De'ro weegũsari yu'u?” nisami. “Yu'u macũ upũtu maigũrẽ o'óguti. Apetero weerã cũrẽ wiopesase me'rã ã'abosama”, nimisami. 14 Wiogu macũ topũ etacã ã'arã, na a'merĩ nisama: “Ã'rĩta nimi be'ropũ a'ti wesere ñe'eacjũ. Ma, cũrẽ wẽjẽrã. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese tojarosa'a”, nisama.

15 Tojo weerã cûrẽ ñe'e, ti wese sumutopu miaa, cûrẽ wějẽcõ'asama, ni wrecu niwĩ Jesú.

Be'ro Jesú masãrẽ sērĩtiña'cu niwĩ:

—To pūrĩcãrẽ ti wese wiogu ¿de'ro weegusari narẽ? 16 A'tiro weegusami. Cũ a'ti, cũ ye di'ta da'rarãrẽ wějẽcõ'ape'ogusami. Be'ro ãpērãrẽ ti di'tare o'ogusami, nicu niwĩ.

Jesú tojo nicã tu'orã, a'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acũ tojo wa'asere cã'mota'ato, nicãrã niwã.

17 Be'ro Jesú narẽ ñ'a, nicu niwĩ:

—To pūrĩcãrẽ ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weeti Õ'acũ ye queti ojãca pūrĩpu nise? A'tiro ni'i:

Ëtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na uatica pjĩrẽ cõ'arãsama.

Na cõ'ãca pjĩ me'rã ãpērã pe'e añurõ tutuari wi'i yeenu'cãmujãsama, niwũ.

18 No'o tiga bu'ipu burupejagunojõ matõdijono'gũsami. No'o tiga pe'e cũ bu'ipu doquepejacãma, añuse po'capu wa'agusami, nicu niwĩ. Tojo nígu, cûrẽ uatirã be'ropu bu'iri da'reno'rãsama nígu, tojo nicu niwĩ.

Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã weesoose me'rã na sērĩtiña'que ni'i

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.13-17)

19 Pa'ia wiorã, ãpērã Moisé oja'quere bu'eri masã cũ tojo nirĩ curata Jesure ñe'esĩ'rĩcãrã nimiwã. Te queose me'rã Jesú ãsãrẽta ucũgu weesami nĩrã, tu'omasĩcãrã niwã. Tojo weerã cûrẽ ñe'esĩ'rĩmirã, masãrẽ uirã, weemasĩticãrã niwã. 20 Æpērã ñ'adu'tiri masãrẽ nisoodutio'ocãrã niwã. Na Jesure mejẽcã nicã

tɯ'osĩ'rĩcārã niwã. “Te me'rã ‘Bu'iri cɯomi’ ni, wiogɯpɯre weresãta basiorosa'a”, nicārã niwã. Wiogɯ Jesure bu'iri da'reri wi'ipɯ sɔrɔcã ɯarã, tojo weecārã nimiwã. Añurã, diacjũ ucũrã weronojõ nisoocārã niwã. ²¹ Tojo weerã Jesú tiro wa'a, sērĩtiña'cārã niwã:

—Masārẽ bu'egɯ, mɯ'ɯ diacjũ ucũsere ɯsã mas'i. Masārẽ diacjũ cjasere bu'e'e. Āpērã “Wiorã nima” nirõ marĩrõ nipe'tirārẽ ni'cārõnojõ ĩ'a'a. Ō'acũ ye cjasere diacjũ bu'eme'rĩcã'a. ²² Ƴsārẽ wereya. Romano masã wiogɯre cũ niyeru wapaseesere wapayecã, marĩrẽ ðutise ¿añuti, o ña'a nitine? ni sērĩtiña'cārã niwã.

²³ Jesú pe'e na ña'arõ weesĩ'rĩse me'rã sērĩtiña'cã ĩ'amasĩcã'cɯ niwĩ. Tojo weegɯ a'tiro nicɯ niwĩ:

²⁴ —Ni'cã cuji niyeru cuji miitia. ¿Noa queose, noa wãme wã'ñati? nicɯ niwĩ.

Na a'tiro yɯ'ticārã niwã:

—César, romano masã wiogɯ queose, cũ wãme wã'ña'a, nicārã niwã.

²⁵ Tojo nicã tɯ'ogɯ, Jesú narẽ yɯ'ticɯ niwĩ:

—To pũrĩcārẽ romano masã wiogɯ wapayedutisenojõrẽ cũrẽ o'oya. Ō'acũ ye pe'ema cũrẽ o'oya. Cũ weedutisere weeya, nicɯ niwĩ.

²⁶ Jesure masã tɯ'oropɯ mejēcã ucũcã weemasĩticārã niwã. Cũ pe'e cũ ucũse me'rã, cũ yɯ'tise me'rã mejõ ĩ'amarĩamɯjãcã weecɯ niwĩ. Masã cũ tojo weecã, di'tamarĩamɯjãcārã niwã.

Masã wěrĩca be'ro masãsere Jesure sěrĩtiña'que ni'i

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Be'ro âpêrâ pa'ia saduceo masã Jesú tiro wa'acârã niwã. Na “Wěrĩ'cârã masãsome”, ni êjõpeosama. Tojo weerã Jesure a'tiro nicârã niwã:

²⁸ —Masârê bu'egu, Moisé a'tiro dutise cūucu niwĩ: “Ni'cũ nūmotigu pō'rātitimigũ wěrĩcã, cũ acabiji cũ nūmo ní'core nūorêato. Be'ro cũ co me'rã ne waro pō'rātimũ'tāgũrê cũ ma'mi wěrĩ'cure pō'rātibosato”, nicu niwĩ Moisé.

²⁹ Ni'cũ pō'rã sietere tojota wa'acaro niwũ. Masã ma'mi nūmoti, pō'rātitimigũ wěrĩa wa'acu niwĩ. ³⁰ Be'rocjũ quẽ'rã co wapewiore nūorêcu niwĩ. Cũ quẽ'rã pō'rã marĩgũ mejārõta boad-ijacu niwĩ. ³¹ Tojo wa'acã ĩ'agũ, na be'rocjũ nūorêcu niwĩ tja. Cũ quẽ'rã pō'rātitimigũ wěrĩa wa'acu niwĩ. Nipe'tirã cũ be'rocjãrã quẽ'rã tojo dia'cũ nūorê, pō'rātitimirã wěrĩdijape'tia wa'acârã niwã. ³² Be'ro majã na nūmo quẽ'rã wěrĩa wa'aco niwõ. ³³ To pūrĩcãrê wěrĩ'cârã masãcã, ħni'í nūmo waro tojabutiagosari? Na nipe'tirãputa core nūmoticãrã niwã, nicãrã niwã.

³⁴ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narê yu'ticu niwĩ:

—A'ti umucopure umua, numia nūmoti, marãputima. Ape turipu tojo weesetitima.

³⁵ Ña'arõ wee'quere acobocono'cãrã, wěrĩca be'ro masã'cãrã u'mūsepũ nūmoti, marãputisome. ³⁶ Na wěrĩca be'ro masã'cãrã nitjãrã, Õ'acũ pō'rã nima. Tojo nicã Õ'acũrê wereco'terã u'mūsepũ nirã weronojõ nirãsama.

Tojo weerã wẽrĩsome majã. ³⁷ Moiséputa a'te cjasere ojacu niwĩ. Õ'acũ yucusiti, ãjũrĩ sitipu cãrẽ wẽrĩcãrã masãsere ï'ocu niwĩ. Topure Õ'acũ a'tiro nicu niwĩ: “Yu'ũ Õ'acũ ni'i. Mu'ũ ñecũsumua Abrahã, Isaa, Jacob wiogu ni'i”, nicu niwĩ. Tojo nígũ, “Na yu'ũ tiropu catima” nígũ, tojo nicu niwĩ. ³⁸ Õ'acũ catirã wiogu nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma. Cũma nipe'tirã catinu'cũpe'ticã'ma, nicu niwĩ.

³⁹ Cũ tojo nicã tu'orã, ni'cãrẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Masãrẽ bu'egu, mu'ũ diacjũ waro ucũ'u, nicãrã niwã.

⁴⁰ Be'ro cãrẽ apeye sãrĩtiña'sĩ'rĩrã, ui nicãrã niwã.

*Jesú masãrẽ “Cristo na nigũ ¿noa macũ niti?”
ni sãrĩtiña'que ni'i*

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Jesú masãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weerãtirã masã Cristo Õ'acũ bese'cure “Davi pãrãmi nimi”, niti? ⁴² Davita Salmo wãmetiri pũrĩpu a'tiro ojacu niwĩ:

Õ'acũ u'musepu nigũ cã macãrẽ, yu'ure yu'rũoacjũre a'tiro nicu niwĩ:

“Yu'ũ tiro wiogu dujiri cãmurõpu dujigusa'a.

⁴³ Mu'ũ to dujicã, mu'urẽ ï'atu'timi'cãrãrẽ do-caque'acã weeguti”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojacu niwĩ Davi.

⁴⁴ Davi basuta Õ'acũ bese'cu Cristore “Yu'ũ wiogu nimi”, nicu niwĩ. Tojo weegu cã pãrãmi se'saro nirõnojõ o'ogu, cã wiogu nicu niwĩ, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Nipe'tirã masã tũ'oropũ Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro ni werecu niwĩ:

⁴⁶ —Musã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tũ'omasĩña. Masã ã'ato nĩrã su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatũ'sama. Tojo nicã macã decopũ wiopesase me'rã añuduticã uasama. Na nerẽse wi'seripũ wiorã na dujiwũase cũmurĩpũ dujisĩ'rĩsama. Na ba'awũaropũ quẽ'rãrẽ mejãrõta nisĩ'rĩsama.

⁴⁷ Wapewia numia ye wi'serire ã'masama. Na ña'arõ wee'quere wãcũdutitirã yoacã ñubueta'sasama. Náta ãpẽrã yũ'rũoro bu'iri da'reyũ'rũnũ'cãno'rãsama, nicũ niwĩ Jesú.

21

Wapewio pajasecũogo Õ'acũrẽ o'o'que ni'i

(Mr 12.41-44)

¹ Jesú Õ'acũ wi'ipũ nígũ, niyeru o'orã sãawũase acaripũ pajiro niyeru cũorãrẽ sãacã ã'acu niwĩ. ² Tojo nicã ni'cõ wapewio pajasecũogore ni'cã acaropũ pũa cuji niyeru wapamarĩse kujirire sãacã ã'acu niwĩ. ³ Tere ã'agũ, Jesú a'tiro nicũ niwĩ:

—Diacjũta musãrẽ wereguti. Õ'acũ ã'orõpũ a'tigo wapewio pajasecũogo nipe'tirã yũ'rũoro o'oyũ'rũnũ'cãmo. ⁴ ãpẽrã pe'e narẽ dũ'sasere o'oma. Co pe'e pajasecũogo nimigõ, co cũomi'que, co ba'acatibõ'queacãrẽ o'ope'ocã'mo, nicũ niwĩ.

*Jesú “Õ'acũ wi'i cõ'ano'rõsa'a” ní'que ni'i
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)*

⁵ Ni'cārērā cũ bu'erā Jesure Õ'acũ wi'i cjasere ucũcārā niwã.

—A'ti wi'i ũtāpaga paca añuse me'rã wéeca wi'i añubutiari wi'i ni'i, nicārā niwã. Tojo nicã ti wi'ipũ cjase ma'masu'ase masã o'o'quere ucũcārā niwã.

Jesú tojo nisere tũ'ogũ, a'tiro nicũ niwĩ:

⁶ —Mũsã a'to ĩ'ase mũtõdijono'rõsa'a. Ne ni'cã ũtãgã apega bu'ipũ yeeturiamũjã'que tojasome, nicũ niwĩ.

*A'ti mũmũco pe'tise dũporo Jesú a'tiro
wa'arosa'a ní'que ni'i
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)*

⁷ Be'ro cũrẽ sērĩtiña'cārā niwã:

—Ũsārẽ bu'egũ, ¿de'ro nicã mũ'u ní'que wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã ĩ'ogũsari a'te tojo wa'atjere? nicārā niwã.

⁸ Jesú narẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Ãpērã mũsārẽ nisoori nĩrã, tũ'omasĩña. Pãjãrã “Yũ'u Õ'acũ tutuaro me'rã wee'e; Õ'acũ bese'cũ Cristo ni'i”, nĩrãsama. Tojo nicã “Jesu-cristo cũ a'tiatji nũmũ nitoja'a”, nĩrãsama. Na tojo nicã, tũ'oticã'ña. ⁹ Mũsã a'mewējẽse quetire tũ'orã, mũcaticã'ña. A'teta wa'amũ'tãrõsa'a. Tojo nimirõ, a'ti mũmũco pe'tiatjo dũ'sa'a yujupũ.

¹⁰ Be'ro narẽ ninemocũ niwĩ:

—Ni'cã curuacjārã ape curuacjārã me'rã a'mequērãsama. Tojo nicã ni'cã di'tacjārã ape di'tacjārã me'rã a'mewējērãsama. ¹¹ Peje apersepure mũputũ di'ta narãsãse wa'arosa'a. Tojo

nicã ɯjaboase, dutitise wa'arosa'a. Ɔ'musepure wiose paca bajarosa'a.

12 »A'te tojo wa'ase duporo ap̄erã musãrẽ bu'iri ñe'erãsama. Ña'arõ weerãsama. Musãrẽ musã nerese wi'seripɯ beserãsama. Bese, bu'iri s̄orõrãsama. Yɯ'ure ej̄opeose bu'iri wiorã tiropɯ musãrẽ miarãsama. 13 Na tojo weecã musã, yé cjasere wererãsa'a. 14 “Wiorãrẽ a'tiro nirãti”, ni wãcũque'tiyuticã'ña. 15 Yɯ'u pe'e musãrẽ ucũmasiatjere o'oguti. Musãrẽ ã'atu'tirã ne ni'cũ põt̄eosome. Na “Tojo niwe'e”, ni ye'sumasĩsome. 16 Musã pacusumɯaputa musãrẽ wiorãp̄ure weresãrãsama. Musã ni'cũ p̄õ'rã nimirã, musã acawererã quẽ'rã, musã me'rãcjãrã mejãrõta weerãsama. Musã ni'cãrẽrãrẽ wẽjẽrãsama. 17 Yɯ'ure ej̄opeose bu'iri nipe'tirocjãrã musãrẽ ã'atu'tirãsama. 18 Tojo weemicã, musãrẽ ne mejẽcã wa'ama'asome. 19 Yɯ'ure ej̄opeodu'utirã, yɯ'rɯwetirãsa'a. Yɯ'u pacu tiropɯ catinu'cũrãsa'a.

20 »Musã Jerusalẽrẽ surara ti macã sumuto be'toanɯ'cãcã ã'arã, masĩña. “Ti macã maata cõ'ano'rõsa'a”, niña. 21 Tojo wa'acã ã'arã, Judea di'tapɯ nirã ɯr̄ɯpagupɯ du'tiaya. Macãpɯ nirã aperopɯ wa'aya. No'o weseripɯ nirã macãp̄ure majãmitojatiticã'ña. 22 Te numũrĩ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpɯ ní'caronojõta wa'arosa'a. Bu'iri da'rese numũrĩ nirõsa'a. 23 Tojo wa'ase numũrĩ numia nijĩpacosãnumiarẽ, tojo nicã p̄õ'rã mi'rĩrã cuorãrẽ bujaweose numũrĩ nirõsa'a. Na ɯmũñarõ wa'amasĩsome. A'ti di'tap̄ure ɯp̄utɯ

pi'etise nirōsa'a. Ō'acũ masārē uputu waro bu'iri da'regusami. ²⁴ Āpērā a'mewējērōpu wējēno'rāsama. Āpērārē nipe'tiro di'tapu bu'iri ñe'e miarāsama. Ape di'tacjārā judío masā nitirā Jerusalērē mutōdijorāsama. Mutōdijo, ti macā wiorā sājārāsama. Ō'acũ judío masā nitirārē “Tocā'rō tojo weerāsama” ni'caro ejatuaro tojo weerāsama, nicu niwĩ Jesú.

Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu ¿de'ro wee a'tigusari? nise ni'i

(Mt 24.29-35,42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Jesú cũ bu'erārē a'tiro ninemocu niwĩ:

—A'ti umuco pe'tiati dūporo mujĩpũ umucocjūrē, ñamicjūrē, ñocōarē peje mejēcā bajuse wa'arosa'a. A'ti di'tapure nipe'tise di'tacjārā dia pajiri maa bususe, pã'cōrĩrē tu'orā, ¿ñe'enojō nisari? nĩrā, ucuarāsama. ²⁶ Masā a'ti di'tapure wa'atjere wācūrā, uputu uirā, tu'omasise pe'tirāsama. Nipe'tirā u'muarōpu nirā narāsācā weeno'rāsama. ²⁷ Tojo wa'ari cura yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigu o'mecururipu tutuaro me'rā asistedijaticā, masā ĩ'arāsama. ²⁸ Te peje wa'anu'cārĩ curare wācūtutua e'catiya. U'muarōpu ĩ'amorōrā weronojō co'teya. Maata musā yu'rūono'rāsa'a, nicu niwĩ Jesú.

²⁹⁻³⁰ Apeye queose o'onemocu niwĩ tja:

—Otese higueraġu wāmeticġu o no'o nicġu yucġu pũrĩ ñasāwijicā, “Cũ'ma dūporo ni'ĩ”, nisa'a. ³¹ A'te weronojō yu'u todūporo ní'que

peje wa'acã, “Cã'rõacã Jesú a'ti di'ta wiogu sãjãtjo du'sasa'a”, nirãsa'a.

³² »Diacjã musãrẽ wereguti. A'te peje tojo wa'ari curare nirã wẽrĩsome. Tojo wa'asere ã'ape'ocã'rãsama. ³³ A'ti umuco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yu'u ucuse, yu'u bu'ese pũrĩcã ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yu'u ní'que queoro wa'arosa'a.

³⁴ »Yu'u a'tiatji numurẽ musã ne masĩtisa'a. Tojo weerã musã basu añurõ co'teya. Ña'arõ weesere weepori nĩrã, weeticã'ña. Que'aticã'ña. A'ti umuco cjasere wãcũque'titicã'ña. Tojo weerã musã wãcũña marĩrõ yu'u a'tiati numu nicã, ña'arã bocaejapejano'some. ³⁵ Wa'icurãrẽ wãcũña marĩrõ sã'rĩsãa bi'anu'cõrõ weronojõ musãrẽ wa'aticã'to. Ti numurẽ nipe'tirã nipe'tirocjãrã tõ'orãsama. Tojo weerã tu'omasĩña. ³⁶ Musã añurõ apoyuya. Te pi'etiatje usãrẽ yu'rũweticã weeya nĩrã, ñubuenu'cũcã'ña. Tojo nicã yu'u Õ'acũ macũ tiropu uiro marĩrõ põtẽrĩajã ñubueya, nicu niwĩ Jesú.

³⁷ Jesú umucorinucũ Õ'acũ wi'ipu bu'emujãcu niwĩ. Ñami ejãcã pe'ere urũgũ Olivo wãmeticjuru nibo'reamujãcu niwĩ. ³⁸ Masã nipe'tirã Õ'acũ wi'ipu bo'reacãcure cũ bu'esere tu'orã wa'amujãcãrã niwã.

22

*Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i
(Mt 26.1-5,14-16; Mr 14.1-2,10-11; Jn 11.45-53)*

1 Cã'rõ Pascua bosenuṃu wa'atjo du'sacaro niwũ. Ti bosenuṃurẽ pã bucuase me'rã morëti'quere ba'acãrã niwã. Ti bosenuṃu judío masã na ñecũsumua Egiptopu ní'cãrã wija'quere wãcũrĩ bosenuṃu nicaro niwũ. 2 Titare pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã “¿De'ro wee Jesure wějẽrõuamitito?” nicãrã niwã. Tojo nimirã, masãrẽ ui nicãrã niwã.

3 Na tojo ní'caterore Juda na “Iscariote” nino'gũpũre wãtĩ sãjãacu niwĩ. Cũ doce Jesú bu'erã me'rãcjũ nicu nimiwĩ. 4 Juda pa'ia wiorã, tojo nicã Õ'acũ wi'i co'terã wiorã tiropu wa'acu niwĩ. Na tiropu ejagu, Jesure o'oa'tje cjasere ucũcu niwĩ. 5 Cũ tojo nisere tu'orã, uputu e'caticãrã niwã.

—Mu'u tojo weecã, niyeru wapayerãti, nicãrã niwã. 6 Cũ “Jau, cãrẽ musãrẽ ñ'ogũti”, nicu niwĩ. Be'ro, “¿De'ro nicã yu'ure Jesure wiorãpũre masã marĩrĩ cura o'oroũamitito?” ni wãcũcu niwĩ.

Jesú cã bu'erã me'rã cã ba'atũo'que ni'i

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

7 Be'ro masã na pã bucuase me'rã morëti'quere ba'ari bosenuṃu nicaro niwũ. Ti nuṃu nicã, ni'cũ oveja wĩ'magũrẽ na Pascua bosenuṃu ba'acjũre wějẽsama. 8 Titare Jesú Pedro, Juãrẽ a'tiro ni o'ócũ niwĩ:

—Marĩ Pascua bosenuṃu ba'atjere apoyurã wa'aya, nicu niwĩ.

9 Na cãrẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿No'opu ũsã apoyucã uasari? nicãrã niwã.

10 Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã macãpũ wa'aya. Topũ sãjãarã, ni'cũ masũ acoga tuupeogũre bocaejapejarãsa'a. Cũrẽ sirutu, cũ no'o wa'aro sãjãña. ¹¹ Ti wi'i wiogũre niña: “Ɖsãrẽ bu'egũ a'tiro niami: ‘¿No'opũ nisari yũ'u bu'erã me'rã Pascua bosenũmu ba'atji tucũ?’ niami”, niña. ¹² Musã tojo nicã, u'mũarõca tucũ apoyúca tucũjopũre ï'ogũsami. Topũ marĩ ba'atjere apoyuya, nicũ niwĩ.

¹³ Be'ro Pedro, Juã macãpũ wa'acãrã niwã. Jesú narẽ ní'caronojõta nipe'tisere bocacãrã niwã. Topũ na ba'atjere apoyucãrã niwã.

¹⁴ Be'ro Jesú cũ besecũú'cãrã me'rã ba'arãtirã ejanujãcãrã niwã. ¹⁵ Na dujipe'tica be'ro Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yũ'u musã me'rã a'te Pascua ba'asere yũ'u wẽrĩse duporo upũtu ba'atuosĩ'rĩ'i. ¹⁶ Musãrẽ ni'cãrõacã a'tiro nigũti. Ne apaturi a'tiro weenemosome. Weegusa'a tja nipe'tise yũ'u wiogũ sãjãtu'ajaca be'ropũ, nicũ niwĩ.

¹⁷ Tojo nica be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, cũ pacũ Õ'acũrẽ e'catise o'ocũ niwĩ. Be'ro cũ bu'erãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Sĩ'rĩña. A'merĩ dũcawaa, sĩ'rĩña. ¹⁸ Musãrẽ nigũti. A'te u'sedũcaco vino ni'cãrõacã marĩ sĩ'rĩrã weronojõ weenemosome. Be'ro yũ'u pacũ yũ'ure wiogũ sõrõca be'ro musã me'rã apaturi ma'ma vinorẽ sĩ'rĩnemogũsa'a tja, nicũ niwĩ.

¹⁹ Be'ro pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, dũcawaa, cũ bu'erãrẽ o'ogũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—A'te yũ'u upũ ni'i. Musã ye niatjere wẽrĩbosaguti. A'tiro yũ'u ni'cãrõacã

wee'caronojõ weenu'cũcã'ña. Tere wéerã, yu'u musãrẽ wẽrĩbosasere wãcũña, nicu niwĩ.

²⁰ Na ba'aca be'ro sĩ'rĩrĩ pa me'rã quẽ'rãrẽ mejãrõta weecu niwĩ. Cũ bu'erãrẽ tĩagũ, a'tiro nicu niwĩ:

—A'ti pa, yé dí me'rã Õ'acũ masãrẽ apeye ma'ma “A'tiro weeguti” ní'quere cũgũsami. Yu'u wẽrĩgũ, dí o'maburose me'rã musã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosaguti.

²¹ »Tojo nimicã, yu'ure wiorãpũre o'oacju yu'u me'rã a'to dujimi. ²² Cũ yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigũre o'ocã, Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpũ nĩrõnojõta wa'aro wee'e. Tojo wa'amirõ, yu'ure wiorãpũre o'ogũma ña'abutiario wa'arosa'a, nicu niwĩ.

²³ Tojo nicã tu'orã, cũ bu'erã na basu a'merĩ sẽritiña'cãrã niwã:

—¿Noa nisariba cũrẽ wiorãpũre tojo weeacju? nicãrã niwã.

Jesú bu'erã “¿Nĩ'inojõ ãpẽrã yu'rũoro niyu'rũnu'cãgũsari?” ní'que ni'i

²⁴ Be'ro Jesú bu'erã upũtu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Marĩ wa'terore ¿noa nĩrõsariba marĩ yu'rũoro niacju? nicãrã niwã. ²⁵ Tere tu'ogũ, Jesú narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—A'ti nucũcãrẽ dutirã ti di'tare miiwapa wa'asama. Ti di'tacjãrã na dutino'rã pe'ere “Masãrẽ weetamurã nima”, nisama. ²⁶ Musã na wiorã weronojõ weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. ãpẽrã yu'rũoro niyu'rũnu'cãgũ, mejõ nigũ weronojõ weeya. ãpẽrãrẽ dutigũ dutino'gũ

weronojō weeya. ²⁷ Musā tu'oña'cā, ¿ni'inojō pe'e apī yu'ruro niyu'rūnu'cāsari? ¿Ba'adujigu o cūrē ba'ase ecagu pe'e? Ba'adujigu pe'e apī yu'ruro niyu'rūnu'cāmi. Yu'u pūrīcā musā wa'teropu nīgũ, musā dutino'gũ weronojō ni'i.

²⁸ »Musā yu'u me'rā ninu'cūcā'wū. Yu'ure mejēcā wa'acā, musā quē'rā tu'oña'tamuwũ.

²⁹ Tojo weegu yu'u quē'rā yu'u pacu yu'ure o'o'caronojōta musārē musā dutiatjere o'oguti.

³⁰ A'tiro wéerā, musā yu'u wiogu nirōpu ba'a, sī'rīdujirāsa'a. Tojo weerā āpērā doce cururi Israe cururicjārārē dutirāsa'a, nicu niwī.

Jesú Pedore “Mu'u yu'ure ‘Masīwe'e’ nigũsa'a” ní'que ni'i

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Marī wiogu Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Simó, tu'oya. Wātī musārē ¿no'ocārō wācūtutuamitina? nīgũ, Ō'acūrē sērīcu ni-ami. Ni'cū masũ trigo perire su'awee, te caserire cō'arō weronojō musā ējōpeosere du'uato nīgũ dojoresī'rīmi. ³² Cū tojo weecā ī'agũ, yu'u pe'e ējōpeodu'ubutiaticā'to nīgũ, Ō'acūrē mu'urē sērībosapu. Be'ro mu'u apaturi ējōpeogu tja, mu'u acawererā yu'ure ējōpeorārē wācūtutuacā weeya, nicu niwī.

³³ Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro yu'ticu niwī:

—Yu'u wiogu, yu'u quē'rā mu'urē bu'iri da'reri wi'ipū miacā, wa'aguti. Mu'u wērīcā quē'rārē, wērīmasī'i, nicu niwī.

³⁴ Jesú cūrē nicu niwī:

—Pedro, mu'arē a'tiro nigūti. Ni'cācā ñami cārē'quē uuati dūporo i'tiati yu'are “Cūrē masīwe'e,” nigūsa'a, nicu niwī.

Jesú wērīati dūporo cū bu'erārē were'que ni'i

³⁵ Be'ro Jesú a'tiro sērītiña'cu niwī:

—Mūsārē yu'u ajuri moorā, niyeru sāarō moorā, sapatu moorā o'ócaterore ¿apeyenojō dū'sari? nicu niwī.

Na cūrē yu'ticārā niwā:

—Ne dū'satiwū, nicārā niwā.

³⁶ Be'ro narē nicu niwī:

—Ni'cārōacāma a'tiro weeya. No'o ajuro cuogu miaña. Niyeru sāarō quē'rārē miaña. No'o di'pjī moogū pūrīcā cū yaro su'tiro bu'icjārōrē dua, di'pjīrē duuya. ³⁷ Ō'acū ye queti ojaca pūrīpū yu'are ojayu'que queoro wa'arosa'a. A'tiro ojano'caro niwū: “‘Cū quē'rā ña'agū weronojō ña'arā wa'teropare ña'agū nimi', nino'gūsami”, niwū. Nipe'tise yu'are oja'que queoro wa'arota wee'e, nicu niwī.

³⁸ Tojo nicā tū'orā, cū bu'erā cūrē nicārā niwā:

—Wiogu, ūsā pua di'pjī cuo'o.

Cū narē yu'ticū niwī:

—Añurōsa'a, nicu niwī.

Jesú Getsemaní wāmetiropū cū pacure ñubue'que ni'i

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Be'ro Jesú cū ba'adujica tucūpære wijaa wa'acu niwī. Wijaa, cū weesetironojōpuma Olivo wāmeticjū ūrūgūpū wa'acu niwī. Cū bu'erā cūrē sirutucārā niwā. ⁴⁰ Topū etagu, cū bu'erārē nicu niwī:

—Wātī mūsārē niquesāticā'to nírā Ō'acūrē sērīña, nicu niwī.

⁴¹ Be'ro Jesú na dūporo yoacureropu wa'acu niwī. Topu ñubuegütigu ejaque'acu niwī.

⁴² Ñubuegu, a'tiro nicu niwī:

—Pacu, mu'u uacā, yu'ure a'te ña'arō yu'rúatje wa'aticā'to. Yu'u tojo nimicā, yu'u uaro weeticā'ña. Mu'u uaro pe'e wa'ato, nicu niwī.

⁴³ Be'ro ni'cū Ō'acūrē wereco'tegu u'musecǰū cū tiropu bajuacu niwī. Bajua, cūrē wācūtutuacā weecu niwī. ⁴⁴ Cū ña'arō ejeripō'rätigu nemorō tutuaro ñubuemǰācu niwī. Cū asituuase pacase díperi paca weronojō acosurudijacaro niwǰ.

⁴⁵ Cū ñubueca be'ro wā'cānu'cā, cū bu'erā tiropu wa'acu niwī. Na bujaweti'cārā niyucā, cārī'cārāpüre bocaejacu niwī. ⁴⁶ Narē nicu niwī:

—¿De'ro weerā tocārō cārīti? Wā'cānu'cāña. Wātī mūsārē niquesāticā'to nírā Ō'acūrē sērīña, nicu niwī.

Jesure ñe'ewā'cā'que ni'i

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesú cū bu'erārē ucūrī cura pǰjārā masā cū tiropu etacārā niwā. Juda Jesú bu'erā doce me'rācǰū ní'cu na dūporo u'mutāwā'cācu niwī. Jesú tirocure wa'a, cūrē mi'micu niwī. ⁴⁸ Jesú cū tojo weecā, nicu niwī:

—¿Juda, mu'u mi'mise me'rā yu'u Ō'acū macū masǰ weronojō upütigüre yu'ure ĩ'atu'tirārē ĩ'ogǰ weeti? nicu niwī.

49 Jesú bu'erã cûrẽ ñe'eatjere masîrã, sêrîtiña'cârã niwã:

—Ësã wiogũ, ¿di'pjîrî me'rã narẽ cã'mota'arâsari? nicârã niwã.

50 Tojo níca be'ro ni'cũ Jesú bu'egũ pa'ia wiogũre da'raco'tegũre diacjũca o'meperore ðutepã'rêcũ niwî. 51 Tojo weecã î'agũ, Jesú nicũ niwî:

—Weeticã'ña. Tocã'rõta weeya, nicũ niwî.

Be'ro Jesú ðute'caropũre ñapeo, yu'ruocũ niwî. 52 Tu'ajanũ'cõ, pa'ia wiorãrẽ, Ô'acũ wi'ipũ co'terãrẽ, tojo nicã judío masã bucurãrẽ cûrẽ ñe'erã wa'arãrẽ a'tiro nicũ niwî:

—¿Musã yajari masûrẽ ñe'erã a'tirã weronojõ yu'ure di'pjîrî, yucãpagũ me'rã ñe'erã a'titi?

53 Nipe'tise numurî yu'u Ô'acũ wi'ipũ musã me'rã bu'edujiwũ. Tojo weemicã, musã yu'ure ñe'etiwũ. Ni'cãrõacã musã yu'ure ña'arõ weesere weeritero eja'a. Wãtî na'itî'arõpũ nigũ musãrẽ cũ ñaro weedutimi. Tojo weero tojo wa'a'a, nicũ niwî Jesú.

Pedro Jesure “Masîwe'e” ní'que ní'i

(Mt 26.57-58,69-75; Mr 14.53-54,66-72; Jn 18.12-18,25-27)

54 Be'ro Jesure ñe'e, pa'ia wiogũ ya wi'ipũ miacãrã niwã. Pedro yoacurero cûrẽ sirutucũ niwî. 55 Jesure na miarî wi'i sope pu'topũ pecame'e wîjãcãrã niwã. Ti me'e sumutopũ sõ'madujiburocãrã niwã. Pedro quẽ'rã na wa'teropũ sõ'madujicũ niwî. 56 Tojo weeri cura ni'cõ ti wi'i da'raco'tego Pedro topũ sõ'madujicã

ĩ'agõ, ʉpʉtu ĩ'anu'cũbajaque'aco niwõ. A'tiro nico niwõ:

—Ã'rĩ quẽ'rã sĩ'i me'rã sija'cũta nimi, nico niwõ.

⁵⁷ Pedro core nisoogu, a'tiro nicu niwĩ:

—Cũrẽ masĩtisa'a, nicu niwĩ.

⁵⁸ Be'roacã tja apĩ cũrẽ ĩ'a, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u quẽ'rã Jesú me'rãcjũ ni'i, nicu niwĩ.

Pedro cũrẽ nisoocu niwĩ tja:

—Niwe'e. Yu'u cũrẽ ne masĩtisa'a, nicu niwĩ.

⁵⁹ Be'ro ni'cã hora be'ro apĩ tu'tibocurese me'rã cũrẽ nicu niwĩ:

—Nirõta ã'rĩ quẽ'rã Jesú me'rã niwĩ. Cũ quẽ'rã Galileacjũta nimiba, nicu niwĩ.

⁶⁰ Tojo nicã tu'ogu, Pedro nicu niwĩ:

—Ñe'enojõrẽ ucũgũ ucũsa'a. Tũ'otisa'a, nicu niwĩ.

Pedro ucũpe'otimicã, cã ucũrĩ cura cãrẽ'quẽ uucu niwĩ. ⁶¹ Tojo weecã, Jesú cũrẽ

majãmiĩ'aburocu niwĩ. Topũta Pedro Jesú cũrẽ ní'quere wãcũcu niwĩ. Jesú cũrẽ a'tiro nicu

niwĩ: “Ni'cãcã ñami cãrẽ'quẽ uuati dũporo mu'u i'tiati yũ'ure ‘Cũrẽ masĩwe'e’, nigũsa'a”,

nicu niwĩ. ⁶² Tere wãcũboca wijaa, Pedro ʉpʉtu utiwã'cã wa'acu niwĩ.

Jesure na bujicã'pe'que ni'i

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Surara Jesure co'teri masã cũrẽ ña'arõ bujicã'a, paacãrã niwã. ⁶⁴ Cũrẽ paa, caperire dũ'tebi'apecãrã niwã. Tojo wee, cũrẽ nicãrã niwã:

—Nĩbocaya. ¿Noa mu'urẽ paati? nicãrã niwã.

⁶⁵ Peje apeye ninemo, cũrẽ bujicã'cãrã niwã.

Jesure wiorã tiropu na mia'que ni'i
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Ape numu bo'reacã judío masã bucurã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã nerēcãrã niwã. Be'ro Jesure na tiropu miacãrã niwã. Cũrẽ sērĩtiña'cãrã niwã:

⁶⁷ —Wereya. ¿Mu'u Ō'acũ bese'cu Cristota niti? nicãrã niwã.

Cũ narẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u musãrẽ “Cũta ni'i” nicã, ejõpeosome.

⁶⁸ Yu'u musãrẽ apeyenojõ sērĩtiña'cã, ne yu'tima'asome. ⁶⁹ Be'rocure yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ uputigu Ō'acũ tutuayurugũ pu'topu dujigusa'a, nicu niwĩ.

⁷⁰ Tojo nicã tu'orã, nipe'tirã sērĩtiña'cãrã niwã:

—¿To pũrĩcãrẽ mu'u Ō'acũ macũ niti? nicãrã niwã.

Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã nĩrõnojõta cũta ni'i, nicu niwĩ.

⁷¹ Cũ tojo nicã tu'orã, na a'tiro nicãrã niwã:

—Ãpẽrã cũrẽ weresãrã a'manemorõ uatisa'a. Marĩ basuta cũ ucũsere tu'otoja'a, nicãrã niwã.

23

Jesú romano masã wiogu Pilato tiropu ni'que ni'i

(Mt 27.1-2,11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Be'ro nipe'tirã wiorã wã'cãnu'cã, Jesure Pilato tiropu miacãrã niwã. ² Topu ejarã weresãrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ā'rī ūsā yarā masārē dojorēgū weemi. A'tiro nimi. “Romano masā wiogu warore marī wapyewuasenojōrē wapayeticā'rōua'a”, nimi. Ap-eye quē'rārē “Yū'u Ō'acū bese'cū Cristo ni'i”, nimujāmi. Tojo nīgū, “Wiogu ni'i” nisī'rīgū, tojo nimi, nicārā niwā.

³ Tere tū'ogu, Pilato Jesure sērītiña'cū niwī:

—¿Mū'uta niti judío masā wiogu? nicū niwī.

Jesú cūrē yū'ticū niwī:

—Mū'u nírōnojōta cūta ni'i, nicū niwī.

⁴ Tojo nicā tū'ogu, Pilato pa'ia wiorārē, masā topū nirā nipe'tirārē nicū niwī:

—Ne cārō ā'rīrē bu'iri bocatisa'a, nicū niwī.

⁵ Na pe'e tojo nimicā, tutuaro me'rā ninemocārā niwā:

—Cū nipe'tirā Judeacjārārē cū bu'ese me'rā dojorēcusiagu weemi. Ne waro Galileapū tojo weenu'cācū niwī. Ni'cārōacārē a'ti macāpū nimi majā, nicārā niwā.

Jesure Herode tiropū mia'que ni'i

⁶ Pilato “Jesú Galileacjū niapū” nicā tū'ogu, āpērārē “¿Nirōta cū Galileacjū niti?” ni

sērītiña'cū niwī. ⁷ Na “Cūta nimi”, nicārā niwā. Tere tū'ogu, Herode tiropū cūrē o'ócū niwī.

Herode Galilea di'ta wiogu nicū niwī. Titare cū quē'rā Jerusalēpūta nicū niwī. ⁸ Herode

toduporopū Jesú Ō'acū tutuaro me'rā weeī'omi nisere tū'ocū niwī. Tere tū'ogu, yocā Jesure

ī'asī'rīcū nimiwī. Cū weeī'ocā ī'asī'rīcū niwī. Tojo weegu Jesure ī'agū, pūrō e'caticū niwī.

⁹ Jesure peje sērītiña'cū nimiwī. Cū pe'e ne cārō yū'titicū niwī. ¹⁰ Cū Herode tiropūre

nicã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã nicãrã niwã. Na ɁpɁtu tutuaro me'rã Jesure weresãrã weecãrã niwã. ¹¹ Be'ro Herode cũ yarã surara me'rã Jesure yabi bujicã'cãrã niwã. Cũrẽ bujicã'rãtirã, wiorã sãñase su'ti añusere sãapecãrã niwã. Tojo weetoja, Herode Pilato tiropɁ o'ócɁ niwĩ tja. ¹² Titare Pilato Herode me'rã todɁporopɁre a'merĩ ĩ'atimi'cãrã na a'mesɁ'acãrã niwã.

Pilato Jesure wějẽduti'que ni'i

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Be'ro Pilato pa'ia wiorãrẽ, judío masã wiorãrẽ, nipe'tirã masãrẽ neocũucɁ niwĩ.

¹⁴ Narẽ a'tiro nicɁ niwĩ:

—Musã ã'rĩrẽ “Masãrẽ dojorẽcusiagɁ weemi”, ni'i. Tojo nĩrã, yɁ'u tiropɁ miiticãrã niapɁ. Yu'u masã ĩ'orõpɁta cũrẽ sērĩtiña'mi'i. Musã ĩ'acãta musã weresãsere ne cã'rõ bu'iri bocatisa'a.

¹⁵ Herode quẽ'rã bocaticɁ niami. Tojo weegɁ apaturi cũrẽ yɁ'u tiro o'ócɁ niami tja. Musã masĩ'i, cũrẽ wějẽrõɁa'a nisere bu'iri moomi.

¹⁶ Tojo weegɁ cũrẽ tãrãdutitoja, du'uwĩrõgũti, nicɁ niwĩ Pilato.

¹⁷ Pilato Pascua bosenumunucũrẽ masã e'caticã ɁagɁ, ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipɁ nigũrẽ du'uwĩrõmujãcɁ niwĩ. ¹⁸ Tojo weerã nipe'tirã ni'cãrõ me'rã caricũcãrã niwã:

—Jesure wějẽcõ'aña. Barrabá pe'ere du'uwĩrõña, nicãrã niwã.

¹⁹ Cũ Barrabá Jerusalęcjãrã wiorãrẽ yɁ'rɁnɁ'cã, narẽ cõ'asĩ'rĩcɁ niwĩ. Te bu'iri, tojo nicã cũ masãrẽ wějẽ'que bu'iri bi'adɁpono'cɁ niwĩ. ²⁰ Pilato Jesús pe'ere du'uwĩrõsĩ'rĩcɁ

nimiwĩ. Tojo weegu masãrẽ apaturi ucñemocu niwĩ tja. ²¹ Cũ tojo nicã tũ'orã, nemorõ caricũcãrã niwã:

—Curusapũ cãrẽ paabi'pe wějẽña, nicãrã niwã.

²² Be'ro i'tiati niboro Pilato ninemocu niwĩ:

—¿De'ro weegu tojo weebosari? Á'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticũ niami. Ne cãrẽ wějẽrõua'a nisere bu'iri bocatisa'a. Cãrẽ tãrãdutitoja, du'uwĩrõgũti, nicũ nimiwĩ.

²³ Tojo nicã tũ'orã, masã du'ucũurõ marĩrõ ɸpɸtũ caricũrã, cãrẽ curusapũ paabi'pe wějẽduticãrã niwã. Na tojo weeyurã, na ɸa'quere bocacãrã niwã. ²⁴ Tojo weegu Pilato na dutisere weecu niwĩ. ²⁵ Masã du'uwĩrõdutigure bu'iri da'reri wi'ipũ ní'cũre du'uwĩrõcũ niwĩ. Cũ wiorãrẽ macãpũ yũ'rũnũ'cãtjĩagũ, masãrẽ wějẽtjĩagũ, ti wi'ipũ dujicũ niwĩ. Jesú pe'ema na ɸa'caronojõta narẽ wiacã'cũ niwĩ. Mũsã ɸaro weeya nígũ, tojo weecu niwĩ.

*Jesure curusapũ paabi'pe wějẽ'que ni'i
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)*

²⁶ Jesure curusapũ wějẽrã wa'arã na miarĩ cura ni'cũ masũ Simó wãmetigũ Cirene wãmetiri macãcjũ cãpũpũ ní'cũ tojatigũ weecu niwĩ. Cãrẽ Jesú ya curusare cã be'ro wũasirutuduticãrã niwã.

²⁷ Jesure pãjãrã masã sirutucãrã niwã. Numia bujawetirã, uti caricũsirutucãrã niwã. ²⁸ Jesú narẽ majãmiĩ'a, a'tiro nicũ niwĩ:

—Jerusalẽcjãrã numia, yũ'ure utiticã'ña. Mũsã basu, tojo nicã mũsã põ'rã ye niatje pe'ere utiya. ²⁹ Be'ro mũsã ña'abutiario yũ'rũrãsa'a. Te

nũmurĩrẽ mũsã a'tiro nirãsa'a: “Põ'rã marĩcã, añuyũ'rũa'a. Ne ni'cãti põ'rãtiña'tirã, ne ni'cãti mi'oña'tirã e'catisama”, nirãsa'a. ³⁰ Titare tojo wa'acã, masã wẽrĩsĩ'rĩrã, a'tiro nirãsama: “Ërũpagũ ùsã bu'ipũ burũpeja, wẽjẽña.” Opa bu'pare a'tiro nirãsama: “Ësãrẽ ña'arõ weesere cã'mota'aya”, nirãsama. ³¹ Yũ'ũ masũ añugũ, bu'iri moogũrẽ ña'arõ weecã, bu'iri cuorã ña'arã pe'ema totã nemorõ ña'arõ weerãsama, nicũ niwĩ Jesú.

³² Æpẽrãrẽ puarã ña'arõ weeri masãrẽ Jesú me'rã wẽjẽrãtirã miacãrã niwã. ³³ Be'ro “Masã boaweeca dupoa” wãmetiropũ ejacãrã niwã. Topũ Jesure curusapũ paabi'penũ'cõcãrã niwã. Tojo nicã puarã ña'arõ weeri masãrẽ ni'cũ diacjũ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nũ'cõcãrã niwã. ³⁴ Jesú cũ pacũ Õ'acũrẽ na curusapũ paabi'penũ'cõca be'ro a'tiro nicũ niwĩ:

—Pacũ, ã'rãrẽ acobojoya. Na yũ'ũre tojo weesere tũ'omasĩtima, nicũ niwĩ.

Surara cũ ye su'ti nimi'quere nĩbocape wap-ata'a'cãrãrẽ dũcawaacãrã niwã. ³⁵ Masã topũ ï'anũ'cũcãrã niwã. Wiorãpũta bujicã'sãjãrã, Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Æpẽrãmarĩcãrẽ yũ'rũowĩ. Diacjũta Õ'acũ bese'cũ Cristo ni'i nĩgũ, ni'cãrõacã cũ basu yũ'rũoato, nicãrã niwã.

³⁶ Surara quẽ'rã cũ pu'to wa'a, bujicã'cãrã niwã. Cũrẽ vino pi'ase me'rã morẽ'quere tĩarã, ³⁷ a'tiro nicãrã niwã:

—Mũ'ũ judío masã wiogũ ni'i nĩgũ, mũ'ũ basuta yũ'rũoaya, nicãrã niwã.

38 Cã dũpoa bu'ipũ ni'cã pjĩ õ'ocãrã niwã. A'tiro ojano'caro niwũ: “Ã'rĩ judío masã wiogu nimi”, nicaro niwũ.

39 Ni'cũ masũ ña'arõ wee'cũ Jesú me'rã curusapũ wã'ñagũ Jesure tu'ticũ niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—¿Mũ'ũ Õ'acũ bese'cũ Cristo niweti? Mũ'ũ basu yũ'rũoya. Òsã quẽ'rãrẽ yũ'rũoya, nicũ niwĩ.

40 Tojo nicã tu'ogu, apĩ topũ cã me'rã wã'ñagũ cã me'rãcjũrẽ tu'tigu, a'tiro nicũ niwĩ:

—¿Mũ'ũ Õ'acũrẽ uiweti tojo nígũ? Marĩ ni'cãrõnojõ curusapũ wẽjẽdutivo'cãrã ni'i.

41 Marĩ pũrĩcã queoro marĩ ña'arõ wee'quere pi'eti wapayerã wee'e. Cã pũrĩcã ne ña'arõ weeticũ nimiwĩ, nicũ niwĩ.

42 Be'ro Jesure nicũ niwĩ:

—Jesú, mũ'ũ wiogu sãjãgũ, yũ'ũre wãcũapa, nicũ niwĩ.

43 Jesú cãrẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Mũ'ũrẽ diacjũta nigũti. Ni'cãcãta yũ'ũ me'rã yũ'ũ wa'atjo yũ'ũ pacũ tiro Paraíso wãmetiropũ nigũsa'a, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú cã wẽrĩ'que ni'i

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

44-45 Jesú curusapũ wẽrĩrĩ cura dajaritero nicã mujĩpũ ɯmɯcɯcjũ asiticũ niwĩ. Nipe'tiro ti di'tapũ na'itĩ'a wa'acaro niwũ. Téé ñamica'a tres nicãpũ na'itĩ'atũocaro niwũ. Tojo wa'ari cura Õ'acũ wi'ipũ pa'ia sãjãarõpũ cã'mota'ayooca casero deco me'rã tũ'rũyojacaro niwũ. 46 Be'ro Jesú caricũcũ niwĩ:

—Pacũ, ya ejeripõ'rãrẽ mu'urẽ wia'a, nicũ niwĩ.

Tojo nitojagũta, wẽrĩa wa'acũ niwĩ.

⁴⁷ Surara wiogũ romano masũ a'te tojo wa'acã ã'agũ, Õ'acũrẽ añurõ wãcũgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Diacjũta ã'rĩ ne bu'iri moogũ nimiapĩ, nicũ niwĩ.

⁴⁸ Nipe'tirã topũ nirã Jesú wẽrĩcã ã'arã, na ye wi'seripũ tojaarã, pũrõ bujawetirã, na cutirore paawã'cãcãrã niwã. ⁴⁹ Nipe'tirã Jesú me'rãcjãrã pe'e, tojo nicã numia Galileapũ cãrẽ sirutu'cãrã yoaropũ tojo wa'asere ã'anu'cũbajaque'acãrã niwã.

Jesure na yaa'que ni'i

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Topũre ni'cũ Judea di'tacjũ Arimatea wãmetiri macãcjũ José wãmetigũ nicũ niwĩ. Cũ añugũ queoro weeri masũ nicũ niwĩ. Õ'acũ bese'cũ wiogũ sãjãtjere co'tecũ niwĩ. Cũ quẽ'rã judío masã wiorã me'rãcjũ wiogũ nicũ niwĩ. Tojo nimigũ, cũ me'rãcjãrã Jesure wẽjẽsere tu'saticũ niwĩ. ⁵² Jesú wẽrĩca be'ro Pilato tiro Jesú ya upũre sãrĩgũ wa'acũ niwĩ. ⁵³ Cũrẽ sãrĩtoja, curusapũ nigũrẽ miidijoo, su'tiro añurĩ casero me'rã omacũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, ni'cã tuti ãtãgãpũ na se'éca tutipũ, ne ni'cũrẽ yaano'ña marĩrĩ tutipũ cũuocũ niwĩ. ⁵⁴ Cũ tojo weeri nũmũ na soose dũporo apoyuri nũmũ nicaro niwũ. Na soatjo cã'rõacã dũ'sacaro niwũ.

⁵⁵ Numia Jesure Galileapũ sirutunũ'cã'cãrã Joseré sirutu'wã'cãcãrã niwã. Sirutu'wã'cã, Jesure yáaca tutire ã'acãrã niwã. “José

¿de'ro wee Jesú upure cūumiticũ?” ni ĩ'acārã niwã. ⁵⁶ Na ĩ'aca be'ro wi'seripu dajarã, u'mutise cū upure wa'reatjere apoyucārã niwã. Tu'ajanu'cõ, Moisé duti'caronojõta sauru na soowuari nũmure soocārã niwã.

24

Jesú cū masã'que ni'i

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Ma'ma semana sãjãnu'cãrĩ nũmu soorinũmu nicã numia apaturi Jesure yaa'caropu bo'reacã waro wa'acārã niwã. Na u'mutise na apo'quere miarã weecārã niwã. ² Na topu ejarã, ti tuti bi'acaga ũtãgãjore aperopu cūñacã ĩ'acārã niwã. ³ Tere ĩ'arã, diacjũ sãjãacārã niwã. Topu sãjãejarã, ne marĩ wiogu Jesú ya upure bocaticārã niwã. ⁴ Tojo weerã “¿De'ro wa'apari cūrẽ?” ni wãcũcārã niwã. Na tojo wãcũrĩ cura wãcũña marĩrõ pũarã u'mua su'ti asistese sãña'cārã na tiropu bajuanu'cãcārã niwã. ⁵ Na uputu ucua, di'tapu paamu'rĩque'acārã niwã. Na tojo weecã, u'mua narẽ nicārã niwã:

—¿De'ro weerã musã boa'cārã nirõnojõpũre catigure a'mati? ⁶ A'tore marĩmi. Cũ masãtojami. Musãrẽ Galileapu nĩgũ cũ ucũ'quere wãcũña. ⁷ A'tiro niwĩ: “Yũ'u Ő'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ masã ña'arãpũre o'ono'gũsa'a. Na curusapu yũ'ure wẽjẽrãsama. I'tia nũmu be'ro masãgũsa'a”, nimiwĩba, ni werecārã niwã.

⁸ Na tojo nicãputa, Jesú cū ucũ'quere wãcũbocacārã niwã. ⁹ Na masãpepu ni'cārã tojatarã, Jesú bu'erã oncere nipe'tise na

ĩ'a'quere werecārã niwã. Tojo nicã ãpērã Jesure ějõpeorã nipe'tirãrẽ werecārã niwã. ¹⁰ Jesú besecúú'cãrãrẽ queti mia'cãrã a'ticurã numia nicãrã niwã: Maríã Magdalena, Juana, apego Maríã Santiago paco, tojo nicã ãpērã numia nicãrã niwã. ¹¹ Na tojo weremicã, Jesú besecúú'cãrã na weresere ějõpeoticãrã niwã. Na nima'asere weronojõ tã'ocãrã niwã.

¹² Na tojo weemicã, Pedro pe'e masãpepũ ĩ'agũ wa'agũ, omawã'cãcũ niwĩ. Ti tutipũ ejagũ, mu'rĩque'a, Jesure oma'que caserire sumutopũ tuupe'epeo'que dia'cũrẽ ĩ'acũ niwĩ. Be'ro tojo wa'a'quere ĩ'amaríã, ¿de'ro wa'apariba? nígũ, cã ya wi'ipũ tojaa wa'acũ niwĩ.

Emaús wãmetiri macã wa'ari ma'apũ Jesú puarãrẽ bajua'que ni'i
(Mr 16.12-13)

¹³ Jesú cã masãca numurẽta puarã cũrẽ ějõpeorã na ya macã Emaús wãmetiri macãpũ ma'apũ wa'arã weecãrã niwã. Jerusalẽrẽ wijawã'cãcã, Emaúpũ ejatjo pua hora wa'aro nicaro niwũ. ¹⁴ Na topũ wa'arã, nipe'tise Jesure wa'a'quere ucũwã'cãcãrã niwã. ¹⁵ Tere ucũrĩ cura Jesú na tiropũ eja, na me'rã sijawã'cãcũ niwĩ. ¹⁶ Cũrẽ ĩ'amirã, ĩ'amasĩticãrã niwã. Ō'acũ narẽ ĩ'amasĩcã cã'mota'acũ niwĩ. ¹⁷ Jesú narẽ sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Musã ñe'enojõrẽ ucũwã'cãrã weeti? nicũ niwĩ. Cã tojo nicã, na pũrõ bũjawetirã, tojanũ'cãcãrã niwã.

¹⁸ Ni'cã Cleofas wãmetigũ yã'ticũ niwĩ:

—Nipe'tirā a'te n̄m̄urī Jerusalēp̄u wa'a'quere masīpe'ticā'sama. ¿M̄u'u ni'cūta ti macāp̄u cājīmigū, tojo wa'asere masītico'teati? nic̄u niwī.

¹⁹ Cū tojo nicā, Jesú narē nic̄u niwī:

—¿De'ro wa'ati? nic̄u niwī.

Cūrē nicārā niwā:

—Jesú Nazarecjūrē wa'a'quere ucūrā weep̄u. Cū Ō'acū ye queti werem̄'tārī masū niwī. Cū Ō'acū ī'orōp̄u, masā ī'orōp̄ure cū weese, cū ucūse me'rā tutuaȳu'ruamiwī. ²⁰ Pa'ia wiorā, tojo nicā marī wiorā cūrē romano masārē curusap̄u paabi'pe wējēdutirā o'owā.

²¹ Cūrē “Romano masā dutisere cō'agū, Israe curuacjārā wiogu sājāgūsami”, ni wācūmiwū. Apeyema cūrē wējēca be'ro i'tia n̄m̄u wa'a'a.

²² Ni'cārērā numia ūsā me'rācjārā na werese me'rā ūsārē uc̄uacā weeama. Ni'cācā bo'reacā cūrē yaa'carop̄u ejacārā niama. ²³ Na cū up̄ure bocaticārā niama. Ūsārē a'tiro niama.

“Ūsā quē'ese weronojō Ō'acūrē wereco'terā u'm̄usecjārārē ī'ap̄u. ‘Jesú catimi’, niama”, ni quetiwereama ūsārē. ²⁴ Na tojo wérēca be'ro āpērā ūsā me'rācjārā cūrē yaa'carop̄u ī'arā ejacārā niama. Na numia ní'caronojōta ī'acārā niama. Jesú pe'ema ī'aticārā niama, nicārā niwā.

²⁵ Tojo nisere tu'ogu, Jesú narē nic̄u niwī:

—M̄usā tu'omasīwe'e. ¿No'ocārō yoacā m̄usā Ō'acū ye queti werem̄'tārī masā oja'quere ējōpeotirā ninu'cūrāsari? ²⁶ “Ō'acū bese'cu Cristo cū wiogu sājāse duporo pi'etigusami”, ni ojacārā niwā, nic̄u niwī.

²⁷ Be'ro nipe'tise Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpu cũ ye cjase ucũsere werecu niwĩ. Moisé cũ oja'que me'rã werenũ'cãcu niwĩ. Téé Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã na oja'que me'rã yapatida'reocu niwĩ.

²⁸ Be'ro na wa'aro Emaúpu ejacã, Jesú ti macãpu yu'ruagutigu weronojõ weecu niwĩ.

²⁹ Cũ tojo weecã ã'arã, cũrẽ na me'rã tojaduticãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ësã me'rã tojayá. Na'ique'a wa'aro wee'e. Ñami ãjãrõ wee'e, nicãrã niwã.

Tojo weegu na me'rã tojagu, wi'ipũ sãjãacu niwĩ. ³⁰ Be'ro na me'rã ba'adujigu pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, ducawaa, narẽ o'ocu niwĩ. ³¹ Cũ tojo weecã ã'arã, na “Jesúta nimi”, ni ã'amasicãrã niwã. Na tojo ã'amasicãta, cũ bajudutia wa'acu niwĩ. ³² Cũ bajudutica be'ro na a'merĩ nicãrã niwã:

—Marĩ ma'apũ a'tirã, cũ Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩ cjasere bu'ecã, añurõ waro tu'oña'su, nicãrã niwã.

³³ Tojo nírãta, maata Jerusalẽpu majãmitojaa wa'acãrã niwã. Topũ tojatarã, Jesú cũ bu'erã oncere, ãpẽrã na me'rãcjãrã me'rã nerẽ'cãrãrẽ bocaejacãrã niwã. ³⁴ Topũ nerẽ'cãrã narẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Nirõta marĩ wiogu Jesú wẽrĩ'cupũ nimigũ, masãcu niami. Simó Pedro cũrẽ ã'acu niami, nicãrã niwã.

³⁵ Be'ro na puarã Emaús wa'ari ma'apũ wa'a'quere, tojo nicã Jesú cũ pã ducawaacã, de'ro wee na ã'amasĩ'quere werẽcãrã niwã.

Jesú cã bu'erãrẽ bajua'que ni'i
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Na ma'apũ ã'a'quere wereri cura Jesú na decopũ bajuacũ niwĩ. Narẽ añudutigũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Musãrẽ musã ye ejeripõ'rãrĩpũ ejerisãjãse niato, nicũ niwĩ.

³⁷ Cãrẽ ã'amarĩa, uputũ uicãrã niwã. Na “Wẽrĩ'cũ wãtĩ nisami”, nicãrã nimiwã. ³⁸ Cũ narẽ nicũ niwĩ:

—¿De'ro weerã yu'ure uiti? Musã ¿de'ro weerã diacjũ wãcũweti? ³⁹ ã'aña yu'ũ omocãrĩ, yu'ũ du'pocãrĩrẽ. Yu'uta ni'i. Yu'ure ñe'eña'rã a'tia. Wẽrĩ'cũ wãtĩ musã yu'ure ni'cãrõacã ã'arõ weronojõ uputitimi, nicũ niwĩ.

⁴⁰ Tojo níca be'ro cã omocãrĩrẽ, cã du'pocãrĩrẽ, na paabi'pe'que cãmirẽ ã'ocũ niwĩ.

⁴¹ Na e'cati ã'amarĩatjĩarã, ãjõpeoticãrã niwã yujupũ. Tojo weegũ narẽ nicũ niwĩ:

—¿A'tore ba'ase marĩti? nicũ niwĩ.

⁴² Cũ tojo nicã tu'orã, wa'i sũsõ'cure cãrẽ o'ocãrã niwã. ⁴³ Tere ñe'e, na ã'orõpũ ba'acu niwĩ. ⁴⁴ Be'ro narẽ nicũ niwĩ:

—A'te yu'ure wa'a'quere toduporo musã me'rã nígũ, weremiwũ: “Nipe'tise Moisé yu'ure oja'que, Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã na oja'que queoro wa'arosa'a”, nimiwũ. “Tojo nicã Salmo wãmetiri pũrĩpũ na oja'caronojõta yu'ure wa'arosa'a”, niwũ, nicũ niwĩ.

⁴⁵ Be'ro tere narẽ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere tu'omasĩcã weecũ niwĩ. ⁴⁶ Narẽ Jesú a'tiro nicũ niwĩ:

—Yũ'ure a'tiro ojano'wã: “Cristo Õ'acũ bese'cũ wẽrĩgũsami. I'tia nũmũ cũ wẽrĩca be'ro masãgũsami. ⁴⁷ Cũ ye queti masãrẽ wẽrĩbosasere nipe'tirocjãrãrẽ wereno'rõsa'a. Jerusalẽpũ me'rã weredu'pocãtino'rõsa'a. A'tiro nirãsama: ‘Mũsã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayucã, Õ'acũ acobojogũsami’”, ni ojano'wã.

⁴⁸ »Mũsãta tojo wa'a'quere ï'atjãrã, “Jesure diacjũta wa'awũ”, nímasĩ'i. ⁴⁹ Yũ'ũ pacũ mũsãrẽ “Espĩritu Santure o'ógũti”, niwĩ. Cũ ní'caronojõta yũ'ũ mũsãrẽ o'ógũti. Espĩritu Santu mũsãpũre dijatagũ, Ʃ'mũse cjase tutuasere o'ogũsami. Tojo weerã Jerusalẽpũ cũ dijaticã, yucueniña yujupũ, nicũ niwĩ.

Jesú Ʃ'mũsepũ mũjãa'que ni'i
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Be'ro Jesú Jerusalẽ sumuto Betaniapũ narẽ miacũ niwĩ. Topũ eja, cũ omocãrĩ sĩomorõ, narẽ “Yũ'ũ pacũ mũsãrẽ añurõ weeato”, nicũ niwĩ. ⁵¹ Tojo nígũta, yoacurero mũjãa, Ʃ'mũsepũ miimũjãa wa'ano'cũ niwĩ. ⁵² Te be'ro cũrẽ e'catipeorãtirã, ejaque'acãrã niwã. Be'ro pũrõ e'catise me'rã Jerusalẽpũre tojaacãrã niwã. ⁵³ Na Õ'acũrẽ e'catise o'orã, Õ'acũ wi'ipũ wa'anu'cũcã'cãrã niwã.

Teófilo, mũ'urẽ tocã'rõta oja'a.

Luca

**Õ'âkã hi yeere uúkũri turi Tukano
New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tucano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tucano [tuo], Brazil

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tucano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cliv

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Sep 2022 from source
files dated 9 Oct 2020

00ebd04f-7b0d-5a72-9407-eb53ae2bd086